
Globale evaluatie overstromingen 2010

BIJLAGE 1

Insteken en bijdragen voor het CIW rapport Evaluatie overstromingen op hoofdlijnen (dec 2010)
(1) insteken van de waterbeheerders, (2) bijdragen van de provinciegouverneurs

mei 2011

7 december 2010

Haven- en Waterbeleid
Koning Albert II-laan 20 bus 5
1000 Brussel
Tel. 02 553 77 56 - Fax 02 553 77 15
haven.waterbeleid@vlaanderen.be

Gecoördineerd antwoord van het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

aan de CIW voor de **dringende opdracht** van het kabinet van minister J. SCHAUVLIEGHE om **tegen 15/12/2010** een evaluatie (op hoofdlijnen) te maken van de overstromingsproblematiek van 13-14 november jongstleden.

Bij de waterwegen waren er tot en met 16 november problemen van wateroverlast. Het antwoord hierna geeft een algemeen overzicht van de situatie en grootste knelpunten van 13 tot 16 november en van de wijze hoe de samenwerking tussen de waterloopbeheerders en de (crisis-)communicatie is verlopen. Op basis van de evaluatie op hoofdlijnen worden een aantal aanbevelingen geformuleerd om op korte termijn te remediëren aan de grootste knelpunten en om de samenwerking en communicatie tussen de verschillende waterloopbeheerders te optimaliseren.

1 Overzicht met technische informatie van de situatie

1.1. Algemeen

Voor een volledig overzicht van opgetreden waterpeilen en afvoeren op de bevaarbare waterlopen alsook voor een overzicht van de gevallen neerslag wordt verwezen naar het rapport WL2010R738_03_4rev1_0 (conceptnota) van de afdeling Waterbouwkundig Laboratorium van het departement Mobiliteit en Openbare Werken. In het rapport worden de hydrologische gebeurtenissen voor de periode 11 tot 16 november in cijfers gevat (als bijlage 1 geleverd).

Er wordt in deze conceptnota een gedetailleerde beschrijving (met kaartmateriaal) gegeven van de werking van het systeem van de Dender en het complexe systeem Zenne-Zeekanaal. Deze nota zal in een latere fase verder aangevuld worden wanneer data verder gevalideerd zijn. Dit houdt onder meer in een gedetailleerde beschrijving van de situatie voor de andere bekkens in Vlaanderen.

Samenvatting

Voorgeschiedenis: In de maanden voorafgaand aan de was van midden november viel er in de laatste twee decades van augustus en de eerste van september beduidend meer neerslag dan normaal. De oorzaak van de overstromingen louter bij dit feit leggen, zou echter te simplistisch zijn. Een combinatie van plaatselijk hoge grondwaterstanden, bodemgebruik, een bodemtoplaag die plaatselijk verzadigd raakte en de snelle afvoer door verharding spelen allemaal hun rol.

Neerslag: Tussen 11 en 15 november viel er in het centrum van het land ongeveer 80 mm neerslag, lokaal meer. Ook de Waalse bovenlopen van de Dender en de Zenne kregen neerslaghoeveelheden van die grootteorde tot zelfs iets meer te verwerken. De gevallen neerslaghoeveelheden werden lang niet verwacht door het KMI. Er was sprake van 40-50 mm neerslag in de berichtgeving tot en met zaterdagochtend. Deze hoeveelheden zorgen langs de bevaarbare waterlopen normaal niet voor de problemen die zich nu voordeden. Er viel dan ook 80-90 mm neerslag in plaats van de voorspelde 40-50 mm. De voorspelde hoeveelheden waren echter wel voldoende om een aantal preventieve maatregelen te nemen, wat ook gebeurde!

Dender: Op de Dender werd te Overboelare 115-120 m³/s gemeten, wat ongeveer 50% meer is dan het maximale debiet in januari 2003 (81 m³/s). Het in november 2010 gemeten debiet heeft een terugkeerperiode van meer dan 100 jaar. Bovendien kwam de piekafvoer van opwaarts (Dender in Overboelare) bijna gelijktijdig toe met de piekafvoeren van de belangrijkste zijwaterlopen. Hierdoor stroomde er zeer veel water tegelijk in de Dender. Dit vertaalde zich in een zeer trage beweging van de afvoergolf van op- naar afwaarts. Waar vroegere, kleinere afvoergolven enkele uren na de registratie in Overboelare al afwaarts waargenomen werden, duurde dit nu anderhalve dag. Ook maandag 15/11 en dinsdag 16/11 waren er nog bijkomende overstromingen in de meer afwaartse delen langs de Dender.

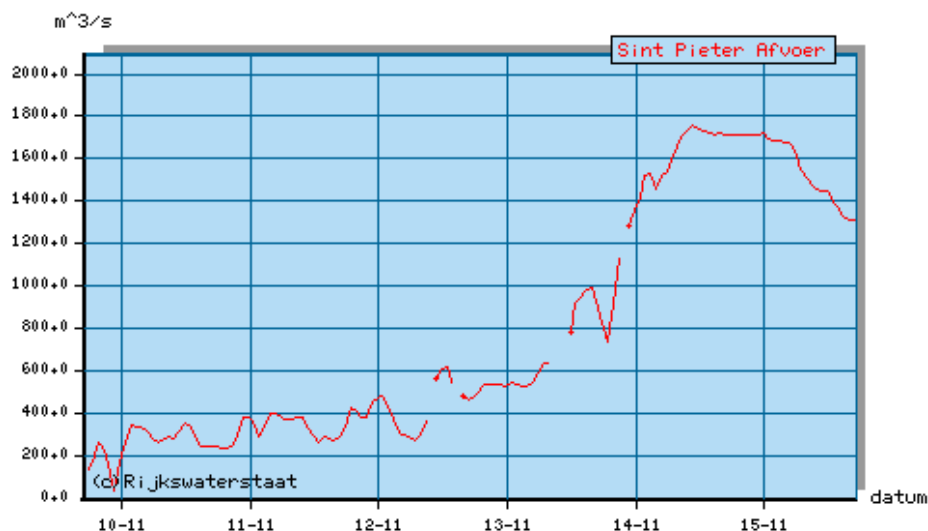
Zenne-Zeekanaal: De overstromingen langs het Kanaal Brussel-Charleroi waren te wijten aan de extreem hoge debieten die via het systeem van Zenne en Zeekanaal afgevoerd moesten worden. Het maximale debiet op de Zenne wordt opwaarts Brussel afgetopt (overlaat te Lembeek) waarna het resterende water in het Kanaal Brussel-Charleroi terecht komt. Deze afvoer was te hoog voor de infrastructuur op het Kanaal Brussel-Charleroi opwaarts Brussel (schuiven langs sluizen van Lembeek, Halle, Lot en Ruisbroek) en ook afwaarts waren capaciteitsproblemen via de kunstwerken te Zemst, Wintam en Vilvoorde. Op de bovenlopen van de Zenne in Wallonië werden retourperiodes van veel meer dan 100 jaar geregistreerd, voor het meetpunt Tubize is zelfs sprake van een retourperiode van 250 jaar.

Elders in Vlaanderen: Ook op alle andere bevaarbare waterlopen in Vlaanderen waren de afvoeren sterk verhoogd, maar de gevolgen minder extreem. De retourperiodes van de afvoeren waren hier beduidend kleiner.

1.2. Gemeenschappelijke Maas

1.2.1 Hydrologische situatie

Van 11 t.e.m. 15 november is er in de Ardennen gemiddeld 77 mm neerslag gevallen. In de vallei van de Semois viel er zelfs tot 140 mm. De gemiddelde neerslaghoeveelheid in de volledige maand november is 94 mm, zodat in 4 dagen meer dan 80 % van de volledige maandelijkse neerslag is gevallen. Deze overvloedige neerslag heeft de afvoer van de Gemeenschappelijke Maas sterk doen stijgen van ongeveer 300 m³/s op 11 november tot een maximum afvoer van 1768,4 m³/s op 14/11 11.00 u (figuur 1). Deze topafvoer is een afvoer die gemiddeld eens in de 4 jaar optreedt en waarbij het winterbed van de rivier net ingenomen wordt.

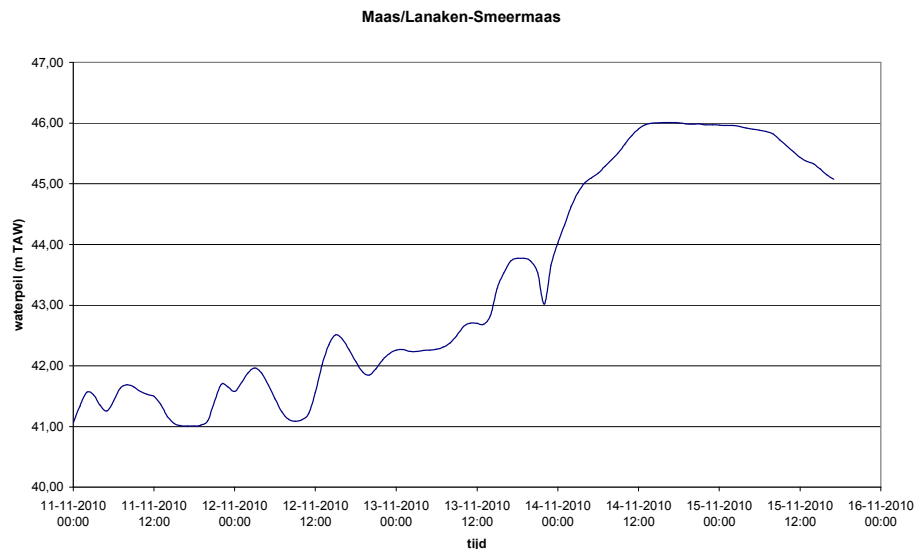

Figuur 1 : afvoer Gemeenschappelijke Maas (bron : Rijkswaterstaat)

Ter vergelijking wordt in onderstaande tabel de afvoeren van enkele historische hoogwatergolven gegeven. Hieruit wordt besloten dat de Maasafvoer van de voorbije dagen weliswaar sterk verhoogd was, maar dat dit evenwel geen zeer uitzonderlijke gebeurtenis was.

	Qmax Maas (m³/s)
jan/26	3000
dec/93	3120
jan/95	2872
feb/02-1	2071
feb/02-2	2549
feb/02-3	2164
jan/03	2825
nov/10	1768

In figuur 2 wordt het waterpeil te Lanaken-Smeermaas weergegeven. Dit waterpeil is tussen 12 en 14 november met 5 m gestegen.

Figuur 2 : waterpeil Maas/Lanaken-Smeermaas

De waterstanden op de Gemeenschappelijke Maas waren bijgevolg sterk verhoogd, maar dit heeft nergens tot wateroverlast geleid. Het hoogwater heeft bijgevolg het nut van de uitgevoerde werken aangetoond. De werken hebben de waterpeilen verlaagd en de stroomsnelheid van de rivier verlaagd. Indien de werken niet uitgevoerd waren zouden de volgende problemen opgetreden zijn:

- overstromen van het winterbed ter hoogte van Herbricht en de volledige afsluiting van de woonkern van de buitenwereld
- uitspoelingen nabij de hogedrukleidingen in het winterbed
- erosieschade aan de zomerdijken te Kerkeweerd, Negenoord en Bichterweerd-Kogbeek.

Door de uitgevoerde werken werden deze problemen voorkomen.

1.2.2 Genomen maatregelen

nv De Scheepvaart heeft alle maatregelen genomen om de wateroverlast tot een minimum te beperken:

bij een afvoer van 1500 m³/s, die bereikt werd op 14/11 10.00u, werd het autoveer Berg-Meeswijk uit de vaart genomen. De nodige signalisatie werd aangebracht. Het veer is vanaf 16/11 10.30u terug in de vaart.

De afsluitconstructies van de lokale beken (Ziepbeek, Kikbeek, Genootsbeek, Vrietselbeek, Kogbeek en Zanderbeek) werden regelmatig op hun goede werking geïnspecteerd. Er werden geen problemen vastgesteld. De beken konden blijven gravitair hun water afvoeren.

De normale toegangsweg naar het gehucht Herbricht werd op 14/10 in overleg met de gemeente, de brandweer van Maasmechelen en politie Lanaken afgesloten. Dit afsluiten geeft geen problemen doen ontstaan omdat Herbricht bereikbaar bleef via de winterdijk.

De lokale weg in het winterbed ter hoogte van Kotem-Hal (grondgebied Maasmechelen) werd eveneens afgesloten omdat deze dreigde te overstromen.

1.3. Kanalen beheerd door nv De Scheepvaart

1.3.1 Hydrologische situatie

Door overvloedige lokale neerslag, een verhoogde voeding vanuit het grondwater en het overpompen van water vanuit lokale beken in de kanalen (Albertkanaal/Geel, Dessel-Kwaadmechelen/Mol,...) zijn sinds de waterpeilen op enkele kanaalpanden verhoogd. Deze peilstijgingen zijn in absolute waarden relatief gering, maar toch aanzienlijk gezien het kanalen betreft met een normaal vast waterpeil.

1.3.2 Genomen maatregelen

nv De Scheepvaart heeft alle maatregelen genomen om de wateroverlast tot een minimum te beperken :

voeren van een adequaat peilbeheer, met voortdurende opvolging van de hydrologische situatie. Het sluisbedieningspersoneel was hierbij voortdurend actief.

RIS Hasselt was 24/24 actief met het opvolgen van alle waterpeilen, het beantwoorden en/of doorsturen van vragen van lokale bewoners, het informeren van de eigen onderhouds- en inspectieploegen,...

inspectie van de kanaaldijken, met specifieke aandacht voor de kanalen die in ophoging gelegen zijn.

Regelmatige inspectie van de duikers onder de kanalen. Indien nodig werden de roosters gereinigd, zodat verstopping van de duikers vermeden werd en de lokale beken die de kanalen kruisen steeds over hun maximale afvoercapaciteit konden beschikken.

2 Overzicht van de grootste knelpunten, de samenwerking tussen de waterbeheerders en de (crisis)communicatie

2.1. Algemeen

Afstemming crisiscommunicatie door de Vlaamse Overheid

Tijdens de crisis wordt door verschillende overheidsinstanties op een verschillende manier gecommuniceerd. Het betreft beheerders, voorspellingscentra, provincies, gemeenten, ... die communiceren via pers, hoogwaterberichten, verschillende websites, ...

De inhoud van de berichtgeving is hierbij niet genoeg afgestemd. Niet alleen de real-time informatie is verschillend, ook de onderliggende visie rond communiceren verschilt drastisch. Sommige instanties tonen bijvoorbeeld ruwe voorspellingen, anderen tonen enkel geïnterpreteerde informatie naar de burger. Deze versnipperde communicatie schept verwarring.

Met betrekking tot het probleem van de verschillende communicatielijnen loopt onder de vlag van de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid sinds 2008 het project 'Ondersteuning

communicatie bij dreigende overstromingen'. Het project beoogt de communicatie-initiatieven rond dreigende wateroverlast te stroomlijnen.

Tijdens deze opdracht werden de bestaande communicatieprocessen voor crisiscommunicatie bij dreigende overstromingen bij de verschillende partners doorgelicht. Op basis hiervan werden een aantal verbeteringsscenario's voor de afstemming voorgesteld. De voorkeuren van de verschillende partijen voor de mate van integratie en afstemming varieerden, en binnen de CIW is ervoor gekozen om het scenario 2 verder uit te werken. Dit scenario was het hoogste dat bij alle partijen draagvlak kende.

Binnen dit scenario wordt een webbased informatiesysteem opgezet dat dienst doet als een informatieplatform tussen de verschillende instanties. Het is een 'slim' systeem, waardoor enkelvoudige ingave van gegevens voor een meervoudige output zorgt. Daarbovenop zal bepaalde informatie (beperkte en begrijpelijke informatie) vanuit het informatieplatform doorgesluisd naar een portaalwebsite voor de burger. Voor verdere detailinformatie wordt de burger doorgestuurd naar de website van de bevoegde instantie. De huidige websites en webinitiatieven blijven dus behouden. Deze functioneren autonoom naast de portaalwebsite die enkel in grote lijnen de belangrijkste informatie weergeeft. De verschillende instanties behouden ook hun eigen externe communicatiebevoegdheden integraal.

MOW was – samen met enkele anderen - vragende partij om een verdergaande afstemming te voorzien. De recente gebeurtenissen en de commentaar die er is op de verspreide communicatieaanpak van de Vlaamse overheid bevestigen ons dat de hierboven gemaakte keuze te beperkt is om een oplossing te bieden voor de bestaande problemen. Het voornaamste verschil is dat de portaalwebsite naar de burger in het gekozen scenario maar een beperkte toegangssite is, die voor meer informatie doorlinkt naar de afzonderlijke bestaande systemen, die autonoom verder blijven bestaan. Het zou een gemiste kans zijn om dit momentum niet aan te grijpen om een stap verder te gaan en een volledig geïntegreerd systeem na te streven dat de afzonderlijke webinitiatieven van de verschillende partijen op termijn kan vervangen.

Grensoverschrijdend waterbeheer en watersysteemkennis als deel van de integrale visie

In periodes van crisis blijkt des te meer de nood aan transparantie en grensoverschrijdende kennis van de watersystemen, niet alleen over de gewest- en landsgrenzen heen, maar ook over de bevoegdheidsgrenzen.

Inzake databeschikbaarheid over de grenzen heen zijn de laatste jaren al vele inspanningen geleverd, maar we moeten we durven stellen dat gemaakte en lopende afspraken binnen huidige samenwerkingsovereenkomsten vaak nog niet volstaan en dat naar een maximale databeschikbaarheid en –uitwisseling moet gestreefd worden in perioden van crisis. Bijvoorbeeld moeten voorspellingsresultaten van verschillende instanties real-time worden uitgewisseld, metingen moeten continu en voldoende frequent (elk kwartier) worden uitgewisseld, nieuwe belangrijke meetstations in de ons omringende regio's en landen moeten kort na de installatie worden opgenomen in de datauitwisseling tussen de instanties.

Er moet ook verder gegaan worden in grensoverschrijdende numerieke modellering, waarbij een gezamenlijke scenario-analyse en het opstellen van hoogwaterdraaiboeken nuttige beheertools kunnen zijn om toekomstige wateroverlast 'overschrijdend' aan te pakken. De verantwoordelijke instanties moeten de eigen modellen 'slim' opbouwen zodat ze de werkelijke terreinsituatie realistisch weergeven, zonder alle details van elkaars systemen te ontdubbelen. Waar nodig dienen modellen gekoppeld te worden. Een nauwere samenwerking tussen de meet-, studie- en voorspellingsdiensten van alle beheerders dringt zich dus op.

Gewestelijke, nationale en internationale overlegorganen zijn vaak fora waar dergelijke grensoverschrijdende projecten een start kunnen vinden, maar nog te vaak blijven deze fora te passief en zijn het eerder praatgroepen. De hoogambtelijke werkgroepen moeten acties afdwingen op de werkvloer die SMART zijn (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden), met aanduiding van verantwoordelijken. Ook technisch netwerken op de werkvloer kan bruggen slaan die in periodes van crisis toegevoegde waarde kunnen hebben.

Ook na de calamiteit moeten we het momentum aangrijpen om aan kennisbeheer te doen, kennis die nog vaak te versnipperd aanwezig is bij verschillende instanties/personen. We moeten met zijn allen leren uit de calamiteit zodat we iedere volgende keer steeds beter voorbereid zijn.

Het eigenlijke waterbeheer moet dus over de bevoegdheidsgrenzen heen overlegd, afgestemd en gekend zijn en effectief ook worden uitgevoerd bij calamiteiten.

Robuustheid ondersteunende systemen

Meet- en informatiesystemen moeten voldoende robuust gemaakt worden om in periodes van crisis een hoge belasting te kunnen weerstaan. Meetssystemen op zich moeten “waterproof” gemaakt worden, zodat een mogelijke uitval tot een minimum herleid wordt en deze essentiële informatie kan blijven doorstromen. Indien er toch uitval is, moeten herstellingen binnen een zo kort mogelijke termijn kunnen gebeuren. Procedures met ondersteunende diensten zoals Belgacom, Mobistar en Electrabel moeten hiervoor opgesteld of verfijnd worden.

Permanentediensten tijdens calamiteiten moeten voldoende bemand zijn, zodat steeds een kwaliteitsvolle service kan gegarandeerd worden. Informatieverzameling, - verwerking en – doorstroming zijn immers essentieel en op zo’n momenten komt de info werkelijk van overal. Bij langdurige calamiteiten dringt een capaciteitsprobleem zich op.

Inzet helikoptervluchten

Helikoptervluchten met gegeorefereerde videopnames die de calamiteit in beeld en later in kaart brengen blijken reeds enkele jaren hét medium bij uitstek tijdens optredende overstromingen. Gezien het grote belang van de afgeleide kaarten in het huidige en toekomstige waterbeleid, denken we maar aan de Watertoets, blijft een gecoördineerde en uniforme aanpak nodig om de informatie zo correct mogelijk te verzamelen en weer te geven.

Het huidige contract met de helikopter- en videomaatschappij moet dan ook ruim bekend gemaakt worden, zodat in de toekomst beheerders makkelijker de vraag voor een video-opname kunnen stellen. Het WL-HIC zal zich vervolgens blijven inspannen om de calamiteiten zo snel mogelijk in beeld te brengen en dit steeds in nauw overleg met de betrokken beheerder(s). Bij grotere calamiteiten zal steeds in overleg de nodige prioritering bepaald worden.

Zie voor meer duiding over helikoptervluchten ook de bijlage hierover ([bijlage 2](#)).

Crisisoverlegorganen

Er moet duidelijkheid zijn welke instanties zetelen in de verschillende crisisoverlegorganen, zodat een maximale informatiedoorstroming naar de juiste personen kan voorzien worden in dergelijke gevallen. Een draaiboek voor crisismanagement moet voorhanden zijn en dient inge oefend te worden.

De structuur en procedures van crisisoverleg zijn niet afgestemd op de dagdagelijkse realiteit van het waterbeheer. Water stopt immers niet aan gemeente- of provinciegrenzen, maar beslaat het ganse bekken.

Procedures informatiedoorstroming

Afgesproken procedures met betrekking tot informatiedoorstroming zijn onvoldoende gekend en worden aldus niet steeds gevolgd. Bij het HIC bijvoorbeeld werd sporadisch informatie ontvangen via Binnenlandse zaken of RIS, terwijl de procedures wijzen op een continue doorstroming van deze info wanneer die aan deze instanties beschikbaar gesteld wordt.

Daarnaast is ook de procedure om een persbericht via Belga gepubliceerd te krijgen te omslachtig en kan deze niet werken tijdens crisismomenten omwille van de beperkte responstijd.

2.2. Specifieke lokaties

➤ Grensmaas en kanalen beheerd door nv De Scheepvaart

Uit 1.2.1 blijkt dat de Maasafvoer van de voorbije dagen weliswaar sterk verhoogd was, maar dat extreme afvoeren niet bereikt werden. Hieronder volgt een overzicht van de waargenomen knelpunten:

- De reeds uitgevoerde werken in het winterbed van de Gemeenschappelijke Maas hebben hun nut bewezen. De sterk verhoogde Maasafvoer heeft tot geen noemenswaardige problemen geleid. Om ook hogere afvoeren goed te kunnen verwerken en rekening te houden met de verwachte klimaatverandering zijn verdere werken in het winterbed van de Gemeenschappelijke Maas nodig.
- Het winterbed van de Gemeenschappelijke Maas is veelal natuurgebied of in landbouwgebruik. Op een aantal locaties zijn laagstamplantages aangeplant. Deze zorgen voor lokale opstuwing doordat zij met het zwerfvuil dammen vormen in het winterbed. nv De Scheepvaart beschikt vandaag niet over een wettelijk instrument om deze laagstamplantages in het winterbed te voorkomen.
- Beschikbaarheid van gegevens : actuele waterstanden en afvoeren waren steeds beschikbaar. De diverse websites van de hydrologische diensten in Vlaanderen en daarbuiten werkten goed. Meer grensoverschrijdende informatie-uitwisseling betreffende afvoervoorstellingen op Waalse waterlopen is wel wenselijk. De huidige afvoergolf werd immers nooit voldoende goed voorspeld. Door meer grensoverschrijdende samenwerking tussen hydrologische diensten kan de nauwkeurigheid van hydrologische voorspellingen verbeterd worden.
- nv De Scheepvaart heeft vastgesteld dat, soms zonder voorafgaand overleg, hulpdiensten op een aantal locaties water overpompen in de kanalen. Dit kan enerzijds tot ongewenste peilstijgingen van de kanaalpanden leiden en anderzijds tot hinder voor de scheepvaart.
- De samenwerking met HIC en RIS-Evergem betreffende de verspreiding van hoogwaterberichtgeving verliep goed. Ook de samenwerking met de diverse waterloopbeheerders verliep goed.

➤ Kanaal naar Charleroi en het Kanaal Brussel-Schelde

Op het ogenblik dat voor het weekeind veel neerslag werd voorspeld, heeft men vanaf vrijdag 12 november op het kanaal naar Charleroi(KC) zo veel mogelijk water via de langsriolen van de sluizen afgevoerd zodat meer bergingscapaciteit werd gecreëerd in het kanaal.

Zaterdagmiddag 13 november omstreeks 13.00 u was het waterpeil in het kanaal zodanig gestegen dat alle langsriolen van de sluizen moesten worden open gezet om water af te voeren. De scheepvaart werd stil gelegd zodat ook water kon afgevoerd worden via "valse schuttingen" (versassingingen zonder schepen). Omstreeks 19.00 u begon het water over de bovenkant van de sluisdeuren te stromen. Het waterpeil is daarna nog in alle panden verder blijven stijgen totdat het water uiteindelijk over de oevers liep.

Zaterdag 13.11.10 omstreeks 17.00 u werd het afdelingshoofd door de provincie Vlaams Brabant verwittigd dat het provinciaal rampenplan in werking werd gesteld en werd gevraagd een afgevaardigde van W&Z te sturen naar de crisisvergadering in de brandweerkazerne te Leuven onder leiding van gouverneur Lode De Witte. Zowel het afdelingshoofd als het districtshoofd van district 1 (Kanaal Brussel-Schelde en kanaal naar Charleroi) hebben dit crisioverleg bijgewoond. Op dit crisioverleg werd een overzicht gemaakt van de problemen welke zich in de provincie voordeden.

Een volgend crisioverleg vond plaats zaterdag om 23.00 u. Vastgesteld werd dat het waterpeil op het kanaal naar Charleroi bleef stijgen omdat er teveel water werd aangevoerd en dit zowel via het kanaal op het Waals gewest als via de overloop van de Zenne aan de sluis van Lembeek.

De scheiding tussen de Zenne en het kanaal in Lembeek bestaat uit een betonnen overstortmuur met een lengte van 180 meter. Indien het waterpeil in de Zenne hoger is dan de bovenkant van deze muur, wordt er water van de Zenne in het kanaal gestort. Op een gegeven ogenblik zou de

overstortlaag een dikte van ca. 1 meter bereikt hebben, wat uiteraard een enorm debiet is dat samen met het afvoerdebiet van het kanaal vanuit Wallonië, in het kanaal op Vlaams grondgebied terecht kwam. Deze massa water kon niet meer worden afgevoerd en deed het kanaal in de letterlijke zin overlopen.

De haven van Brussel heeft ook de sluis van Molenbeek en Anderlecht maximaal open gezet voor afvoer van het water, dat uiteindelijk terug terecht kwam in het kanaal Brussel-Schelde (KBS). Ook hier werd de scheepvaart stil gelegd zodat zowel de sluis van Zemst als de sluis van Wintam maximaal water konden afvoeren. De sluis van Wintam mondt uit in de Schelde waar getij aanwezig is, zodat niet kan geloosd worden bij hoog tij. Dit heeft uiteraard een cascade-effect stroomopwaarts.

Zaterdag 13.11.2010 werd via de hevels van Eppegem (Zemst) eveneens getracht zoveel mogelijk water van het kanaal Brussel-Schelde terug af te voeren naar de Zenne. Zaterdagmiddag bleek het maximum waterpeil op de Zenne bereikt te zijn. Het maximum waterpeil in de Zenne wordt bepaald door de onderzijde van de brug van Eppegem in de N1. Via de hevels werd getracht het waterpeil in de Zenne zodanig te regelen dat de onderkant van deze brug juist niet in het water terecht kwam waardoor een maximale afvoer werd verwezenlijkt. Indien de brug in het water zou hangen, zou dit immers opwaarts opstuwing veroorzaken met overstromingsgevaar aldaar tot gevolg.

Zaterdagmiddag werd dan eveneens besloten om de hevels niet verder in werking te stellen teneinde het maximale debiet niet te overschrijden en also zowel op- als afwaarts overstromingen te vermijden. Daardoor diende ook het scheepvaartverkeer op het Zeekanaal Brussel-Schelde te worden stil gelegd.

De brug van Eppegem is om veiligheidsredenen zaterdagavond omstreeks 24.00 u voor het verkeer afgesloten. Indien de brug in het water hangt ondervindt deze immers een opwaartse kracht (Archimedes). Hierdoor is het niet onmogelijk dat de brug zich zou verplaatsen door de trillingen veroorzaakt door het verkeer.

Zondagmorgen 14.11.10 omstreeks 5.00 u meldde de burgmeester van Beersel dat de sluis van Lot aan het begeven was. Uit informatie van de mensen van W&Z ter plaatse, bleek dat deze berichtgeving volkomen fout was. Het stijgende water dreigde wel in de machinekamer van de sluis terecht te komen, maar door de tussenkomst van de brandweer kon dit vermeden worden op alle sluizen van het kanaal naar Charleroi.

De onderhoudsaannemer werd zondag opgevorderd voor het dichten van een waterdoorsijpeling doorheen de rechteroever te Ruisbroek waardoor wateroverlast was ontstaan tegen de spoorweg. Enkel uren later was dit probleem opgelost.

Zondagmorgen 14.11.10 om 9.00 u opnieuw crisisvergadering in Leuven voor het overlopen van de stand van zaken.

Gemeld werd dat in Sint Pieters-Leeuw de dijk van het kanaal zou zijn doorgebroken. Ook dit bleek niet juist te zijn. Opwaarts de sluis van Lot was wel een uitspoeling ontstaan van de landzijde van de oever, juist afwaarts de milieuvriendelijke oever. Op deze plaats is destijds de oorspronkelijke oever van het kanaal door aanvullingen aan landzijde verbreed tot een breedte van 20 à 30 meter. Bij de uitspoeling is de oorspronkelijke oever van het kanaal samen met een deel van de verbreding intact gebleven, zodat men zeker niet kan spreken over een bres of een gat in de dijk. Mogelijks heeft ook de milieuvriendelijke oever verwarring gezaaid vermits deze oever een tiental meter landwaarts is aangelegd. In het donker kan dit de indruk geven dat de dijk tegen het kanaal helemaal is weggespoeld.

Met de haven van Brussel werd contact genomen en werd bevestiging bekomen van het feit dat men ook hier alles deed om zoveel mogelijk water af te voeren. De sluizen in Molenbeek en Anderlecht werden maximaal open gezet voor de afvoer van het water.

Via de hevels werd getracht het waterpeil in de Zenne zodanig te regelen dat de onderkant van deze brug juist niet in het water kwam. Hiertoe is een medewerker van W&Z permanent ter plaatse gestuurd. Opnieuw werd vastgesteld dat de capaciteit van de hevels onmogelijk ten volle benut kon worden omdat het peil van de Zenne bijna het maximum bereikte.

Zondagvoormiddag werd vernomen dat Wallonië van plan was om via de turbines in Ronquière bijkomend water via het kanaal naar Charleroi te lozen. Een medewerker van W&Z heeft na telefonisch contact met een collega van de sluis van Ittre, de eerste sluis op het kanaal op Waals grondgebied, dit kunnen voorkomen. De Waalse collega bevestigde dat zij alles in het werk zouden stellen om bijkomende lozingen naar Vlaanderen te vermijden, op voorwaarde dat dit voor hen mogelijk zou zijn. In praktijk is gebleken dat dit effectief mogelijk was zodat Wallonië geen bijkomende debiet via het kanaal meer heeft geloosd.

Om de waterafvoer van het benedenpand van het kanaal Brussel-Schelde te maximaliseren, werd naast de sluis van Wintam, welke het water naar de Schelde afvoert, ook de sluis van Klein-Willebroek ingeschakeld om water vanuit het kanaal af te voeren naar de Rupel. Zowel de Schelde als de Rupel zijn onderhevig aan het getij zodat enkel bij laag water kan geloosd worden.

Toen het water over de zinkdeur van de sluis van Zemst op het kanaal Brussel-Schelde begon te lopen, betekende dit dat de afvoer van het water naar het benedenpand van het KBS niet meer onder controle was. Hierdoor kon het waterpeil in het benedenpand ongecontroleerd stijgen, zeker bij hoogwater in de Schelde of de Rupel, waardoor overstromingsgevaar dreigde voor de woonkern van Klein-Willebroek. Door de brandweer en de civiele bescherming zijn de nodige pompen aangevoerd op de sluis van Klein-Willebroek, zodat ook bij hoog tij water vanuit het kanaal in de Rupel kon worden gepompt.

Nadat zondagmorgen minister Turtelboom het crisisonderzoek in Leuven had bijgewoond, organiseerde de minister op zondagmiddag in Brussel een informeel overleg met alle betrokken besturen: Vlaams Brabant, Waals Brabant, Antwerpen en Brussel. Ook hier was W&Z vertegenwoordigd door het afdelingshoofd en het districtshoofd. Door het afdelingshoofd is op dit overleg een beschrijving gegeven van de situatie op het KC en het KBS en is gewezen op het feit dat bij hoogwater op de Schelde W&Z geen water kon lozen wat in cascade gevolgen heeft stroomopwaarts. Blijkbaar waren niet alle collega's van Wallonië op de hoogte van de beperkingen voor lozing door het getij, en begrepen zij de vraag van W&Z om geen bijkomend debiet via het kanaal naar Charleroi meer af te voeren, niet goed. De uitleg heeft de achterliggende redenen verduidelijkt. Ten gronde wijzigde dit de toestand evenwel niet.

Nadat de regen uiteindelijk zondagavond ophield, kon maandagmorgen reeds een grote verbetering in de waterpeilen zowel op het KC als het KBS worden vastgesteld. Nadat het normale kanaalpeil op het KBS op maandag 15 november omstreeks het middaguur werd bereikt, werd de scheepvaart op dit kanaal terug vrijgegeven omstreeks 13.30 u.

Op het kanaal naar Charleroi werd de scheepvaart nog niet vrijgegeven omdat eerst een degelijke controle van de oevers moet gebeuren alsook een peiling van het kanaal vermits heel wat specie is meegevoerd met het water van de Zenne.

Een controlepeiling van het KC was oorspronkelijk voorzien op dinsdag 16.11.10, maar de peilboot kon door de mist niet tijdig op het kanaal geraken zodat de peiling uitgesteld werd tot woensdag 17.11.10. Er werden evenwel geen problemen vastgesteld, waardoor scheepvaart opnieuw kon plaatsvinden.

Maandagmiddag 15.11.10 omstreeks de middag is de onderhoudsaannemer opdracht gegeven onmiddellijk te starten met het herstellen van de uitspoeling in Lot. Dinsdagavond 16.11.10 was de uitspoeling reeds grotendeels aangevuld. Deze herstelling werd in enkele dagen uitgevoerd. Een gelijkaardige uitspoeling van het landtalud, maar dan met een kleinere omvang, is ook vastgesteld op het grondgebied van Halle. Ook deze herstelling wordt uitgevoerd door de onderhoudsaannemer.

Na een grondige inspectie van de kanaaloever in Lot, kon aan de burgemeester van Sint-Pieters-Leeuw, maandagmiddag omstreeks 13.30 per GSM gemeld worden dat de oevers voldoende veilig waren zodat de evacuatie van een tweehonderd bewoners in de wijk "de witte roos" kon opgeheven worden.

Het provinciaal rampenplan van de provincie Vlaams-Brabant werd door de gouverneur opgeheven op maandag 16.11.10 om 15.00 u.

➤ **Netekanaal**

Op het Netekanaal zelf zijn **geen problemen** gemeld.

Ter hoogte van de Bollaak in Emblem kon het water niet worden afgevoerd naar de Nete wegens te hoog water in de Nete. Hierdoor werden op maandag 16.11.10 een viertal woningen bedreigd. Door de gouverneur van Antwerpen is echter beslist dat het water uit de Bollaak niet mag geloosd worden in het Netekanaal, alhoewel de nodige infrastructuur hiervoor voor handen is. De beslissing van de gouverneur is ingegeven door het feit dat AWW haar drinkwater betreft uit het Netekanaal en dat hierin derhalve geen lozingen van vervuild water mogen gebeuren. De gouverneur was van mening dat de drinkwatervoorziening van een miljoen inwoners niet in het gedrang mag gebracht worden door het belang van enkele individuen. De gouverneur heeft deze beslissing maandag nog bevestigd, ook nadat zij op de hoogte was dat W&Z ooit door de rechtbank is veroordeeld voor het bouwen van een betonnen muur om te beletten dat het water van de Bolleek in het Netekanaal zou terecht komen.

Indien een ganse woonwijk zou bedreigd zijn, moet deze beslissing herzien worden.

➤ IJzer

In de nacht van 14/11 op 15/11 traden op de IJzer hoge waterstanden op. Maximale lozing naar zee via het Lokanaal en Nieuwpoort werd verzorgd.

De IJzer heeft op verschillende locaties bezit genomen van zijn winterbed maar er zijn geen overstromingen daarbuiten vastgesteld of gemeld.

Reeds in de namiddag was de aanvoer vanuit Frankrijk dalend.

➤ Dender

De scheepvaart op de Dender werd gestremd vanaf 12.11.2010 om 07 uur wegens vloedregime.

Op 13 november 2010 om 18 uur maakte het hoogwaterbericht melding van een overschrijding van het waakpeil op de Dender.

Op 14 november werd door de burgemeester van Affligem de vraag gesteld om opwaarts de waterafvoer te stremmen waardoor er minder water naar Affligem zou stromen.

Het districtshoofd heeft uitgelegd dat dit niet mogelijk was omdat anders de meer opwaarts gelegen gemeenten nog meer zouden overstromen.

Een aantal beweegbare bruggen over de Dender in Geraardsbergen, Aalst en Ninove zijn ook opgetrokken om de afvoer van water niet te belemmeren.

Hierna wordt een overzicht gegeven van de toestand op 15 november om 12u:

- Geraardsbergen (Overboelare): in de nacht van 14 op 15/11 is het water over de aangelegde dwars- én langsdijsen naar de woningen in Overboelare gestroomd. Gevolg hiervan is dat opnieuw een 30-tal woningen met wateroverlast te kampen hadden. Het water van de Dender is gedurende de afgelopen nacht tot 15/11 12uur licht blijven stijgen.
- Geraardsbergen: in de nacht van 14 op 15/11 is de sluiswachterswoning én het bedieningsgebouw overstroomd.
- Geraardsbergen: Zowel de Grotestraatbrug als de Wijngaardbrug blijven wellicht nog de volledige dag opgehaald + in de Grotestraatbrug is het water in de kelder gestroomd. De schade kan pas worden vastgesteld na het leegpompen van de kelder.
- Idegem - Pollare - Denderleeuw - Terafene: het niveau van de Dender blijft nog steeds licht stijgen. Wellicht in de loop van de namiddag/avond zal het peil beginnen dalen.
- Aalst: De Erembodegembrug (waarvan de kelder op rechteroever eveneens onder water staat) en de Sint-Annabrug blijven op 15/11 zeker de volledige dag opgehaald. De Zwartehoekbrug is naar beneden maar gevreesd wordt dat bij hoog water de brug misschien toch opnieuw omhoog moet.

- Denderbelle-Dendermonde: bij hoge waterstanden in het pand Denderbelle-Dendermonde loopt het water over de overloopdijk van de Dender naar het Denderbellebroek vanaf een peil van +6,10m TAW. Er is water vanuit de Dender overgelopen naar het Denderbellebroek op de volgende tijdstippen:
 - o 12/11/2010 om 11u en om 23u
 - o 14/11/2010 om 24u30
 - o 15/11/2010 om 12u en om 24u

Het Denderbellebroek heeft tijdens deze periode van wateroverlast nooit volledig volgestaan.

➤ **Boven-Schelde/Leie/Gentse Kanalen/Brugse Polders**

Op basis van de voorspellingen van het Waterbouwkundig Laboratorium (Hoogwaterberichten) heeft W&Z op 12 en 13 november diverse preventieve maatregelen getroffen.

Verschillende sluizen en stuwen werden mee ingezet om preventief maximaal water te lozen om op die manier reeds buffercapaciteit te creëren: Brugge, Schipdonk, Evergem en Merelbeke. In Balgerhoeke (Eeklo) werden hiervoor zelfs uitzonderlijk schotbalken getrokken uit de oude sluis.

- Met onze partners van Terneuzen werd voortijdig contact opgenomen opdat zij hun scheepvaartmanagement konden afstemmen op de komende wateroverlast. Snel zagen zij in dat zij een belangrijke schakel voor ons betekenden en dat deze melding geen loze vraag betekende. Zo werd ook daar besloten het volledige complex in Terneuzen te stremmen om zich volledig te kunnen concentreren op het maximaal afvoeren van water louter ten voordele van ons beheersgebied.
- In Gent werden de keerdeuren rond het centrum vrijdagavond reeds gesloten. Zo kon Waterwegen en Zeekanaal NV het waterpeil op voorhand maximaal doen dalen om zo later extra water te kunnen bufferen. Ook in Beernem werd de keersluis zaterdagmiddag preventief gesloten om Brugge, tot zover succesvol, te vrijwaren van mogelijke wateroverlast.
- Specifiek te Sas Slikens werd extra buffercapaciteit gecreëerd op het pand Oostende-Brugge door zo maximaal mogelijk het waterpeil mee te laten dalen met het afgaande zeepeil. Zo ontstond bij elk laag water een verlaagd waterpeil op het Kanaal Gent-Oostende, pand Brugge-Oostende van +/- -75 cm, wat tijdens het daaropvolgende hoogwater kon dienen als extra buffer.

Rapportering d.d. 14/11/2010

- Crisiscentrum Oost-Vlaanderen is officieel bijeengekomen van 13/11 om 22u30 tot 14/11 om 1u40.
- Dankzij de samenwerking tussen de waterwegbeheerder (opvolgen en interpretatie waterpeilen, regeling stuw in Evergem, contacten met Terneuzen) en de andere leden van het crisiscentrum (contacteren lokale mensen voor het op de voet volgen van de situatie) is in de nacht van 14/11 op 15/11 een ramp voor de Moervaart (Lokeren) of de Toeristische Leie (Sint-Martens-Latem) vermeden.
- de sturing van de stuw in Evergem werd afgestemd op informatie komende van op het terrein (vb. als vanuit Lokeren gemeld werd dat maar enkele cm over, werd stuw voor 15 min teruggebracht naar geen debiet; aangezien dit onmiddellijk implicatie heeft op Ringvaart en half uur later op Deinze, werd na 15 min weer 50m³/s gegeven in Evergem). Er werd gedurende enkele uren "gespeeld" met de stuw in Evergem om zo het evenwicht te bewaren tussen het maximaal vrijwaren van twee gebieden. Volgens de afsluitende berichten 15/11 om 1.30u is dit goed gelukt en zouden er geen woningen overstroomd zijn, wel enkele tuinen, straten en weilanden.

- De collega's in Terneuzen zijn reeds voor middernacht gestart met het spuien van een klein debiet (50m³/s) via drie sluizen om ons maximaal te helpen en te ontlasten.

Belangrijk: de goede samenwerking met Terneuzen. De scheepvaart op het kanaal Gent-Terneuzen/door sluizen Terneuzen werd gestremd om water te kunnen evacueren naar de Westerschelde.

- Het crisiscentrum is opgeheven op het moment dat duidelijk werd dat lozen in Terneuzen invloed had op afvoer Moervaart en Toeristische Leie.
- De afdeling Bovenschelde blijft uiteraard de waterstanden nauwkeurig opvolgen. Voor de afvoer van het water rond Gent blijven we afhankelijk van de tijwerking en de momenten van hoog- en laagwater in Terneuzen (Westerschelde) en in Melle/Merelbeke (Zeeschelde). Er wordt telkens maximaal geloosd op momenten van laagwater. In de periode dat er niet geloosd kan worden, stijgen de waterpeilen nog maar we verwachten geen problemen meer.

➤ **Boven-Zeeschelde**

- Door de sterke toevloed van water uit de Bovenschelde en de Dender, is het normale afvoerpatroon beginnen wijzigen op 12 november. Het bovenstroomse segment van de Schelde tussen Gentbrugge en Melle, dat in normale omstandigheden quasi droog valt bij laag water, werd permanent watervoerend.
- In Melle dreigde een probleem ter hoogte van dijkwerken in het kader van het Sigma-plan: een nieuwe uitwateringsconstructie was niet voldoende beveiligd. De aannemer heeft een dam aangebracht om het probleem op te lossen.
- In Schoonaarde werd een pomp geplaatst om hemelwater van de landzijde naar de Schelde te pompen.
- In Hamme-Driegoten dreigde zondagochtend de gravitaire uitwatering van de polder in de problemen te komen bij laag water, door aanslibbing voor de nieuwe uitwateringssluis. De aannemer heeft een ponton met kraan aangevoerd en op maandagochtend 15/11 kon het slib voor de uitwateringssluis worden weggenomen.
- Er was geen gevaar voor overstroming vanuit de Schelde. Voor de afvoer van de Bovenschelde was het een goede zaak dat het doodtij was. Voor de afvoer van de Dender maakt het geen verschil of het doodtij is of springtij. Een combinatie met stormtij zou waarschijnlijk wel geleid hebben tot het inzetten van meer overstromingsgebieden, of in extreme gevallen tot overstromingen vanuit de Schelde.

➤ **Durme**

Door de slechte afwatering van de Durme (plantengroei in de bedding, lang niet meer geruimd) kon niet voldoende afgewaterd worden. Daarom werd het Molsbroek aangesproken (potpolder/natuurgebied). Over 100 m is de landzijde van de dijk weggespoeld, maar de kern van de rest van de dijk heeft standgehouden, mede dankzij de kern uit vette grond en de asfaltverharding. Om verdere erosie over langere afstand te vermijden, werden op het laagste punt kunstvezeldoeken aangebracht om het overstortende water te geleiden. Daarnaast werden zandzakjes aangebracht om overloop te vermijden en de dijk te beschermen.

➤ **Zeeschelde tussen de monding van de Durme en Nederland**

Aan de uitwatering van de Beneden-Vliet waren de vuilroosters van de automatische krooshekreiniger verstopt door sterke aanvoer van drijvend vuil. Op 10 november was nog opdracht gegeven om deze te reinigen, maar bij controle na een melding van VMM over hoge waterstand op de Beneden-Vliet op zaterdag 13 november bleken door een enorme toevoer van drijvend hout en vuil, de vuilroosters sterk verstopt te zijn. De vuilroosters zijn verwijderd, er hebben zich geen problemen van wateroverlast voorgedaan. Het concept van de constructie moet herbekeken worden want voldoet al jaren niet. Dit zal op het investeringsprogramma worden opgenomen.

Op 12 en 13 november bezorgde de Barbierbeek een aantal bewoners heel wat wateroverlast. Door de aanhoudende regen kreeg de beek een enorme hoeveelheid water te verwerken. De

kokers die het water van de Barbierbeek vandaag naar de polders leiden, zijn te klein om deze grote hoeveelheden door te sluizen. Ook haar huidige loop door de Kruibeekse Kreek biedt weinig stroomgebied in afwachting van laag water in de Schelde. Daardoor werd het water opgestuwd en trad de beek buiten haar oevers. Om verder onheil te vermijden werd de dijk van de Barbierbeek in de polder doorgestoken om de doorgang van het water te bespoedigen. Door de gecreëerde bres in de zuidelijke dijk van de Barbierbeek (ter hoogte van de ringdijk) kwam het water in de polder van Bazel terecht. Door voor een snellere afvoer te zorgen richting polder/Schelde kon het waterpeil in de Kemphoekstraat en (een deel van) de Barbierstraat (straten waar een aantal mensen gebouwd hebben in het winterbed) verlaagd worden.

Doordat het water in de polder een relatief grote omweg moest maken richting de Schelde, dit via relatief minder goede grachten door de bossen van het natuurgebied en via een hiervoor gemaakte stuw van zandzakken (om te vermijden dat er vuil water in die bossen komt), verliep de afwatering richting de uitwateringsconstructies nog niet optimaal en zorgde dit voor opstuwing in de polder waarbij andere gedeelten langs de polder problemen inzake wateroverlast dreigden te krijgen (m.n. een 2-tal huizen langs de Blauwe Gaanweg in Rupelmonde). Daarom werd zaterdag beslist om ook dichterbij tegen de Schelde een 2de, bijkomende bres te maken in de Barbierbeekdijk. Deze bijkomende bres was veel dichterbij de nieuwe uitwateringssluys van het GOG ('Bazel noord'), die reeds in werking is, zodat de verdere afwatering veel beter kon verlopen.

De genomen maatregelen (gelinkt aan het GOG) aan de Barbierbeek omvatten slechts stroomafwaartse oplossingen, die enkel maar een effect hebben op een (relatief) kleine zone van de Barbierbeek zelf. Door voor een snellere afvoer te zorgen richting polder/Schelde kon het waterpeil in een aantal (afwaarts gelegen) straten verlaagd worden. Afdoende oplossingen voor de waterproblematiek van de Barbierbeek (te snelle afvoer) bij piekdebieten dienen evenwel ook meer stroomopwaarts gelegen maatregelen te omvatten.

Op 15/11/2010 omstreeks 15u00 werd door de brandweer Kruibeke gevraagd om bijkomende pompen te plaatsen thv Kallebeeksluis omdat de huizen in Rupelmonde bedreigd worden onder water te lopen ingevolge vele water in de polder en de slechte afwatering naar de Schelde. Na onderzoek werd hiermee ingestemd. Er werd gevraagd aan de onderhoudsaannemer om 2 pompen te plaatsen met een capaciteit van 1000 m³/uur. Om 23u00 waren de pompen operationeel.

➤ **Rupel**

Rupel: Klein Willebroek: geen problemen met wachtbekken, wel gevaar voor overstroming vanuit oude tak kanaal Brussel- Rupel

➤ **Grote Nete**

Het Zammels Broek (vallei) is ongeveer volgelopen. In Westerlo stroomde het water aan linkeroever naar de bossen De Merode. Dit leverde geen problemen op. Eenzelfde scenario aan de rechter oever, waar het water tot aan de winterdijk stroomde. Het kasteel De Merode kwam niet in gevaar. Aan de Marly-brug was nog 5 cm ruimte. Stroomafwaarts werden de valleigebieden gevuld. Aan de Gestelbeek hebben de stormpompen (erfenis van '98) normaal gewerkt.

➤ **Kleine Nete**

Het waterpeil is blijven stijgen tot maandagavond. Er is een pomp geplaatst door de civiele bescherming ter hoogte van de Bollaak (waterloop 1ste categorie), in samenspraak met VMM. De pomp werkte sinds zondagnacht 24 u. De langsbalken van de baanbrug in Grobbendonk hingen in het water. Men was voorbereid om de baanbrug af te sluiten om stabiliteitsredenen, maar dat is niet nodig gebleken

➤ **Benedennete**

Er werden geen problemen vastgesteld. Ter hoogte van 5 zijbeken hebben de pompen probleemloos gewerkt.

➤ **Demer**

Er werd met verschillende gemeentebesturen contact gelegd, o.m. met Rotslaar (ivm kleppen aan de Winge) en Scherpenheuvel. In Testelt kwam de brug net niet in het water te hangen. Afsluiten van de brug was niet nodig. De waterstanden blijven momenteel zeer hoog door hoge afvoer uit onbevaarbare waterlopen bovenstrooms. De valleigebieden zijn onder water gelopen en hebben hun natuurlijke functie van bergingsgebied uitgeoefend.

➤ **Dijle**

Het waterpeil is gestabiliseerd en langzaam aan het dalen. Sinds woensdagavond werd preventief de stuw in Mechelen opengetrokken.

➤ **Zenne**

In Leest werd gepompt nabij een gehucht waar 4 huizen gevaar liepen

3 voorstellen van aanbevelingen om op korte termijn te remediëren

3.1. Mogelijkheden voor maatregelen met geen / beperkte budgettaire impact

De CIW neemt de coördinatie op zich om de informatie en kennis met betrekking tot de calamiteit die aanwezig is bij de verschillende betrokken beheerders en partijen op korte termijn samen te brengen en te documenteren. Ook na de calamiteit wanneer grondigere analyses gemaakt worden moet gewerkt worden aan een integrale visie moet de kennis die nog vaak versnipperd aanwezig is bij personen en instanties samengevoegd worden om beter voorbereid te zijn bij een volgende calamiteit. De hoogambtelijke werkgroepen moeten acties afdwingen op de werkvloer die SMART zijn (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden), met aanduiding van verantwoordelijken.

Meetdata zijn de basis waarop voorspelsystemen, berichtgeving enz. gebouwd worden. Uitval van het meetsysteem moet vermeden worden door dit systeem meer robuust te maken. Dit vraagt een blijvende aandacht voor investeringen en onderhoud. Procedures met ondersteunende diensten (telecom, elektriciteitsvoorziening, ...) dienen verder uitgewerkt of verfijnd met het oog op een goede werking. Continuïteit van permanentiediensten moet verzekerd zijn. Dit vergt beperkte extra financiering maar wel continuïteit van het huidige investeringsritme en de huidige personeelsinzet.

Het huidige contract van het WL-HIC met de helikopter- en videomaatschappij en met AGIV voor de verwerking van de beelden tot kaarten moet ruimer bekend gemaakt worden aan de waterbeheerders. Het WL-HIC zal zich vervolgens blijven inspannen om de calamiteiten zo snel mogelijk in beeld te brengen en dit steeds in nauw overleg met de betrokken beheerder(s). Bij grotere calamiteiten zal steeds in overleg de nodige prioritering bepaald worden. Ook hier geldt een continuïteit van het huidige investeringsritme. (zie hierover ook de bijlage "helikopter")

Draaiboeken voor crisismanagement moeten opgesteld en ingeoefend worden, rekening houden met de realiteit van het waterbeheer. Water stopt niet aan administratieve grenzen, het beheer dient beheerderoverschrijdend afgestemd te worden.

Grensoverschrijdende gegevensuitwisseling van afvoervoorspellingen. Dit punt kan opgepakt worden in het Intergewestelijk Overleg Waterwegen en op stroomgebiedsniveau (IMC en ISC).

Een van de redenen waarom veel woningen overstromd zijn tijdens de wasperiode van 12 tot 16/11/2010, is het feit dat er ondanks een ongunstige of voorwaardelijke gunstige (mits remediërende maatregelen) watertoets, toch nog veel vergunningen voor bouwen in overstromingsgevoelig gebied door de gemeente worden verleend. Het probleem zit hem in het feit dat de vergunningverlenende overheid het advies van de waterwegbeheerder naast zich neer kan leggen. Het advies van de waterwegbeheerder i.k.v. de watertoets is immers niet bindend. Indien een gemeente het subadvies i.k.v. de watertoets naast zich neerlegt, dienen zij wel te motiveren waarom, doch dit gebeurt niet altijd en indien dit wel gebeurt, is de reden van afwijking niet altijd

even goed gemotiveerd. Het bindend maken van het subadvies i.k.v. de watertoets zou een grote stap vooruit zijn in het vrijwaren van overstromingsgebieden.

Voorzien van een wettelijk instrument om laagstamplantages in het winterbed te voorkomen. Misschien kan dit opgenomen worden in de watertoets.

Voorts kan de wenselijkheid en haalbaarheid worden onderzocht van een 'watertoetsruilverkaveling' om woon- en industriegebieden gelegen in overstromingsgevoelig gebied te ruilen met hoger gelegen gebieden met 'zachte' bestemming (recreatiegebied, natuurgebied, bouwvrij agrarisch gebied, bosgebied, gemengd openruimtegebied of parkgebied). Hierdoor blijft de kostprijs voor de gemeenschap beperkt. In functie van herbestemming kan gebruik worden gemaakt van de regeling rond planschadevergoeding cfr. artikel 2.6.1 §2 VCRO.

Toepassen van publieke erfdienstbaarheid ten behoeve van hestel van grachtenstelsels, herstel waterlopen en waterwegen, met inbegrip winterbedding en vrije meandering.

Een typevoorschrift 'overstromingsgebied in overdruk' bestaat nog niet. Voorgesteld wordt om dit in het leven te roepen. Als voorlopige maatregel het generiek typevoorschrift 11.2 voor de gewestelijke RUPs 'Typebepaling met betrekking tot passende beoordeling, MER, watertoets, die stelt dat in dergelijk gebied, voor zover in overeenstemming met of aangewezen in de watertoets, alle werken, handelingen en wijzigingen in functie van het bereiken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor het behoud van de watersystemen en het voorkomen van wateroverlast buiten de natuurlijke overstromingsgebieden toegelaten zijn voor zover de technieken van de natuurtechnische milieubouw gehanteerd worden. Doch dit typevoorschrift geldt niet voor gebieden die van nature overstromingsgevoelig zijn. Daarvoor kan typevoorschrift 11.3 'Typebepaling mbt beperkte werken van waterbeheer in of nabij valleien' gebruikt worden. Deze stelt dat het behoud, het herstel en de ontwikkeling van overstromingsgebieden, het beheersen van overstromingen of het voorkomen van wateroverlast in voor bebouwing bestemde gebieden, - het beveiligen van vergunde of vergund geachte bebouwing en infrastructuur tegen overstromingen zijn toegelaten, voor zover de technieken van natuurtechnische milieubouw gehanteerd worden.

Indien het in het leven roepen van een overdruk 'overstromingsgebied' niet mogelijk is en typevoorschriften 11.2 en 11.3 ontoereikend zouden zijn, zou er nog gebruik kunnen gemaakt worden van het typevoorschrift buffer (eveneens een overdruk boven een bestemming). Een buffer kan o.a. een gebied zijn tussen een zone voor waterweginfrastructuur (de waterweg en aanhorigheden) en aangrenzende zones. Door een gebied de overdruk 'buffer' mee te geven kan voorzien worden in een onbebouwde afstand tussen bewoning/industrie en de waterweg, daar waar het effectief overstromingsgevoelig is. Cfr. de bepalingen bij de typevoorschriften moet de buffer voldoen aan de voorwaarden van visuele afscherming, geluidsafscherming, landschappelijke inpassing of afstand. Het typevoorschrift bepaalt verder dat naargelang de aard van de aangrenzende bestemming, de buffer gebiedsspecifiek moet ingevuld worden. De buffer dient bv. voor ten minste x% beplant met streekeigen struiken en hoogstammige bomen met het oog op het bufferen van bedrijfsactiviteiten ten opzichte van de aanliggende functies.

Stimuleren van de inrichting van groengebieden, recreatiegebieden, grootschalige parkings...als overstroombaar in uitzonderlijke situaties (zoals nu voor landbouw in overstromingsgebieden gebeurt; bv Scheldekaaien in Antwerpen).

Maken van verdere afspraken met diverse hulpdiensten betreffende het overpompen van water in de kanaalpanden.

Toepassen van publieke erfdienstbaarheid ten behoeve van hestel van grachtenstelsels, herstel waterlopen en waterwegen, met inbegrip winterbedding en vrije meandering.

3.2. Mogelijkheden voor maatregelen met budgettaire impact

3.3. Generieke maatregelen

In de crisiscommunicatie van de Vlaamse overheid gericht op de burger, de lokale besturen, professionelen en andere belanghebbenden moet gewerkt worden naar één geïntegreerd systeem dat op termijn de afzonderlijke webinitiatieven van de verschillende partijen kan vervangen. Het CIW-initiatief "Ondersteuning communicatie bij dreigende overstromingen" moet verder uitgevoerd worden met dit doel voor ogen.

De bovenstaande aanbevelingen met beperkte financiële impact zijn ieder op zich wellicht haalbaar in de huidige context van investeringen en personeelsbestand. Wanneer het geheel overschouwd wordt moeten we echter durven stellen dat continuïteit van de investeringen een minimum is en dat wellicht extra financiële input en niet in het minst uitbreiding van het personeelsbestand nodig is voor de verdere ontwikkeling van het kennisbeheer en de versterking van de permanentiediensten. Uitvoering van de maatregelen van groep 6 'Overstromingen' van het ontwerp maatregelenprogramma zoals door de CIW ontworpen voor de ontwerp stroomgebiedbeheerplannen van de Schelde en de Maas.

3.4. Specifieke maatregelen

1. Gemeenschappelijke Maas

Het onverkort verder uitvoeren van projecten in het winterbed van de Gemeenschappelijke Maas, om ook hogere debieten probleemloos te kunnen afvoeren en rekening te houden met de klimaatverandering. Deze maatregelen moeten er in eerste instantie op gericht zijn de afvoercapaciteit van het winterbed verder duurzaam te verhogen en het winterbed verder bewoningsvrij te maken en houden. Langsheen de Gemeenschappelijke Maas kunnen op verschillende locaties nog gerichte ingrepen uitgevoerd worden om veiligheid tegen overstromingen verder duurzaam te verhogen. De Nederlandse provincie Limburg heeft een Quick Scan 2010 "Ruimte voor de Maas" uitgevoerd, waarbij de effectiviteit van 107 mogelijke maatregelen onderzocht werd. In de top 12 zitten 6 maatregelen langse Vlaamse zijde. Deze projecten vereisen veelal een RUP en een voorinvestering in grondverwerving. nv De Scheepvaart wenst deze projecten verder voor te bereiden.

2. Zeekanaal / Zenne

Aanleg van een bufferbekken op het grondgebied van Lembeek (en Wallonië?) waarin het water van de Zenne kan gestockeerd worden voordat het naar het kanaal wordt afgevoerd via de overstortmuur in Lembeek.

3. Kanaal naar Charleroi

Gans het kanaal naar Charleroi moet gemoderniseerd worden, namelijk verbreed en verdiept waardoor de bergingscapaciteit en afvoercapaciteit van het kanaal kunnen vergroot worden.

4. Geactualiseerd Sigmaplan

De verdere, gefaseerde realisatie van het SIGMAPLAN moet leiden tot de integrale reductie van het overstromingsrisico in het Zeescheldebekken, zoals vooropgesteld in het Meest Wenselijke Alternatief, zodat bij stormvloeden met diverse retourperioden voldoende bergingsruimte ('ruimte voor de rivier') beschikbaar zou zijn voor het opvangen van piekwaterstanden, en het Zeescheldebekken tevens in een gunstige staat van instandhouding kan worden gebracht. De ingrepen van het geactualiseerde SIGMAPLAN maken immers onderdeel uit van een globaal plan voor het ganse Zeescheldebekken, dat zowel voor veiligheid als voor natuur in haar totaliteit moet beschouwd worden. Uit dit plan kunnen er niet zonder meer één of meerdere deelzones uitgehaald worden zonder hierbij de garantie op het halen van de vooropgestelde einddoelstellingen te hypothekeren.

In het bijzonder kan zeker ook de verdere afwerking van het GOG KBR worden vermeld, zoals voorzien op FP 2011 en MJP, waardoor problemen inzake afvoer vanuit de Barbierbeek kunnen vermeden worden en het maken van doorsteken door de dijk niet meer nodig zal zijn.

Daarnaast dienen ook de nodige budgetten voorzien te worden voor de verdere dijkverhogingen en de aanleg van overstromingsgebieden langs de Zeeschelde en haar bijrivieren.

In het bijzonder kunnen hierbij o.a. de voorziene dijkwerken en overstromingsgebieden in de Durmevallei worden vermeld, alsook de noodzakelijke baggerwerken in de Durme en de baggerwerken in de Bovenzeeschelde.

5. Barbierbeek

Bij de aanleg van het gecontroleerd overstromingsgebied KBR zijn permanente oplossingen voor de problemen van de Barbierbeek voorzien. De bouwvergunningen hiervoor zijn onlangs verkregen, dus de aanleg zal reeds in 2011 starten. Een veilige toekomst is in de maak.

De Barbierbeek krijgt straks een geheel nieuwe loop naar de Schelde doorheen de polder van Kruibeke, dwars door het geplande getijdennatuurgebied. Daar kan ze zoveel ruimte innemen als nodig. Een uitwateringsconstructie in de ringdijk loodst het water in een mum van tijd naar de polder, weg van het dorp. De grote uitwateringsconstructie in de Scheldedijk zorgt daarna voor de afwatering naar de Schelde. Zo kunnen we gelijkaardige scenario's als afgelopen weekend in de toekomst vermijden.

Na de realisatie van het GOG KBR zal de Barbierbeek immers omgelegd worden naar de polder van Kruibeke (ten noorden van de huidige Barbierbeek). Het probleem mbt opstuwung in de polder van Bazel zal dan niet meer gebeuren. De nieuwe beek zal verderop aangesloten worden op de grote uitwateringssluuis van de polder van Kruibeke (deze laatste is actueel reeds klaar doch nog niet aangesloten op de Schelde, wegens de problematiek van het BSP mbt het stort).

Ook buiten de polder zal de Barbierbeek meer ruimte krijgen. Daarnaast worden binnenkort in samenwerking met Aquafin de kokers onder de gewestweg en de Oude Kruibekestraat fors vergroot, waardoor het water makkelijker kan doorstromen.

Enkel bij extreme noordwestenstorm, ongeveer één keer in 10 jaar, sluiten de uitwateringsconstructies in de ringdijk hun kokers voor enkele uren af. De vernieuwde ruime bedding rond de Barbierbeek heeft voldoende bergingsruimte om het water in die tijd op te vangen. Voor noodsituaties wordt aan de dorpszijde een bijkomend bergingsgebied aangelegd. Dit bijkomend wachtbekken kan tot 280 000 m³ water bevatten, of de inhoud van 112 olympische zwembaden. Zo is de veiligheid van de omwonenden van de Barbierbeek zelfs in de ergste omstandigheden gewaarborgd. Zodra het waterpeil in de polder voldoende gezakt is, gaan de kokers weer open en zet de Barbierbeek haar weg verder doorheen het gebied. Ook het water uit het wachtbekken stroomt via de Barbierbeek leeg naar de Schelde.

6. Ontwikkelingsplan Demer

Ook voor de uitvoering van de voorziene werken in het kader van het OPD zullen in de nabije toekomst nog de nodige budgetten moeten voorzien worden.

Door deze werken kan de natuurlijke functie van de Demervallei hersteld worden, en een voldoende niveau van beveiliging tegen overstromingen gerealiseerd worden.

7. Moervaart, Leie

Doordat we niet continu kunnen spuien in Terneuzen, wordt het pand Kanaal Gent-Terneuzen ook maximaal aangewend als bufferbekken tot de volgende spuimogelijkheid.

Het ontbreekt ons echter wel aan inzicht vanaf welk peil de Moervaart, die in rechtstreekse verbinding staat, extra onder druk komt te staan. De peilgegevens (lokaal: Mendonk) van het HIC aldaar lopen telkens 1u achter.

Ook is er geen weet welk debiet er over de Moervaart loopt, m.a.w. wanneer er water vanuit het KGT de Moervaart binnenloopt of wanneer het uit de Moervaart loopt.

Manipulaties aan de stuwen in Evergem hebben rechtstreekse impact op hetzij de Toeristische Leie opwaarts, hetzij op de Moervaart afwaarts.

Wat de Toeristische Leie betreft, beschikken we enkel over meetgegevens te Deinze, doch geen enkele gegevens op de locaties waar de situatie het eerste precair wordt (cfr. Sint-Martens-Latem). Een bijkomende peilmeter aldaar zou wenselijk zijn.

8. Dender

Versnelde realisatie van de nieuwe stuwen opwaarts Aalst, zoals voorzien in de langetermijnvisie voor de waterbeheersing op de Dender.

De studies en het vergunningstraject voor de vernieuwbouw van de stuwen te Aalst en Geraardsbergen zijn in uitvoering zodat vanaf 2012 met de werken kan worden gestart. De stuwen te Terafene (af te schaffen), Denderleeuw, Pollare, Idegem dienen hierop te volgen waarbij van afwaarts naar opwaarts wordt gewerkt. Geraardsbergen is meest opwaarts gelegen, maar wordt toch eerst aangepakt gezien de arbeidsomstandigheden op dit complex. De studies voor de andere locaties dienen tijdig te worden ingepland. Deze worden in de indicatieve meerjarenbegroting voorzien vanaf 2011, maar zijn niet in het ontwerp van investeringsprogramma 2011 opgenomen.

De aanpassing van de Dender tussen Aalst en Dendermonde voor 1350 ton levert eveneens een bijdrage tot verbetering van de waterbeheersing.

9. IJzer

Hier kan verwezen worden naar recente rapportering aan mevrouw de minister omtrent de stand van zaken rond projecten die bijdragen aan een verhoogde bescherming inzake wateroverlast in het IJzerbekken.

10. Boven-Schelde/Leie/Gentse Kanalen/Brugse Polders

Een uitwateringsconstructie te Lokeren zou de Moervaart ten allen tijde kunnen ontlasten en ons de mogelijkheid geven het KGT extra te gebruiken als buffer zonder de Moervaart extra onder druk te zetten.

Automatisatie sas Slijkens

Boven-Schelde - In 2011 wordt gestart met de vernieuwbouw van de stuw te Kerkhove, de laatste van de drie te vernieuwen en ontdubbelen stuwen.

Toeristische Leie - Stuw Rosdambeek:

Na de wateroverlast van 2002 werden met de provincie Oost-Vlaanderen afspraken gemaakt voor de bouw van een pompstation.

Leie - Herstellen oeververdedigingen en dijken: beveiliging Meersstraat-Baarle-Frankrijkstraat

Boven-Schelde: oeverherstel te Melden

Moervaart/Durme

Een uitwateringsconstructie te Lokeren zou de Moervaart ten allen tijde kunnen ontlasten en ons de mogelijkheid geven het Kanaal Gent – Terneuzen extra te gebruiken als buffer. zonder de Moervaart extra onder druk te zetten.

Afleidingskanaal van de Leie - Bypass uitmonding Ede.

De automatisatie van een aantal kunstwerken die nu nog handbediend zijn kan leiden tot een efficiëntere inzet van personeel, ook op crisismomenten, bv. Leopoldkanaal: pompstation Damme-Oostkerke.

Verruiming van het afleidingskanaal en Schipdonkkanaal kan grotere afvoeren toelaten richting Noordzee en op die manier het volledige groot pand rond Gent ontlasten.

11. Baggeren

Over het algemeen is er niet meteen een indicatie dat de huidige waterproblematieken (overloop) langs de waterwegen beheerd door W&Z rechtstreeks aan tekort aan baggeren kunnen worden toegeschreven, doch wel aan een tekort van de afvoercapaciteit.

De afvoercapaciteit van de waterweg wordt bepaald door zijn doorlaatsectie, het verval (helling bodem) en de stroefheid. Het verval en de stroefheid van het bodemmateriaal zijn factoren die eigen zijn aan de waterloop. De doorlaatsectie kan verminderen door het sediment dat zich afzet in de waterweg. Dit moet dan verwijderd worden door onderhoudsbaggerwerken.

De oorzaak van het probleem op het kanaal naar Charleroi is het feit dat er teveel water in een te korte tijd in het kanaal werd gestort enerzijds door de overstort van de Zenne te Lembeek en anderzijds het water van het kanaal op Waals grondgebied.

Er dient evenwel duidelijk gesteld dat dit (gebrek aan baggeren) als oorzaak van wateroverlast niet het geval is voor bvb. het kanaal naar Charleroi en de Dender. Wel moet er de aandacht op gevestigd worden dat de grote toevloed van water waarin zeer veel specie in suspensie zit, voor diepgangproblemen zal zorgen op de bevaarbare waterwegen. Uit dien hoofde is de wateroverlast oorzaak van nood aan baggerwerken. Het handelt hier over zeer grote volumes.

Uit peilingen blijkt dat er in de Dender op Vlaams grondgebied nauwelijks sedimentatie aanwezig is. Als er al sedimentatie aanwezig is dan is dit op plaatsen die geen rol spelen in de waterafvoer zoals de toegangseulen naar de sluizen en in overbreedtes zoals de zwaaikommen voor de scheepvaart.

In zijn waterafvoerende betekenis is de Dender op Vlaams grondgebied vrij van sedimentatie en kunnen of moeten er op dit ogenblik geen onderhoudsbaggerwerken worden uitgevoerd. Mogelijks zal dit in de toekomst wijzigen door de baggerwerken die het Waals gewest heeft uitgevoerd en zal er nu meer aanvoer en afzetting zijn van sediment vanuit het Waalse gewest.

De afvoercapaciteit van de Dender zou kunnen verhoogd worden door het profiel van de waterweg te verruimen; m.a.w. het verdiepen en verbreden van de Dender. Dit is echter een ingreep die pas effect zou genereren als de afvoercapaciteit van de stuwen wordt verhoogd.

Uiteraard zal het wegwerken van historische achterstand de waterafvoer in een aantal specifieke gevallen verbeteren.

Waterwegen en Zeekanaal NV dient nog historische achterstand in een groot deel van haar waterwegen aan te pakken. W&Z kampt grosso modo met een achterstand van ca 13 miljoen m³ en een jaarlijkse aangroei van ca 1 miljoen m³.

Daarom ook dat initiatieven genomen worden op diverse vlakken om in de eerste plaats de achterstand niet te laten aangroeien. Dit betekent het uitvoeren van baggerwerken. Deze baggerwerkzaamheden houden echter ook in dat de opgebaggerde specie behandeld wordt ten einde een deel te kunnen hergebruiken. Het niet herbruikbare deel dient te worden gestort, hetgeen dan weer het beschikken over de nodige stortcapaciteit inhoudt. Op al deze vlakken wordt door de waterwegbeheerders initiatief genomen. Een belangrijke vereiste is evenwel dat de nodige budgetten voorhanden zijn. Op dit ogenblik zijn de beschikbare middelen ondanks alle gedane inspanningen, evenwel beperkt.

Er dient dan ook dringend nagegaan te worden welke extra inkomsten mogelijk zijn om de baggerwerken te kunnen blijven verzekeren.

Waarom is dit nodig ?

Voor het kanaal naar Charleroi zijn ten behoeve van de scheepvaart momenteel baggerwerken in uitvoering in de 3 zwaaikommen van het kanaal. Het kanaal zelf moest, voor de wateroverlast niet gebaggerd worden. Woensdag 17.11.10 werden peilingen uitgevoerd; er werden geen problemen geconstateerd.

In een aantal specifieke gevallen zijn de wateroverlast-problemen die zich voorgedaan hebben mede een gevolg van de historische achterstand inzake de uitvoering van onderhoudsbaggerwerken.

Zo ondermeer zijn de wateroverlast-problemen langs de Durme een direct gevolg van de slechte afwatering van de Durme. Doordat er reeds geruime tijd geen onderhoudsbaggerwerken meer in de Durme zijn uitgevoerd, alsmede door de intussen ontstane plantengroei in de bedding, kon de Durme bij de piekdebieten van de voorbije dagen onvoldoende afgewaterd worden. Gezien ook de dijken langs de Durmevallei op een aantal locaties nog in zeer slechte staat zijn, alsmede gezien de in het kader van het geactualiseerd Sigmaplan voorziene overstromingsgebieden in de Durmevallei nog niet gerealiseerd zijn, diende - om verdere problemen te vermijden - het natuurgebied/potpolder Molsbroek aangesproken te worden voor waterberging. Dit gebied is echter niet ontworpen voor dergelijke piekdebieten en stromingen, zodat bij deze gebeurtenis over 100 m de landzijde van de dijk is weggespoeld. Om verdere erosie over langere afstand te vermijden, werden daarom op de dijk kunstvezeldoeken aangebracht.

Ook in het bekken van de Bovenzeeschele kan de afwatering slechts gebrekkig verlopen omwille van een historische achterstand inzake onderhoudsbaggerwerken. De waterstand dient hier boven het peil van het sediment te komen, waardoor er ook minder buffercapaciteit kan worden gecreëerd voor uitzonderlijke piekdebieten.

Op dit moment wordt in opdracht van de afdeling Zeeschele evenwel een studie uitgevoerd naar de bevaarbaarheid van de Boven-Zeeschele voor klasse Va schepen. In deze studie wordt onderzocht op welke manier de bevaarbaarheid van de Boven-Zeeschele kan worden verbeterd.

Daarnaast werd de verzandingsproblematiek van de Boven-Zeeschele tussen Gentbrugge en Melle reeds meermaals aangehaald in het bekkenbestuur van het Benedenschelebekken. In het kader van de actie A 1.3.2 van het bekkenbestuur van het Benedenschelebekken, wordt door W&Z uitvoering gegeven aan de "opmaak van een geïntegreerd plan voor de Boven-Zeeschele tussen Gentbrugge en Melle met het oog op een verbinding van dit traject voor de pleziervaart in combinatie met natuur" en een bijbehorende actiefiche. Een studieopdracht om het totaalproject vorm te geven, werd opgedragen. Hierin werden conform de actie van het bekkenbestuur de geëigende instrumenten voorzien om tot een geïntegreerd plan te komen.

Bij voleindiging van dit project zal er in het Bovenzeeschelebekken door de bouw van een nieuwe sluis *enerzijds* en de verwijdering van een deel van het sediment *anderzijds* wel meer buffercapaciteit kunnen gecreëerd worden, zodat ook hier beter zal kunnen geanticipeerd worden in geval van piekdebieten.

Voor de Dender kan worden gesteld dat baggeren enkel nodig is i.f.v. het behouden van de diepgang voor de scheepvaart. Het niet baggeren van de Dender is niet de oorzaak van wateroverlast, wel de beperkte afvoercapaciteit van de kunstwerken op de Dender.

De stuwen van Geraardsbergen tot Aalst moeten vernieuwd en hergedimensioneerd worden. Ze zorgen door hun onaangepaste vormgeving en afmetingen voor opstuwing in de opwaartse panden. De geplande nieuwe stuwen opwaarts van Aalst zullen bestaan uit 2 openingen van 6,5 meter breedte met een diepte bij normaal peil van 4 meter. Dit geeft een doorvoersectie bij normaal peil van 52 m² wat een verdubbeling van de capaciteit is t.o.v. van de huidige stuwen.

De stuwen op de Dender op het Waalse grondgebied werden recent vernieuwd, functioneren automatisch en beschikken over een grote capaciteit. Hierdoor kan Wallonië zijn vloedgolven versneld naar Vlaanderen afvoeren.

Evaluatienota overstromingen november 2010

Situering

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) staat in voor het beheer van ongeveer 1400 km onbevaarbare waterlopen van 1° categorie en het meten en voorspellen van de kwantitatieve toestand op de onbevaarbare waterlopen.

In de periode van 9 november tot 15 november 2010 werd in grote delen van Vlaanderen tussen 30 en 105 mm neerslag opgetekend, met pieken tot 55mm per 24u. Dit komt overeen met een herhalingsperiode tot 10 jaar. Op het terrein werd eerst oppervlakkige afstroming en vervolgens riooloverstroming vastgesteld. Nadien traden de onbevaarbare waterlopen buiten hun oevers, finaal gevolgd door enkele bevaarbare waterlopen waaronder een kanaal. Een eerste analyse van de gemeten runoff coëfficiënten tonen hogere waarden aan dan gerapporteerd in de analyseperiode 1972-1996. Voor enkele meetstations werd de hoogste afvoer ooit opgetekend, en het daarbij horende volume is nog uitzonderlijker. Er werden overstromingsvolumes geregistreerd tot twee maal hoger dan het vorige maximum. Op meerdere onbevaarbare waterlopen werden de historisch maximale peilen van de voorbije decennia tot een 10-tal cm overschreden. De waterbouwkundige infrastructuur op de onbevaarbare waterlopen werd aangesproken en quasi alle wachtbekkens dienden volledig gevuld te worden, wat echter niet kon verhinderen dat er zeer grote overstromingsschade werd aangericht. De schade was het grootst in Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant.

Voorspelling en waarschuwing

Op donderdagvoormiddag 11 november 2010 werd na analyse van de neerslag- en debietvoorspellingen door de dienst Hoogwaterbeheer van de VMM vastgesteld dat er kritieke overstromingen^[1] verwacht werden. De voorspellingen van de VMM toonden aan dat er vooral kritieke situaties dreigden in het Bovenschelde-, Dender- en Dijle en Zennebekken en dit vanaf zaterdagochtend. De administrateur-generaal werd door het afdelingshoofd van de afdeling Operationeel Waterbeheer geïnformeerd en op 11 november om 16u werd het persbericht door de woordvoester van de VMM aan Belga overgemaakt.

Ook op vrijdag 12 november bleven de voorspellingen kritieke waterstanden tonen waardoor de interventieregeling van de dienst Hoogwaterbeheer werd opgestart in het Centraal Bestuursgebouw (CBG) te Leuven. De ingenieurs, electromechanici en gebiedsbeheerders van de dienst Beheer Onbevaarbare waterlopen werden actief verwittigd en werden een aantal preventieve interventies uitgevoerd.

Vanaf vrijdagmiddag werden vanuit het CBG-Leuven de systemen achter de overstromingsvoorspeller 24/24u bemand met telkens 2 hydrologen actief in een 12u-werkbeurt. Zij zorgden voor de interpretatie van de uurlijkse voorspellingen, het informeren en adviseren over de verwachte situatie van de collega onderhoudsingenieurs, electromechanici en gebiedsbeheerders actief op het terrein en het beantwoorden van vragen gesteld door hulpdiensten en waterbeheerders. De woordvoester van de VMM werd op de hoogte gehouden van de huidige en voorspelde overstromingstoestand. Bij elke wijziging van de verwachte waterpeilen werd een nieuwe interpretatie op de website geplaatst en werden zo nodig extra diensten gewaarschuwd.

Er was tijdens de overstroming een zeer grote interactie tussen enerzijds de centrale bewakings- en voorspellingsystemen en anderzijds de terreinwerking en de lokale sturing van de installaties. Ingenieurs en gebiedsbeheerders waren 24/24u actief op het terrein om de werking van de infrastructuur op te volgen en waar nodig remediërende maatregelen te nemen. Op basis van de voorspelde overstromingstoestand werden preventief meerdere kritieke locaties bezocht. Aan de

^[1] VMM definieert een kritieke overstroming als het overstromingsniveau waarbij het eerste gebouw bedreigd wordt.

hydrologen werd actuele terreininformatie meegedeeld ter controle en voeding van de systemen. Wanneer relevant werd deze informatie ook geplaatst op de website www.overstromingsvoorspeller.be.

In de periode 11 t.e.m. 15 november 2010 werden iets meer dan 2.5 miljoen hits op de website www.overstromingsvoorspeller.be geregistreerd. Vele tientallen mails werden per dag ontvangen en verzonden door de hydrologen en een quasi continue stroom van telefoonoproepen werd beantwoord.

Tijdens de ganse duur van de overstroming werd de volledige datastroom van metingen, voorspellingen en web-exports tussen verschillende systemen en andere voorspellers en waterbeheerders, bewaakt door systeembeheerders die 24/24u beschikbaar waren. Meerdere aanpassingen en bijstellingen aan de systemen moesten uitgevoerd worden. Ook de ontwerper van de website werd vrijdagavond met succes opgevorderd om de nodige aanpassingen te doen teneinde de overbelasting van de website na het avondjournaal op te lossen. Andere herstellingen betroffen 8 defecten aan meetapparatuur die onsite hersteld werden en 20 aanpassingen in de telemetrie-databank.

Crisisbeheer

Zaterdag om 17u werd het provinciaal rampenplan afgekondigd in Vlaams-Brabant. De VMM werd hierop uitgenodigd en nam deel aan 5 crisisvergaderingen waarbij het afdelingshoofd AOW en hydrologen de Gouverneur informeerden in het provinciaal crisiscentrum, aanpalend gelegen aan het CBG. De federale minister van Binnenlandse zaken en de gouverneur van Vlaams Brabant kwamen zich na de crisisvergadering vergewissen van de werking van het hydrologenteam en de overstromingsvoorspeller.

In de provincie Oost-Vlaanderen sprak het provinciaal coördinatiecomité, dat de wateroverlast in de provincie coördineerde, omstreeks 17u van een zorgwekkende toestand. De VMM-AOW werd niet uitgenodigd op de overlegvergaderingen. Er werd wel telefonisch informatie uitgewisseld.

In de provincies Antwerpen, West-Vlaanderen en Limburg werd het rampenplan niet afgekondigd.

In heel wat gemeenten werd het gemeentelijk rampenplan afgekondigd. VMM was aanwezig op deze crisisvergaderingen, waar gevraagd en waar mogelijk. Verder was er ook veel telefonisch overleg met burgemeesters en verantwoordelijken van de brandweer.

Op zondag 14/11 werd om 19u een crisisvergadering gehouden op het kabinet van de Minister President. Naast de ministers Peeters, Crevits en Schauvliege en hun kabinetschefs waren Waterwegen en Zeekanaal NV en de Vlaamse Milieumaatschappij aanwezig. Het afdelingshoofd van de afdeling Operationeel Waterbeheer gaf als vertegenwoordiger van de VMM toelichting over de situatie op de onbevaarbare waterlopen en de verwachte evolutie.

Zondag 14/11 om 23u30 kwam de kabinetschef van Minister Schauvliege informatie inwinnen bij de hydrologen in het CBG te Leuven.

Op maandag 15/11 kwam minister Schauvliege samen met de Administrateur-generaal van de VMM de ernst van de toestand inschatten aan het wachtbekken Egenhoven. De minister bezocht het CBG waar de hydrologen toelichting gaven.

Woensdag 17/11 maakte de Gouverneur van Vlaams Brabant zijn conclusies bekend over de waternoodperiode 13-15/11.

Terreinvaststellingen

Hieronder wordt een beknopt overzicht gegeven van de opgetreden overstromingen per bekken. De klemtoon ligt op de onbevaarbare waterlopen 1° categorie. De VMM zal later een uitgebreid rapport opmaken met een gedetailleerde analyse van deze overstromingen.

IJzerbekken

Geen grote problemen (onder meer te wijten aan de geringere neerslaghoeveelheden ten opzichte van de rest van Vlaanderen). Er traden niet-kritieke overstromingen op.

Leiebekken

Enkel in het stroomgebied van de Heulebeek waren er enkele kritieke overstromingen waarbij enkele straten en pleinen overstroomden.

Brugse polders

Enkel voor Rivierbeek-Hertsbergebeek was de toestand kritiek. Overstromingsschade bleef beperkt tot het overstroomen van een aantal straten en een zonevreemd bedrijf.

Gentse Kanalen

Er zijn voornamelijk niet-kritieke overstromingen opgetreden op onder meer Zuidlede, Avrijevaart en kanaal van Stekene. Het Spiedamgemaal dreigde te overstroomen vanuit het kanaal Gent-Terneuzen.

Bovenscheldebekken

De valleigebieden van de Maarkebeek en Zwalm werden zwaar getroffen. In de vallei van de Maarkebeek was er grote overstromingsschade ter hoogte van Leupegem (45 woningen). Ook meer opwaarts te Etikhove was dit het geval. In het valleigebied van de Zwalm was er op meerdere plaatsen grote overstromingsschade (o.a. Brakel, Nederzwalm, Munkzwalm en St-Denijs-Boekel).

Benedenscheldebekken

In het valleigebied van de Molenbeek te Londerzeel was er grote overstromingsschade. Deze werd zowel veroorzaakt door afstromend water van de velden als door overstroming vanuit de waterlopen. In de Molenbeek te Wetteren werden net kritieke overstromingen vermeden. In de andere waterlopen traden er heel wat niet-kritieke overstromingen op.

Denderbekken

In het valleigebied van Marke was er overstromingsschade in Herne en Galmaarden. Ook in het valleigebied van Molenbeek te Zandbergen was dit het geval, zowel door overstromingen vanuit de Molenbeek als door opstuwend water vanuit de Dender. In het valleigebied van de Bellebeek was er overstromingsschade te Ternat en Affligem (Terafene). Meer dan 100 huizen werden getroffen. In het valleigebied van de Vondelbeek trad overstromingsschade op te Lebbeke en Opwijk.

Netebekken

In het Netebekken was er vooral overstromingsschade te Turnhout waar het industrieterrein Veedijk overstroomde. In het valleigebied van de Kleine Nete werden een beperkt aantal woningen bedreigd. Op de Grote Nete, Molenbeek/Bollaak en Grote Laak zijn voornamelijk niet-kritieke overstromingen opgetreden in het valleigebied.

Maasbekken

De toestand was voor veel waterlopen (Jeker, Dommel, Voer, Berwijn, Warmbeek,...) kritiek, maar overstromingsschade bleef beperkt.

In het Maasbekken-west waren er kritieke overstromingen langsheen de Mark in Hoogstraten.

Dijle- en Zennebekken

In de valleigebieden van de Zenne en Zuunbeek trad er uitgestrekte en zeer grote overstromingsschade op. De interactie met het kanaal Brussel-Charleroi was er zeer groot. In het valleigebied van de Dijle en zijwaterlopen bleef overstromingsschade beperkt dankzij de omvangrijke berging in het natuurlijke valleigebied (1,2 mio m³) en de goede werking van het wachtbekken te Egenhoven (800.000 m³) dat op zijn volledige capaciteit werd aangesproken. De situatie was bijna kritiek. Ook in de valleigebieden van Barebeek en Weesbeek was er overstromingsschade.

Demerbekken

In het Demerbekken traden op meerdere waterlopen kritieke overstromingen op. Door de grote bergingscapaciteit van de valleigebieden en de gecontroleerde overstromingsgebieden op Demer en

Velpen bleef overstromingsschade relatief beperkt. Problemen waren er te Halen nadat het wachtbekken te Hoeleden volledig gevuld was. Ook op de Demer was er overstromingsschade (o.a. ter hoogte van de universiteit van Diepenbeek). In de Winge waren er kritieke overstromingen.

Concluderend kan gesteld worden dat de grootste overstromingsschade plaats vond in de bekkens van de Bovenschelde, Dender, Benedenschelde en Dijle- en Zennebekken.

Infrastructuur en sturing

De wachtbekkens van de VMM hebben goed gefunctioneerd maar bleken voor heel wat waterlopen (Zwalm, Maarkebeek, Zuunbeek, Bellebeek,...) veel te klein om overstromingsschade te voorkomen. In de stroomgebieden van Dijle, Demer, Dommel, ... kon door de goede werking van wachtbekkens overstromingsschade voorkomen of tot een minimum beperkt worden. Ook de pompstations hebben goed gefunctioneerd. Voor een beperkt aantal stuwen en pompstations waren er problemen met de werking. Al deze problemen konden door de elektromechanici van de VMM tijdig opgelost worden waardoor overstromingsschade voorkomen kon worden. Dit was onder meer het geval in Schelle op de Beneden-Vliet. Er werden nagenoeg geen dijkbreuken vastgesteld. Op een beperkt aantal locaties (oa Bellebeek-Hunselbeek, Zuidlede,...) waar dijkbreuken vastgesteld werden, kon schade voorkomen worden door een snelle interventie op het terrein.

Naast de gerealiseerde wachtbekkens bleek ook de natuurlijke bergingscapaciteit van veel valleigebieden (oa Dijle, Grote Nete, Kleine Nete, Demer, Herk, Rivierbeek,...) essentieel om de veiligheid te garanderen en overstromingsschade te voorkomen.

De keuze van VMM om veel aandacht te besteden aan de uitbouw van de data- en voorspellingssystemen op basis van een uitgebreid meetnet heeft zijn nut bewezen. De data- en voorspellingssystemen werden vooraf (oa. voor de inschatting van de waarschuwing), tijdens (oa. voor het (bij)sturen van infrastructuur) en na de overstromingen (oa het lozen) ingezet. Deze systemen zijn dus belangrijk om medewerkers, lokale overheden en hulpdiensten te waarschuwen voor (voorspelde) overstromingen maar ook voor een optimale sturing van de infrastructuur. Zo kon in het valleigebied van de Velp en Gete te Halen bijkomende wateroverlast vermeden worden door een aangepaste sturing van het wachtbekken Webbekom in te voeren waarbij rekening gehouden werd met de voorspellingen.

De automatische sturing van de wachtbekkens en de pompgemalen functioneerde goed. De automatische sturing van de wachtbekkens is zo ingesteld dat vulling pas opgestart wordt wanneer kritieke peilen bereikt worden in kwetsbare zones (bvb. woongebieden). Op het terrein waren een aantal discussies over de automatische werking. Er waren bijvoorbeeld vragen om wachtbekkens al te vullen op momenten dat er nog geen kritieke peilen bereikt werden. Door op deze vragen niet in te gaan kon de maximale buffercapaciteit behouden blijven voor opvang van de grootste pieken. De wachtbekkens en kunstwerken (op onder meer Zuunbeek, Mark, ...) die nog niet volledige geautomatiseerd zijn konden minder optimaal aangewend worden. Op het terrein werd ook opgemerkt dat wachtbekkens op een aantal lokale waterlopen die niet automatisch gestuurd werden niet altijd efficiënt aangewend werden.

Bij volledige vulling van wachtbekkens ontstond op meerdere locaties discussie over de verdere sturing van de wachtbekkens. Meer knippen zorgt voor meer overstromingsschade opwaarts, sneller ledigen voor meer overstromingsschade afwaarts. In overleg met lokale overheden en brandweer werd op het terrein een zo goed mogelijke afweging gemaakt. Het is belangrijk naar de toekomst ook voor deze situaties vooraf al simulaties te doen van de mogelijkheden om overstromingsschade tot een minimum te beperken. Ook aan de lediging van wachtbekkens en overstromingszones dient de nodige aandacht besteed te worden.

In nagenoeg alle bekkens werden onderhoudsaannemers opgeroepen om preventief roosters, kokers, sifons, vrij te maken.

Een aantal wachtbekkens in uitvoeringsfase op het terrein (oa Zwalm, Jeker, Herk, Velp,...) die in 2011 of ten laatste in 2012 functioneel zullen zijn, zijn belangrijk om de overstromingsschade in de toekomst te beperken. Voor de Molenbeek te Zandbergen is de aanbesteding van 2 wachtbekkens eind november doorgegaan. Op meerdere plaatsen waar kritieke overstromingen opgetreden zijn, is er bijkomende buffercapaciteit ontworpen doch om allerlei redenen nog niet gerealiseerd (Grote

Molenbeek te Londerzeel, Maarkebeek en Pauwelsbeek te Maarkedal, Aa te Turnhout, Marke te Herne,...).

Conclusies

Conclusie 1: Permanentieteams: samenstelling, uitrusting en werking

De permanentieteams hebben een bijzondere inspanning geleverd en hebben de verwachtingen volledig ingelost. Het is essentieel om voor de grotere onbevaarbare waterlopen over een adequate permanentieregeling te beschikken waarbij in periodes van kritieke overstromingen zowel hydrologen, ingenieurs, electro-mechanici als terreinmedewerkers ten volle beschikbaar zijn zodat:

- zowel voor, tijdens als na de overstroming er een centraal overzicht is van zowel de actuele als verwachte overstromingstoestand en dit gebaseerd op bewakings-, voorspellings- en sturingssystemen op regionale (Vlaamse) schaal;
- permanente terreincontroles uitgevoerd kunnen worden;
- maximaal preventieve maatregelen genomen kunnen worden (bvb. vuilverwijdering aan roosters);
- bij problemen met bouwkundige infrastructuur (dijken,...) en electro-mechanische infrastructuur (stuwen, pompen,...) door gespecialiseerde medewerkers onmiddellijk de nodige maatregelen genomen kunnen worden;
- lokale overheden en hulpdiensten maximaal geadviseerd kunnen worden.

De permanentieregeling van VMM AOW heeft goed gewerkt. Dit neemt niet weg dat op basis van de ervaringen bij de afgelopen crisissituatie enkele bijsturingen zich opdringen.

Een belangrijke uitdaging is om de overstromingsvoorspeller verder uit te bouwen met als doel lokale overheden en hulpdiensten verder te ondersteunen en nog gericht te adviseren bij de aanpak van de crisissituaties. De website www.overstromingsvoorspeller.be wordt op zeer korte termijn geoptimaliseerd volgens de suggesties hiertoe overgemaakt door lokale besturen en hulpdiensten. Een aantal meetpunten van de bevaarbare waterlopen zal beschikbaar worden gesteld en contactinfo over de verantwoordelijke beheerders van infrastructuur ter beschikking gesteld wordt.

Rond de correcte detectie van neerslag wordt voorgesteld om bij het KMI aan te dringen op de installatie van 2 nieuwe Vlaamse neerslagradarinstallaties, specifiek ingesteld voor de meest correcte waarnemingen met als doel de betrouwbaarheid van de overstromingsvoorspellingen te verhogen.

Het is belangrijk dat bijzondere noodplannen voor overstromingen verder uitgewerkt worden in nauw overleg tussen de diensten bevoegd voor noodplanning en de waterbeheerders, dit zowel op federaal, provinciaal als gemeentelijk niveau in uitvoering van het KB van 16/02/2006. Hierbij is het ook belangrijk dat crisisoefeningen georganiseerd worden met als doel hulpdiensten en waterbeheerders beter voor te bereiden op de aanpak van situaties met overstromingsschade.

De ervaring toont ook aan dat de geplande telefooncentrale met extra capaciteit aan telefoonlijnen en voice-recording essentieel is om een meer gerichte communicatie mogelijk te maken en om onnodige overbelasting van de permanentienummers te voorkomen.

Conclusie 2: Opmaak en uitvoering noodprogramma

Uit een eerste inspectie van de waterlopen 1° cat en aanhorigheden blijkt dat ten gevolge van de recente wateroverlast heel wat herstel- en onderhoudsmaatregelen noodzakelijk zijn. Ten gevolge van overtopping zijn een aantal dijken aangetast en dringt een herstel op korte termijn zich op. Verder traden op meerdere waterlopen grote oeverafkalvingen op. Samen met de enorme waterafvoer was ook de sedimentexport zeer groot waarbij sneller dan in normale omstandigheden aanslibbing van waterlopen en sedimentvangen opgetreden is. Een noodprogramma voor de onbevaarbare waterlopen wordt uitgewerkt. Het is evident dat de momenteel beschikbare middelen niet zullen volstaan voor de uitvoering van dit noodprogramma.

De vigerende wetgeving m.b.t. stedenbouw, natuur, bodem, afval en water zorgt voor bij de uitvoering van onderhoudswerken aan waterlopen voor onduidelijkheden. Hierdoor ontstaat veelal vertraging bij uitvoering van onderhoudswerken en zijn er extra kosten. Een vereenvoudiging van de wetgeving is noodzakelijk voor een efficiënter waterbeheer.

Conclusie 3: Sturing infrastructuur waterlopen en functionele bevoegdheidsverdeling

Een efficiënte sturing van de kunstwerken (stuwen en pompgemalen) is essentieel met als doel de beschikbare infrastructuur zo optimaal aan te wenden. In eerste instantie is het belangrijk dat alle kunstwerken geautomatiseerd worden. De verdere uitbouw van het afstandsbewakingssysteem van de VMM voor de verschillende bekkens is hierbij belangrijk. Voor het Demer- en Maasbekken is dit momenteel al in uitvoering. Het nieuwe afstandsbewakingssysteem zal volledig operationeel zijn eind 2011. Belangrijk is dat in 2011 ook de aansluiting voor Dijle- en Zennebekken, Netebekken en Beneden-Schelde op dit afstandsbewakingssysteem opgestart wordt. Op basis van de ervaringen in deze bekkens zal de wenselijkheid van een vernieuwd afstandsbewakingssysteem in de andere bekkens nagegaan worden.

Door ook de infrastructuur op lokale waterlopen te automatiseren en aan te sluiten op het afstandsbewakingssysteem van de grotere onbevaarbare waterlopen is het mogelijk om hier voor de gewenste modernisering van het waterbeheer te zorgen. Tevens kan voor een betere afstemming gezorgd worden tussen de sturing van lokale waterlopen en de grotere onbevaarbare waterlopen. Een belangrijke uitdaging is om de sturing van de kunstwerken mee vanuit de voorspellingen uit te voeren. Het is belangrijk dat VMM hiertoe verdere initiatieven neemt.

Aansluitend hierbij dringt een efficiëntere bevoegdheidsverdeling betreffende het beheer van de waterlopen zich op. Volgens de Wet op de onbevaarbare waterlopen (1967) staan de gemeenten in voor het beheer van de waterlopen tot aan de grens van de gemeente (waterlopen 3° cat), de provincies voor iets grotere onbevaarbare waterlopen (waterlopen 2° cat) en de Vlaamse overheid voor de onbevaarbare waterlopen die een afstroomgebied hebben van tenminste 5.000ha (waterlopen 1° cat). Het is duidelijk dat dit een artificiële indeling is die zeker niet altijd voor het meest optimale beheer zorgt. De polders en wateringen staan in voor het beheer van de waterlopen 2° en 3° cat binnen hun werkingsgebied. In het kader van de interne staatshervorming die de Vlaamse regering voorbereid is het de intentie van de Vlaamse regering om een meer efficiënte indeling van de waterlopen te realiseren. Het is de bedoeling om de onbevaarbare waterlopen op te delen in 2 types zijnde gewestelijke waterlopen en lokale waterlopen ter vervanging van de 3 categorieën. Het voorstel van VMM is om de voor het watersysteem artificiële grenzen zoals het afstroomgebied van 5.000ha en de gemeentegrenzen niet meer te hanteren voor de indeling van waterlopen. De bedoeling is om een meer functionele indeling te maken waarbij de grotere onbevaarbare waterlopen waar er complexe waterhuishoudkundige werken nodig zijn en/of waar sturing van wachtbekkens en grote pompgemalen essentieel is, versneld in te delen bij de gewestelijke waterlopen.

Verder dient ook een evaluatie gemaakt te worden van de indeling tussen de bevaarbare en de onbevaarbare waterlopen. Een mogelijke piste die onderzocht kan worden is om de Zenne, gezien de sterke uitwisseling van debieten op meerdere locaties van deze waterloop met het kanaal Brussel-Charleroi, te klasseren als een bevaarbare waterloop. Anderzijds kan aan de Demer afwaarts Diest die niet bevaaren wordt maar ingedeeld is al een bevaarbare waterloop in de toekomst het statuut van onbevaarbare waterloop gegeven worden, wat logischerwijze voor een grotere efficiëntie zorgt.

Conclusie 4: Investeringsprogramma waterbeheersingsinfrastructuur

Het is duidelijk dat naast een maximaal behoud en waar mogelijk herstel van de beschikbare bergingscapaciteit van de natuurlijke valleigebieden, bijkomende bergingscapaciteit noodzakelijk is om de overstromingsschade te beperken. De voorbije jaren heeft VMM AOW in uitvoering van de bekkenbeheerplannen de realisatie van heel wat wachtbekkens voorbereid. De projecten op de Jeker te Tongeren, Herk te Hasselt en Velpe te Halen zullen in 2011 gefinaliseerd worden. De projecten op de Molenbeek-Zandbergen te Geraardsbergen en Kleine Nete te Herentals zullen in 2011 opgestart worden.

De projecten op de Zuunbeek te Sint-Pieters-Leeuw, Barebeek te Zemst, Herk te Alken en Wellen, Beverbeek te Galmaarden en Scheibeek en Arebeek te Herne, Begijnebeek te Diest, Winge te Rotselaar en Holsbeek, Pauwelsbeek te Maarkedal, Heulebeek te Ledegem, Voer te Voeren en

Grote Molenbeek te Londerzeel kunnen de volgende jaren uitgevoerd worden mits de nodige kredieten beschikbaar gesteld worden en de vergunningsprocedures en grondwerving tijdig gefinaliseerd worden. Door realisatie van al deze projecten kan een bijkomende bergingscapaciteit van ongeveer 3.400.000 m³ gerealiseerd worden.

Hiertoe is een vereenvoudiging en versnelling van de procedures noodzakelijk. De voorstellen zoals uitgewerkt in de visienota "Versnellen van investeringsprojecten" van de Vlaamse regering dd 08/10/2010 dienen op korte termijn concreet gemaakt te worden en ook ten volle van toepassing zijn voor investeringsprojecten aan onbevaarbare waterlopen. Daarnaast is het belangrijk dat specifiek voor waterbeheerprojecten eenvoudiger procedures uitgewerkt worden in functie van een versnelde realisatie van de beoogde projecten.

Conclusie 5: Optimale inzet van beleidsmaatregelen bij aanpak voorkoming overstromingsschade

Het is essentieel dat door aangepaste instrumenten de opwaartse spiraal gestopt wordt waarbij economische en sociale risico's in overstromingsgebieden steeds verder opgebouwd worden. De huidige budgetten van VMM-AOW volstaan slechts voor de realisatie van de helft van alle veiligheidssgerelateerde maatregelen op de onbevaarbare waterlopen van 1° categorie uit de goedgekeurde Bekkenbeheerplannen. Deze maatregelen houden nog geen rekening met de overstromingsrisico's die verder en sterker zullen stijgen tengevolge van klimaatverandering en verdere urbanisatie. Voor het selecteren en prioriteren van maatregelen is er nood aan een onderbouwd afwegingskader dat aansluit bij de nieuwe principes zoals gesteld in de Europese overstromingsrichtlijn 2007/60/EG van 23/10/2007 en die vertrekt van een risicoanalyse, hierbij kosten-baten afwegingen maakt en prioriteert op basis van het begrip "People@Risk". Het is evident dat bij de uitwerking van deze afwegingen de impact van klimaatverandering meegenomen wordt.

In een aantal stroomgebieden is na de voorbijge overstroming gebleken dat de grenzen van het klassieke waterbeheer met focus op bescherming op zijn limieten is gestoten. Een meerlaagsveiligheid waarbij ook preventie en paraatheid sterker uitgewerkt worden dringt zich op. Voor wat preventie betreft betekent dit dat voor bepaalde risico-receptoren in de overstromingsgebieden zich nieuwe maatregelen opdringen als bestemmingswijzigingen, overstromingsbestendig bouwen, e.d. ..Rond paraatheid zijn nieuwe maatregelen als het verhogen van het risicobewustzijn, de weerbaarheid, en de maatschappelijke herstelcapaciteit aan de orde. Ook de rol van het verzekeringssysteem bij overstromingsrisico's dient geanalyseerd te worden.

Paul Thomas
Afdelingshoofd Afdeling Operationeel Waterbeheer
1 december 2010

Evaluatie en aanbevelingen op korte termijn nav recente overstromingsproblematiek - OVERLEG 08/12/2010: Voorbereidende nota

Situatie:

Betreffende een algemeen overzicht van de situatie met de grootste knelpunten geeft VVP aan dat de inventarisatie hiervoor nog loopt en hiertoe ook met de Vlaamse instanties wordt samengewerkt om zo snel mogelijk een volledig beeld te krijgen van de situatie. Algemeen kan gesteld worden dat de situatie op 13-14 november de ergste problemen gaf op en vanuit de bevaarbare waterlopen, veroorzaakt door veel neerslag uit een erg uitgestrekte neerslagzone.

Over de wijze waarop de communicatie is verlopen, stelt de VVP vast dat de pers goed werd geïnformeerd. De overstromingsvoorspeller levert nuttig werk maar men dient in de toekomst te werken aan een betere dienstverlening naar de waterbeheerders. Het opnemen van een gericht waarschuwingssysteem naar oa beheerders en hulpverleners, en de integratie van de verschillende voorspellers in 1 systeem, 1 website, en 1 aanspreekpunt zal het gebruik ervan ten goede komen. Een verdere uitbreiding van de gedetailleerde modellen is onmisbaar om de accuraatheid van het systeem verder te verbeteren. Tot slot beveelt de VVP aan om een afgeschermd gedeelte voor de waterbeheerders in te stellen, enerzijds om de toegang tijdens piekmomenten te vrijwaren (Hydronet kon vaak niet geraadpleegd worden), anderzijds om gespecialiseerde informatie te verspreiden.

De samenwerking tijdens de watersnood zelf, binnen de crisiscel, is voor verbetering vatbaar. Update van de noodplanning is jaarlijks noodzakelijk om te beschikken over alle mogelijke telefoonnummers. De contactgegevens van echte nooddiensten zijn geen probleem, maar ook de contactgegevens van de diverse waterbeheerders moeten continu geactualiseerd worden met de best geplaatste verantwoordelijken.

De opvolging van een watersnood verdient extra aandacht, ook hier kan samenwerking beter. De uitgevoerde helicoptervluchten leveren op korte termijn erg belangrijke informatie die van nut is voor alle waterbeheerders, niet enkel voor de bevaarbare waterlopen. Helaas is dit niet gebiedsdekkend gebeurd. Eén aanspreekpunt hiervoor, naar analogie van de overstromingsvoorspeller, kan belangrijke meerwaarde leveren. Het is logisch dat deze verantwoordelijkheden binnen 1 instantie of administratie worden gegroepeerd.

Aanbevelingen:

Versnel investeringen

Een aantal op stapel staande investeringen dienen versneld te worden uitgevoerd:

- Oost-Vlaanderen:

1. Pompgemaal in Lokeren aan de Dam,
 2. Modernisering stuwen op de Dender
- Limburg:
 1. buitenbekken van het wachtbekken Webbekomsbroek,
 2. wachtbekken op de Bosbeek te Neeroeteren,
 3. studie overstromingszone opwaarts van Hasselt,
 4. aanleg overstromingszone opwaarts 's Gravenvoeren
 - West-Vlaanderen:
 1. Pompgemaal Zeebrugge op Leopoldskanaal
 - Vlaams-Brabant:
 1. inrichting overstromingsgebieden op de Grote Molenbeek (Vliet) en de Kleine Molenbeek ter bescherming van Merchtem en Londerzeel
 2. inrichting overstromingsgebieden in het stroomgebied van de Mark ter bescherming van Herne en Galmaarden
 - Antwerpen:
 1. versnelde uitvoering acties geactualiseerd Sigmaplan

De procedures voor de aanleg van overstromingsgebieden dienen verkort te worden, cfr. de aanbevelingen van de commissie Sauwens. Provinciebesturen die willen onteigenen moeten nu wachten op een ramp zoals deze om de hoogdringendheid aan te tonen. De zoektocht naar performantere grondverwervingsprocedures moet worden opgestart. Er dient ook een oplossing gezocht voor de werking van de Aankoopcomités.

Uiteraard is het niet mogelijk om de bevolking tegen elk overstromingsrisico in te dekken, maar we mogen niet berusten. Er is nood aan een debat met de andere waterloopbeheerders over de in de toekomst te hanteren veiligheidsnorm voor ontwerpen van waterloopinfrastructuur. Moet deze norm strenger (klimaatadaptatie) of aanvaarden we het huidig veiligheidsrisico?

Het goed onderhouden van waterlopen is de basis van het waterbeheer. Dit reguliere beheer moet voldoende aandacht krijgen. Ook hier kunnen procedures eenvoudiger, vb. de natuurvergunningsplicht bij oeversversterking of slibuimingen.

Uniformiseer de watertoets

De provincies zijn ervan overtuigd dat de watertoets een goed instrument is en hebben hierin fors geïnvesteerd. Hoewel dit in aanvang leidde tot een toevloed van dossiers, kan op dit moment gezegd worden dat de provincie elke adviesvraag deskundig onderzoekt en gepast beantwoordt.

Hiermee houdt het echter niet op. Inhoudelijk en technisch is de kwaliteit van het advies voornamelijk afhankelijk van de terreinkennis en de ervaring van de adviesverlener. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat eenzelfde watertoets op verschillende manieren kan geadviseerd worden, en in elk van de gevallen even deskundig en legitiem.

De provincies stellen voor dat de Vlaamse overheid initiatieven neemt om de watertoets verder uit te bouwen tot een krachtig instrument. Echter, de versnipperde bevoegdheden geven aanleiding tot diverse interpretaties van de watertoets, wat op termijn de kracht van het advies ondermijnt.

Voorbeelden van adviezen die in dezelfde straat bij de ene vergunning zus adviseren en bij de andere zo, afhankelijk van de waterbeheerder, ondermijnen de waarde van de watertoets.

Eén adviesinstantie, die niet te dicht bij de burger staat om voldoende kritisch te situatie te beoordelen, en niet te ver om voldoende terreinkennis te behouden, leidt tot een krachtiger advies.

Bouw verder aan de overstromingsvoorspeller

De overstromingsvoorspeller in een uitstekend instrument, en kan in de toekomst nog veel aan toepasbaarheid winnen (zie ook situatie):

- Een aparte toegang voor de betrokken diensten is noodzakelijk. Het systeem mag niet blokkeren als je het nodig hebt.
- Integratie van de systemen van HIC en VMM zal ongetwijfeld een betere dienstverlening tot gevolg hebben.
- De voorspellingsmodellen moeten zeker en vast worden uitgebreid tot plaatsten in Vlaanderen waarvoor nu nog onvoldoende detailniveau bekend is.
- Meer peil -en debietmetingen op kritieke punten kunnen een betrouwbaarder beeld geven.

Vereenvoudig het waterbeheer

Hoe meer partners, hoe meer visies en meningen. De overlegstructuren van het decreet integraal waterbeleid zouden dit moeten opvangen. We stellen vast dat er te weinig dynamiek uitgaat van deze structuren om op het terrein het verschil te kunnen maken. Ze zijn onvoldoende taakgericht en beschikken niet over enige beslissingsbevoegdheid. Vereenvoudiging van het waterbeheerlandschap, zoals in het groenboek 'interne staatshervorming' aangekaart, is hier de meest efficiënte en enige oplossing.

7/12/2010

Watersnood 2010: grondig analyseren en gericht investeren

.....
Evaluatie op hoofdlijnen – visie VVSG onder voorbehoud van goedkeuring door het VVSG-bestuur
.....

De watersnood midden november was in de eerste plaats het gevolg van langdurige en veel regenval. De voorspellingen bleken te kloppen en de interventiediensten en gemeentelijke en provinciale crisiscentra deden wat binnen hun mogelijkheden lag om het leed te verzachten. Om de kans op schade in de toekomst zoveel mogelijk te verkleinen vraagt de VVSG dat de verschillende beheerders de watersnood grondig en gebiedsgericht analyseren en hun aandacht en middelen de komende maanden en jaren focussen om systematisch oplossingen in de praktijk te brengen. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten ziet een hele reeks maatregelen met effecten op korte en langere termijn.

1 Maatregelen met effect op korte en middellange termijn

Door de watersnood kan de verdediging tegen hoog water op verschillende plaatsen verzwakt zijn (aangetaste dijken, verstopping, aanslibbing, ...). Minister Schauvliege richtte een vraag aan de gemeenten en andere beheerders van onbevaarbare waterlopen om deze zo vlug mogelijk op te sporen en op te lossen.

Algemeen situeert de aanpak van wateroverlast zich op drie fronten: 1) vasthouden aan 'de bron', zo weinig mogelijk en vertraagd lozen; 2) berging en buffering 'onderweg', langs en in alle waterlopen, in evenwicht met een vertraagde afvoer; 3) sturing van de afvoer op de grote waterlopen en de waterwegen.

Heel concrete analyse van de oorzaken van de watersnood en voorstellen van oplossingen (betere sturing berging en waterafvoer, extra berging, preventief onderhoud, ...) moeten doorvertaald worden naar de investeringsprogramma's en beheersprogramma's van de beheerders van onbevaarbare waterlopen en bevaarbare waterwegen.

Vlotte uitvoering van investeringen en beheersprogramma's dienen zoveel mogelijk ondersteund te worden. Hierbij denken we aan:

- Implementatie van aanbevelingen voor versnelling van maatschappelijke investeringsprojecten, ook voor kleinere projecten
- Het inplannen en voorzien van voldoende budgetten
- Vereenvoudigen van de procedures voor het beheer

Concrete aandachtspunten die ons werden doorgegeven:

- Geplande infrastructurele ingrepen verder uitvoeren (extra bufferbekkens, herwaardering waterlopen, oeverversteving, erosiebestrijdingsmaatregelen, bouw pompstations, nieuwe stuwen, ...)
- Infrastructuurwerken worden sterk vertraagd door sectoraal verkokerde adviezen
- Extra overstromingsgebieden/buffergebieden noodzakelijk
- Baggeren bevaarbare waterlopen noodzakelijk en cruciaal (Durme, IJzer (in jaarlijks onderhoudsprogramma te steken), Leopoldkanaal, ...) – te beperkte afvoercapaciteit op de Dender door oude stuwsluizen
- Nood aan extra pompgemalen op bevaarbare waterwegen (IJzer)
- Duurzame oplossingen zoeken voor het dichtslippen van bevaarbare waterwegen
- Vraag naar een permanent contactpunt voor de gemeenten bij de waterwegbeheerders
- Waterdoorsijpeling/verzwakking dijken
- Preventief onderhoud van waterlopen, baangrachten en bufferbekkens kan veel voorkomen
- Begroeiing in de waterlopen selectief te maaien en vroeger kunnen rijten
- ook actie naar landbouwers nodig – oogstperiode steeds later – uitstellen onderhoudswerken aan waterlopen tot na oogst kan risico inhouden dat het onderhoud door weersomstandigheden onmogelijk wordt
- Preventief onderhoud vuil/kroosroosters in waterlopen
- problemen door sluikestorten in waterlopen – jaarlijks zwerfvuilacties nodig
- Ruiming onbevaarbare waterlopen/kritieke grachten
- Onderhoud wordt bemoeilijkt door het ontbreken van de 5m zone langs de waterloop
- Waar meerwaarde afstemming en/of gemeenschappelijke onderhoudsplanning
- oeverversteving
- Verstopping duikers/inbuizingen/oude rioleringen vermijden door preventief onderhoud
- Teveel inbuizingen (oa inbuizingen met te kleine diameter door particulieren bij opritten)
- Doorvoercapaciteit duiker/sifon als knelpunt
- Onvoldoende onderhoud private grachten door aangelanden
- Bijkomende noodpompen/pompgemalen nodig (ook extra reserve bij uitval)
- Preventief pompen
- Bepaalde vistrappen minder regelbaar
- Problemen via bypass waterzuivering
- Verstopping regenwaterafvoer – vrijhouden rioolkolken
- Ontbrekende waterberging voor grote oppervlaktes van gewestwegen
- Regeling bufferbekkens en afwatering kan geoptimaliseerd (manueel en/of automatisch) – bekkens stonden reeds vol terwijl er nog afwateringscapaciteit was; ene bekken stond vol andere helemaal niet. ...
- Beveiliging stand schotten om te voorkomen dat aangelanden zelf schotstanden regelen
- Modellen en sturing niet afgestemd op waterlopen die in elkaar overlopen

Investeren loont. Verschillende gemeenten melden dat uitgevoerde infrastructurele ingrepen erger voorkomen hebben.

2 Maatregelen met effect op langere termijn, maar nu te implementeren om ons meer structureel te wapenen tegen extreme weersomstandigheden

Beleid om het water zoveel mogelijk vast te houden aan de bron (zowel op privéterrein als openbaar domein, in landbouwgebieden en natuurgebieden) verbeteren, verder zetten en meer implementeren op het terrein. Regenwater vasthouden aan de bron moet voor iedereen (privé-actoren, de landbouwsector en natuursector als beheerders van veel open ruimte, de openbare besturen, ...) een evidentie worden. Dit vereist veel lokaal maatwerk en ondersteuning van de werking op het terrein.

Enkele concrete punten:

- Gewestelijke stedenbouwkundige verordening regenwater meer focussen op het ter plaatse vasthouden van regenwater aan de bron
- In de praktijk moet er meer werk gemaakt worden van het ter plaatse houden van regenwater van kleine en grote verharde oppervlaktes, velden, ...
- Keuring van de privéafwatering afstemmen op de bestaande wetgeving die ook het vasthouden aan de bron oplegt.
- Uitwerken van financiële instrumenten die het vasthouden van water aan de bron financieel belonen / voordeliger maken ten opzichte van versneld afvoeren

Ruimte voor water vrijwaren/herstellen/integreren:

Analyse van de risico-inschatting bij het ontwerp van de afwateringssystemen en verder onderzoek naar en in de praktijk brengen van klimaatadaptief ontwerp.

Meerwaarde zoeken voor waterberging door dit niet louter technisch maar ook conceptueel te benaderen in de ontwikkeling van stad, dorp en open ruimte en waar mogelijk te streven naar multifunctioneel gebruik van waterberging. Bekijk hiervoor verschillende interessante voorbeelden op <http://www.water-in-zicht.nl/>

De watertoets verder optimaliseren.

Een misvatting is dat de gemeentebesturen de watertoets dikwijls naast zich neer zouden leggen. Uit een evaluatie van de watertoets door de CIW blijkt immers dat de adviezen van de waterbeheerders voor bijna 100% gevolgd worden bij het verlenen van de vergunning. Hoe kan men de watertoets wel verder optimaliseren:

- Afstemming adviezen en verdere ondersteuning vergunning verlenende overheid

- Versterking van de instrumenten om de druk te verminderen om toch te bouwen in waterziek gebied dat op het gewestplan staat aangeduid als woongebied of industriegebied.

Communicatie over inschatting van het risico op wateroverlast zodat kopers van gronden en gebouwen zich voldoende kunnen informeren.

3 Concrete knelpunten

De VVSG deed geen gebiedsdekkende bevraging bij de gemeenten omdat de gemeenten reeds door andere instanties (provincies in kader van de rampenplanning en/of vanuit het aspect waterbeheer en de bekkensecretariaten/waterschapssecretariaten met het oog op inventarisatie van de watersnood) bevraagd (zullen) worden.

De VVSG dringt erop aan dat de verschillende bevragingen ook effectief uitmonden in een gebiedsgerichte analyse van de oorzaken van de watersnood en een overleg met de gemeenten en de verschillende beheerders met het oog op de uitvoering van oplossingen op het terrein. Het is ideaal als de betrokken beheerders automatisch tot afspraken komen. Waar dit niet gebeurt zouden de medewerkers van de bekkensecretariaten en waterschapssecretariaten dit kunnen ondersteunen door naar de gemeenten toe te stappen en concreet oplossingsgericht overleg op te starten met de betrokken beheerders. Tijdens de inventarisatieronde waarbij de bekkensecretariaten naar de gemeenten komen kan hierover ook reeds afgetoetst worden.

4 Noodplanning

Algemeen lijken de veiligheidscellen en crisiscomités bijzonder goed werk geleverd te hebben. Een evaluatie, aangestuurd door de veiligheidscellen, kan de werking/procedures/afspraken verder verbeteren. Ook de communicatie met de water(loop/weg)beheerders wordt best meegenomen in deze evaluatie. Afhankelijk van de locatie is deze communicatie vlot verlopen of was er gebrek aan communicatie. Best gebied per gebied te onderzoeken en waar nodig te verbeteren in concrete afspraken.

Als informatieve ondersteuning zou per bekken/waterschap een themaoverleg kunnen doorgaan over de afwatering per bekken/deelbekken waarbij ook de veiligheidsdiensten uitgenodigd worden.

Opmerkingen verzameld door Kris Versaen, stafmedewerker Civiele Veiligheid VVSG

- Vlaams-Brabant vroeg midden in de wateroverlast een vertegenwoordiger te sturen naar Leuven voor een overlegvergadering. Zeer slechte timing. Iedere man was toen nodig op het terrein.
- Vragen gericht aan provincie werden niet beantwoord en ook geen follow-up

- Ambtenaren noodplanning overspoeld door papierwerk in nazorg (info verzekeringen, schatting rampenschade, rampenfonds, ...), aanvragen informatie voor schadedossiers is veel te snel gebeurd
- Ambtenaren noodplanning krijgen van burgers zeer specifieke vragen ivm het vergoeden van de rampenschade. Deze ambtenaren zijn niet thuis in deze materie en moeten dus zeer veel tijd insteken in het vinden van antwoorden. Is dit geen taak van de provinciale diensten rampenschade?
- Soms nog teveel schroom om gemeentelijke rampenfase af te kondigen
- Interprovinciale samenwerking verliep niet vlot
- Inzet personeel beter doseren, personeel inzetten in ploegen zodat continuïteit beter gegarandeerd kan worden
- Hamstergedrag zandzakjes tegen gaan, teveel personen kregen zandzakken die niet nodig waren
- Beter informatiedoorstroming nodig tussen diensten noodplanning en diensten waterbeheer en Aquafin (waterzuiveringsstations) De betrokken diensten zijn onvoldoende op de hoogte van de situatie van de waterlopen. Zowel informatie om de doorstroming van het water te bevorderen als infrastructuurwerken die in het verleden werden uitgevoerd.
- Hulpdiensten en waterloopbeheerders begrepen elkaar niet altijd goed
- soms gebrek aan goede kaarten
- Provincie had moeite met correct inschatten van hoogdringendheid waardoor communicatie en ondersteuning soms vertraagd was
- de herhaalde oproepen via de media over de nakende overstromingen hebben soms een paniecreactie teweeg gebracht bij de bevolking. Dit had vooral gevolgen voor de aanvragen van zandzakjes.
- het provinciaal logboek van OSR is voor verbetering vatbaar. Het biedt nog onvoldoende een overzicht. De opstart provinciaal logboek via OSR verliep te traag.
- oproeping voor opstart veiligheidscel zou nog vlotter kunnen
- plannen voor verkeersomleidingen op voorhand opmaken zodat er minder verwarring ontstaat bij de burgers als bepaalde straten worden afgesloten
- communicatie met burger kan sneller via website/mobiel bord

Enkele gemeenten die een BNIP Wateroverlast hebben

- Poperinge
- Heist-op-den-Berg
- Londerzeel
- Antwerpen (plan van aanpak)
- provincie Limburg
- Kortenberg

Sommige gemeenten laten weten dat een afzonderlijk BNIP niet nodig is gezien reeds voldoende info in GANIP. (bvb Lochristi en Beersel)

Opmerkelijk

- Heist-op-den-Berg heeft jeugdverenigingen ingezet
- Vele gemeenten maken inventaris met zwakke plekken voor preventieve acties
- Aannemers bij wegenwerken en rioolaanleg moeten voldoende tijdelijke afvoermogelijkheden voorzien
- Brandweerprezone Oost (Berlare, Buggenhout, Dendermonde, Hamme, Lebeke, Lokeren en Zele) hebben zonaal gecoördineerd en is zeer positief geëvalueerd, de vraag om zonaal samen te werken leeft ook in andere gemeenten
- Gemeenten Olen, Herenthout, Vorselaar, Herentals, Lille en Grobbendonk hebben samen gewerkt (oude brandweerzone). De acties werden gecoördineerd vanuit de brandweerkazerne van Herentals. Deze samenwerking werd positief geëvalueerd. Goed regiobeeld en acties werden op elkaar afgestemd.
- Vele gemeenten geven aan dat investeringen in verleden hebben gerendeerd
- De kustgemeenten zijn bezig een BNIP Overstromingen te maken voor wateroverlast vanuit de zee
- Er bestaat een provinciaal BNIP Maasoverstromingen (Limburg)
- Brandweer Asse zou een studie hebben uitgevoerd 'hoe als gemeente reageren op crisis'. Gemeentediensten nog niet doordrongen van het feit dat nood breekt wet
- In Bree werd een rusthuis getroffen waardoor het MIP afgekondigd werd
- De site overstromingsvoorspeller lag vaak plat, beter is waterstanden.be
- we krijgen positieve feedback over aanpak Londerzeel en Beveren
- Als vanuit Limburg een beroep gedaan wordt op de "civiele bescherming" ingevolge zulke belangrijke overstromingen, laat de gevraagde bijstand, lang op zich wachten. Hierbij wordt Limburg nog steeds stiefmoederlijk behandeld.

Wateroverlast 13 – 14 november 2010

Crisisoverleg Kabinet Vlaams minister Joke Schauvliege

Crisisoverleg: dinsdag 16 november 2010 – 18.00 uur – kabinet Vlaams minister Joke Schauvliege

Onze vereniging heeft naar aanleiding van dit crisisoverleg een enquête gehouden bij haar leden om na te gaan hoe groot de wateroverlast binnen hun ambtsgebied was, welke daarvan eventueel de oorzaken waren en welke maatregelen er kunnen genomen worden om dergelijke toestanden in de toekomst te voorkomen.

Uit deze enquête zijn volgende oorzaken/oplossingen/suggesties naar voor gekomen:

1. Binnen de ambtsgebieden van de polders en de wateringen zijn de problemen relatief beperkt gebleven; wel stonden er weilanden en akkers onder water maar gebouwen konden meestal van wateroverlast gevrijwaard gehouden worden. De voornaamste reden hiervoor is het actief en preventief ingrijpen van de polder/watering.
2. De overstromingsvoorspeller van de Vlaamse Milieumaatschappij heeft zijn nut bewezen; er werd tijdig (48 uur op voorhand) voor wateroverlast gewaarschuwd. Deze waarschuwing was voor de hulpdiensten het signaal om te beginnen met het vullen van zandzakjes. We pleiten ervoor dat zulk een waarschuwing van de overstromingsvoorspeller ook de waterloopbeheerders in actie zet en dat zij preventief trachten nog zoveel mogelijk buffercapaciteit vrij te maken door bv. de stuwen en suizen in de waterlopen te laten zakken, de bufferbekkens zoveel mogelijk leeg te laten lopen enz.. Op die manier kan er heel wat bijkomende buffercapaciteit gecreëerd worden.
3. Vlaanderen heeft geen pompen/gemalen die rechtstreeks op zee kunnen lozen en dit in tegenstelling tot onze buurlanden Frankrijk en Nederland. Zij beschikken over pompen die 24 uur op 24; 7 dagen op 7 overtollig water kunnen wegpompen naar zee. In Vlaanderen is men afhankelijk van het getij. Zo konden bepaalde pompen bij ons bv. maar 7 à 8 uur per dag water verpompen.
Mogelijke plaatsen waar zulke pompen best gebouwd kunnen worden
 - a. in de voorhaven van Oostende
 - b. haven Nieuwpoort
 - c. monding Leopoldkanaal
4. De tijdelijke en preventieve inzet van mobiele pompen heeft op verschillende plaatsen zijn nut bewezen
5. Het gebruik van bufferbekkens kan geoptimaliseerd worden door zo laat mogelijk de buffercapaciteit te gebruiken en deze zo snel mogelijk weer leeg te laten lopen. Op een aantal plaatsen werden de bufferbekkens veel te vroeg gevuld met alle gevolgen vandien.
6. De aanleg van zogenaamde “vernattingsprojecten” in overstromingsgevoelige gebieden vermindert de buffercapaciteit van deze gebieden. Bij de aanleg van dergelijke gebieden zouden constructies moeten voorzien worden om deze in geval van dreigend overstromingsgevaar preventief te kunnen ledigen en zo bijkomende buffercapaciteit te creëren
7. Waterlopen dienen in eerste instantie om het water te kunnen beheren: overtollig water afvoeren en in geval van watertekort het water te kunnen ophouden. Het tijdig ruimen van waterlopen is daarbij een must. Ook moeten er opnieuw meer – verantwoorde – slibruimingen mogelijk worden. Enerzijds om het overtollige water tijdig te kunnen afvoeren – zonder stroomafwaarts voor problemen te zorgen uiteraard – en anderzijds voor het creëren van buffering in de waterlopen zelf.
8. In geval van dreigende wateroverlast worden in de meeste polders en wateringen de mogelijke knelpunten gecontroleerd: roosters, syfons enz... Op deze manier kunnen problemen voorkomen worden. Een degelijke terreinkennis is hiervoor noodzakelijk en deze is bij de bestuursleden en het personeel van de polders en wateringen aanwezig.
9. Bij veel rioleringen is er onvoldoende buffercapaciteit voorzien
10. Idem bij grote verhardingen (parking, verkavelingen ...)

(vervolg)

11. De watertoets heeft zijn nut bewezen. Vraag is echter wat er met de wateradviezen van de waterloopbeheerders gebeurt? Meestal worden ze wel in de vergunning overgenomen maar worden ze ook daadwerkelijk uitgevoerd?
12. Financiële middelen: momenteel worden er geen middelen meer gestopt in het Rubiconfonds en ook de subsidiepot Polders en Wateringen is ieder jaar te klein om al de ingediende projecten te kunnen uitvoeren.

Antwerpen, 14 december 2010

Mevrouw de minister,

In het weekend van 13 en 14 november 2010 werd een groot deel van Vlaanderen geteisterd door wateroverlast. Vooral Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen kregen het zwaar te verduren. Van dergelijke situaties bleef de provincie Antwerpen gelukkig gespaard. De redenen waarom onze provincie minder overlast heeft gehad, zijn divers. Maar het weekend van 13 en 14 november ll. heeft echter wel aangetoond dat de zware investeringen die in de provincie Antwerpen de voorbije jaren door de provincie en de andere waterbeheerders werden gerealiseerd, renderen.

De verschillende bekkencoördinatoren en de provinciale dienst Waterbeleid bezoeken momenteel de getroffen gemeenten om een volledig beeld te krijgen. De resultaten daarvan zullen ongetwijfeld van groot nut zijn voor het grondige evaluatierapport dat binnen de schoot van de CIW wordt voorbereid.

Zoals gevraagd, bezorg ik u graag een aantal evaluatiepunten. In het weekend van 13 en 14 november ll. heb ik twee coördinatievergaderingen gehouden, waarbij ik kon rekenen op de volle medewerking van zowel de hulpdiensten als de waterbeheerders. Op de evaluatievergadering van 13 december ll. kwamen ook een aantal verbeterpunten aan bod. Zo zal ik nog de nodige initiatieven nemen om de noodplanning en de scenario's die bij een overstroming aan de orde zijn beter op mekaar af te stemmen.

./.

Mevrouw Joke Schauvliege
Vlaams Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur
Koolstraat 35
1000 BRUSSEL

Versonden
dd. 15/12/10

./.

Wat het waterbeleid betreft, hebben we in de provincie Antwerpen moeten vaststellen hoe essentieel het thema 'Ruimte voor water' wel is. Dit aspect dient onze absolute aandacht te blijven krijgen, gaande van het herwaarderen van grachtenstelsels over het aanleggen van overstromingsgebieden tot het vrijwaren van overstromingsgevoelige gebieden. Ik heb eveneens vastgesteld dat de verschillende vaste pompinstallaties van zowel de provincie als de Vlaamse overheid heel betrouwbaar zijn en o.m. de diverse gebieden die het in september 1998 zwaar te verduren kregen, zoals Merksem, Lier, Duffel en Berlaar, droog hielden.

Ik wil langs deze weg nog eens wijzen op de versnippering in de bevoegdheden van het waterbeleid. Een versnippering die een accuraat en snel optreden bij calamiteiten zeker niet in de hand werkt. Op Vlaams niveau zijn er drie waterbeheerders en twee overstromingsvoorspellers. Het feit dat er tijdens de voorbije watersnood geen helicopterbeelden zijn gemaakt boven heel wat valleien van onbevaarbare waterlopen in onze provincie is een pijnlijk gevolg van deze opsplitsing. Bovendien heb ik vastgesteld dat er naast de permanenties bij het HIC en de overstromingsvoorspeller van VMM, ook nog eens 4 bovenlokale permanentiesystemen bestaan, nl. bij NV De scheepvaart, NV Waterwegen en Zeekanaal, afdeling AOW van de VMM en de dienst Waterbeleid van de provincie.

Verder zou ik ook de aandacht willen vragen voor het lokale waterbeleid. Ik stel vast dat sommige gemeentes in hun waterbeleid vaak nog te drastisch opteren voor afvoer of bij het uitvoeren van de watertoets niet altijd handelen in het algemeen 'waterbelang'. Water stopt niet aan een gemeentegrens. Een gecontroleerde afvoer is absoluut nodig, maar men moet er wel over waken geen problemen te creëren op andere plaatsen. De watertoets met bijhorend wateradvies van de waterbeheerder is een zeer sterk instrument, maar de toepassing laat op lokaal niveau soms te wensen over. Situaties die mede hun oorzaak vinden in de versnippering op lokaal niveau met z'n 400 waterbeheerders (polders, watering en gemeenten).

Ik dank u alvast om met deze bemerkingen rekening te houden.

Met vriendelijke groeten,

Cathy Berx
Gouverneur

DE GOUVERNEUR

10 december 2010

Aan het CIW-secretariaat

Betreft: evaluatie en aanbevelingen n.a.v recente overstromingen van 13-15 november

Geachte

Ik verwijs naar de brief van mevrouw Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur van 2 december 2010 met kenmerk K37-U-10 aan de Vlaamse gouverneurs.

Zoals gevraagd wil ik hierbij de hoofdlijnen overmaken van onze bevindingen en voorstellen op basis van onze eerste evaluatie over de situatie in Limburg. Zij zijn gelijklopend met de bevindingen van het Bekkenbestuur voor de Demer en VVP, hoewel deze rapporten nog dienen te worden gefinaliseerd.

Eerste bevindingen en voorstellen:

1. op het gebied van de overstromingsvoorspeller en -voorspellingen:

- Dit instrument heeft zijn nut bewezen. Toch moet worden opgepast met de voorspellingen zelf. Zo werd in Limburg in het Demerbekken 50 mm neerslag voorspeld. In werkelijkheid was het 90 mm. Dit verschil vergt uiteraard een grondig verschil in paraat stelling en aanpak.
- Omwille van zijn nut is het aanbevolen dit instrument met gedetailleerde voorspellingsmodellen uit te breiden over de hele provincie tot en met de waterlopen van 1ste categorie.
- Voor een optimalere dienstverlening is het nodig de gegevens over waterstanden en voorspellingen te integreren in één website van VMM en HIC.
- De website moet worden afgeschermd door te voorzien in een aparte toegang voor overheden, waterbeheerders en interventiediensten.

2. op het gebied van infrastructuur dringend uit te voeren werken en studie:

- De realisatie van het wachtbekken Webbekomsbroek.
- De realisatie van het wachtbekken op de Bosbeek te Neeroeteren.
- De aanleg van een overstromingszone opwaarts 'sGravenvoeren.
- De verhoging van sommige Demerdijken te Hasselt- Diepenbeek, o.a. ter hoogte van Syntra en universiteitscampus gepaard met een studie voor een overstromingsgebied stroomopwaarts Hasselt.

Kenmerk: 112.01.00/S2010N124155/md

Dossier: 2009N004754

Bijlagen:

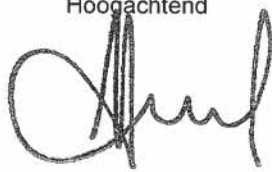
3. evaluatie acties

Algemeen genomen is de situatie relatief goed onder controle gebleven omdat de bestaande wachtbekkens goed gefunctioneerd hebben en door het efficiënt optreden van lokale overheden, waterbeheerders en interventiediensten. Ons provinciaal coördinatiecomité voor rampenbestrijding heb ik samengeroepen op zaterdagavond 13 november voor een evaluatie van de toestand en de acties op het terrein. De provinciale fase van het noodplan heb ik niet afgekondigd daar deze geen toegevoegde waarde zou bieden voor wat reeds lokaal werd ondernomen. De afspraken werden opnieuw bevestigd over de permanentie voor het constant opvolgen van de situatie en de noden op het terrein, dit om zonodig de hulpacties op provinciaal vlak te coördineren.

Mijn ambt zal zeer kortelings een aantal betrokken gemeenten uitnodigen om meer in detail te bespreken wat er dient te worden ondernomen om zodoende het investeringspakket beter af te lijnen en zo mogelijks te versnellen.

Ik hoop u met deze eerste bevindingen van dienst te zijn geweest.

Hoogachtend

Herman Reynders
gouverneur

Voorlopige evaluatie Overstromingen 13-15 november 2010

Bekkensecretariaat Demerbekken¹

¹ Deze eerste evaluatie werd uitgevoerd op vraag van de gouverneur, voorzitter van het bekkenbestuur. Het was hierbij belangrijk om zo gauw mogelijk, actiegericht tot een aantal eerste conclusies te komen. Op dit ogenblik lopen parallel verschillende evaluatieoefeningen, die dieper en meer in detail zullen graven en die zeker extra inzichten zullen leveren. Het is dus een voorlopig document, dat later verder kan worden aangevuld en dat zeker niet het statuut heeft van een formeel door de waterbeheerders goedgekeurd evaluatieverslag.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	3
2.	Analyse	4
2.1.	Kritieke wateroverlast in de Wingevallei	5
2.1.1.	Evaluatie overstroming	5
2.1.2.	Verdere actie	5
2.2.	Kritieke wateroverlast ter hoogte van Halen	7
2.2.1.	Evaluatie overstroming	7
2.2.2.	Verdere actie	7
2.3.	Beperkte wateroverlast en natuurlijke waterberging in de valleien van Getes en Melsterbeek.....	9
2.3.1.	Evaluatie overstroming	9
2.3.2.	Verdere actie	9
2.4.	Beperkte wateroverlast en natuurlijke waterberging aan Herk en Mombeek	10
2.4.1.	Evaluatie overstroming	10
2.4.2.	Verdere actie	10
2.5.	Kritieke wateroverlast langs de Demer in Hasselt en verder stroomopwaarts	11
2.5.1.	Evaluatie overstroming	11
2.5.2.	Verdere actie	12
2.6.	Optimale werking van de gecontroleerde overstromingsgebieden van Webbekom en Schulen	12
2.6.1.	Evaluatie overstroming	12
2.7.	Hoogwater in de Demer stroomafwaarts gecontroleerde overstromingsgebieden van Webbekom en Schulen	13
2.7.1.	Evaluatie overstroming	13
2.7.2.	Verdere actie	14
2.8.	Geen wateroverlast langs de Begijnebeek	15
2.8.1.	Evaluatie overstroming	15
2.8.2.	Verdere actie	15
3.	Wat heeft wel gewerkt: de overstromingsgebieden	16
3.1.	Leren uit wat heeft gewerkt: het modelvoorbeeld van de bescherming van Leuven.....	16
4.	Concrete aanbevelingen en actieprogramma.....	17

1. Inleiding

De overstromingen van 12 tot 15 november 2010 toonden de nood aan naar meer investeringen in het integraal waterbeleid en een verdere zoektocht naar meer ruimte voor water (op de juiste plaats).

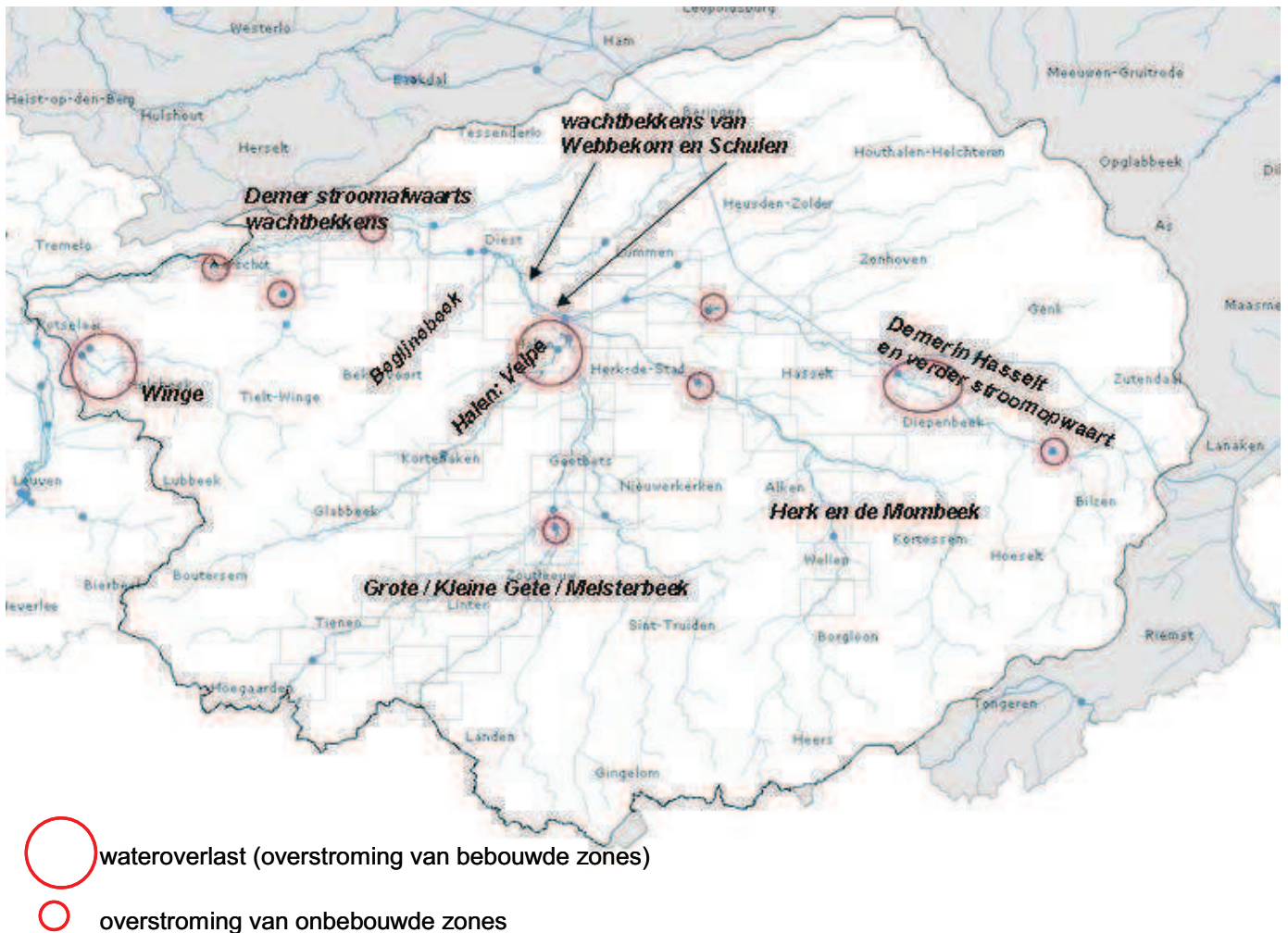
Het Demerbekken werd minder getroffen dan sommige andere bekkens in Vlaanderen. Ook in vergelijking met vroegere overstromingen als in 1998 hebben we geluk gehad. Hoe komt dat?

1. In het Demerbekken viel er **minder neerslag** en er stroomde minder water toe dan in 1998 en dan in sommige andere bekkens.
 - a. In september 1998 viel er in het Demerbekken zo'n 120 ml water op 24 uur tegenover nu een 60 à 70 ml nu gespreid over 3 dagen
 - b. Niet overal in Vlaanderen viel evenveel neerslag. De piek bevond zich in het centrum van het land, vooral in Henegouwen, Westelijk Brabant en Noord-Frankrijk. Behalve uit de Getes ontvangt het Demerbekken nauwelijks regenwater, afkomstig uit dit gebied, in tegenstelling tot bijv. het Denderbekken.
 - c. De meeste neerslag viel in het Demerbekken in het gebied van de bovenlopen van de Zwarte beek en meer naar het oosten met een impact op Demer stroomopwaarts Hasselt (Hasselt, Diepenbeek).
2. Het landelijke Demerbekken kent gelukkig **meer natuurlijke overstromingsgebieden en waterlopen** dan gemiddeld in Vlaanderen. Dit zorgt voor een grotere natuurlijke bergingscapaciteit in de valleien en een vertraagde afvoer, waardoor overstromingsschade wordt voorkomen.
 - a. Voorbeelden zijn de brede bufferende natuurgebieden in de bovenlopen van de Zwarte Beek, Winterbeek, Laambeek, die de neerslagpiek in Centraal Limburg opvingen,... maar ook natte natuurgebieden van Schulens en Webbekoms Broek, Demerbroeken, ...).
 - b. Natuurlijke waterlopen met een goede structuurkwaliteit (verruwd, meanderend) voeren het water **trager af dan meer gekanaliseerde waterlopen als** . Dender en Zenne, waarbij de piekmomenten veel meer zorgen voor een explosieve situatie.
3. De goede en gecoördineerde werking van de **gecontroleerde overstromingsgebieden van oa. Schulen, Webbekom en Hoeleden** werden efficiënt benut en hebben eveneens veel waterellende voorkomen.
4. De **overstromingsvoorspeller** bewees zijn nut en bereidde ons voor. Wie de overstromingsvoorspeller de dagen nadien volgde, kon overigens constateren dat de afvoer in het Demerbekken veel 'vertraagder' verliep dan in de rest van Vlaanderen. Dit doordat de natuurlijke overstromingsgebieden het water langer ophielden en doordat de gecontroleerde overstromingsgebieden na de piek geleidelijk werden geledigd. De overstromingsgebieden vervullen dus met verve hun rol in het vermijden van wateroverlast!

Toch hebben we, zeker voor wat de benedenloop van de Demer betreft, geluk gehad: had het nog iets langer geregend, dan had het Demerbekken een herhaling van 1998 ondergaan.

2. Analyse

Hieronder bespreken we achtereenvolgens de overstromingen zoals ze zich hebben voorgedaan in november 2010, aangevuld met mogelijke lopende of geplande acties die deze situatie kunnen verbeteren naar de toekomst toe.

1. Kritieke wateroverlast in de Wingevallei
2. Kritieke wateroverlast ter hoogte van Halen
3. Beperkte wateroverlast en natuurlijke waterberging in de valleien van Getes en Melsterbeek.
4. Beperkte wateroverlast en natuurlijke waterberging aan Herk en de Mombeek
5. Kritieke wateroverlast langs de Demer in Hasselt en verder stroomopwaarts
6. Optimale werking van de gecontroleerde overstromingsgebieden van Webbekom en Schulen
7. Hoogwater in de Demer stroomafwaarts gecontroleerde overstromingsgebieden van Webbekom en Schulen
8. Geen wateroverlast langs de Begijnbeek

Er wordt toegespitst op de gebieden waar de waterellende het grootst was, en op de acties die het meest relevant zijn. Het is met andere woorden een niet-limitatieve oplijsting van overstromingen en acties, waarbij wordt gefocust op de grote lijnen. De analyse volgt de gebiedsvisie van het Demerbekken, met de nodige aandacht voor de onderlinge verbanden binnen het watersysteem.

Voor een situering van de hoogwaterpeilen en wateroverlast verwijzen we verder naar de kaarten van www.overstromingsvoorspeller.be

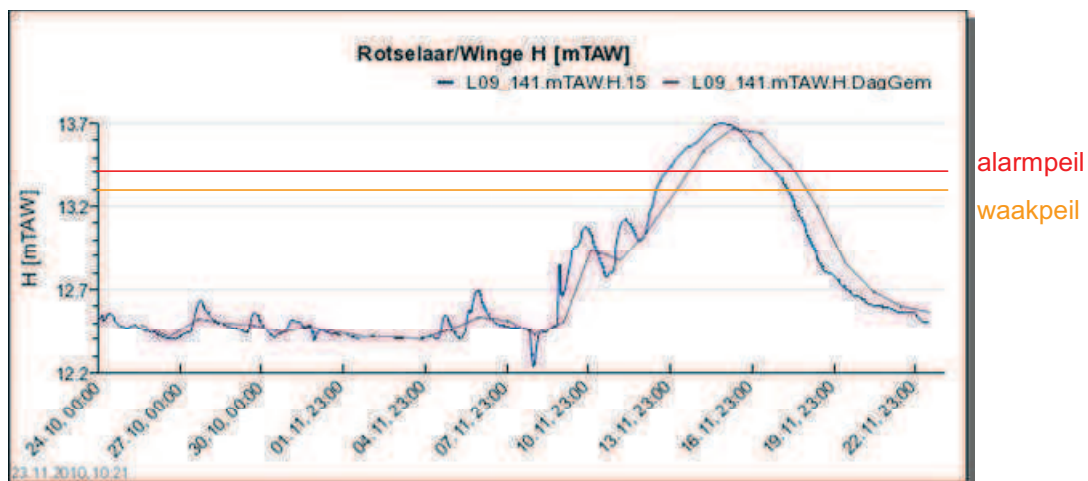
Belangrijk hierbij te vermelden is dat het hele watersysteem van het Demerbekken met elkaar verbonden is. Het probleem aan de Velpe (Halen) zal bijv. minder groot zijn als de waterdruk van de

Gete op de Velpe minder is. Investeren in overstromingsgebieden in de valleien van Getes en Melsterbeek en Herk en Mombeek heeft dus ook een positieve impact op de Velpe in Halen.

2.1. Kritieke wateroverlast in de Wingevallei

2.1.1. Evaluatie overstroming

- Globaal genomen zijn de overstromingen gesitueerd in de afwaartse zone van de vallei.
- Specifieke knelpunten met betrekking tot wateroverlast waren:
 - o Molenbaan ter hoogte van de Uyttermolen;
 - o Overstroming carpoolparking aan de E314 en langs de Steenweg op Holsbeek (baan naar Rotselaar tot aan de Aarschotsesteenweg);
 - o Overstroming ter hoogte van industriegebied Wingepark.

2.1.2. Verdere actie

- De voorbije jaren is in de Wingevallei gestudeerd door VMM en de Provincie Vlaams-Brabant (een oppervlaktewatermodellering) en door ANB (ecohydrologisch onderzoek). Uit deze studies blijkt dat naast het behoud van de nog resterende huidige overstromingsgebieden extra berging gecreëerd dient te worden. Zo is er de noodzaak om opwaarts de E314 in de Wingevallei meer water te bergen om Rotselaar veiliger te maken. Een interessante piste hierbij zijn de rechtrekkingen en indijkingen sinds 1973 ongedaan maken en de Winge actief te laten hermeanderen (op grondgebied Holsbeek). Hierbij is de relatie Winge-Lostingvallei een aandachtspunt aangezien de bescherming van Vlasselaar prioritair is.
- Voor natuurbehoud is de Wingevallei een uniek gebied omwille van uitzonderlijk grote oppervlakten voormalig blauwgraslanden. Voor het herstel van deze vegetaties zou zo veel mogelijk de waterhuishouding (verdroging) hersteld moeten worden. Dunbergbroek en andere deelgebieden zijn in dat licht belangrijk op Vlaams en Europees niveau. Het op korte termijn verbeteren van de waterkwaliteit is wel een belangrijke randvoorwaarde om de overstroombaarheid van deze vegetaties mogelijk te maken (zoals reeds in de IHD

opgenomen). Het behalen van een goede ecologische toestand voor de Winge, zoals voorzien in de KRW is een belangrijk uitgangspunt

- Volgende gecontroleerde overstromingsgebieden die bovenstaande knelpunten konden opvangen, bevinden zich momenteel in studiefase (uitvoering in samenwerking tussen VMM Afdeling Operationeel Waterbeheer en provincie Vlaams-Brabant):

<i>Actie 10 uit bekkenbeheerplan (studiefase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied in het valleigebied van de Winge en de Grote Loting stroomopwaarts de Uitemolen op de rechteroever.</i> <i>Actie 11 uit bekkenbeheerplan (studiefase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied in het valleigebied van de Winge stroomafwaarts de Uyttermolen op de linkeroever.</i>
--

- Naar aanleiding van de recente overstromingen werden tussen gemeente, watering, dienst waterlopen van de provincie en VMM Afdeling Operationeel Waterbeheer éénduidige afspraken gemaakt omtrent de door te laten debieten aan de schuif ter hoogte van het Wingepark.
- De dijk langs de Wingevallei en aan de rand van de Demervallei heeft bijkomende wateroverlast kunnen voorkomen (bijkomende afwerking en optimalisering van de dijk is gepland).

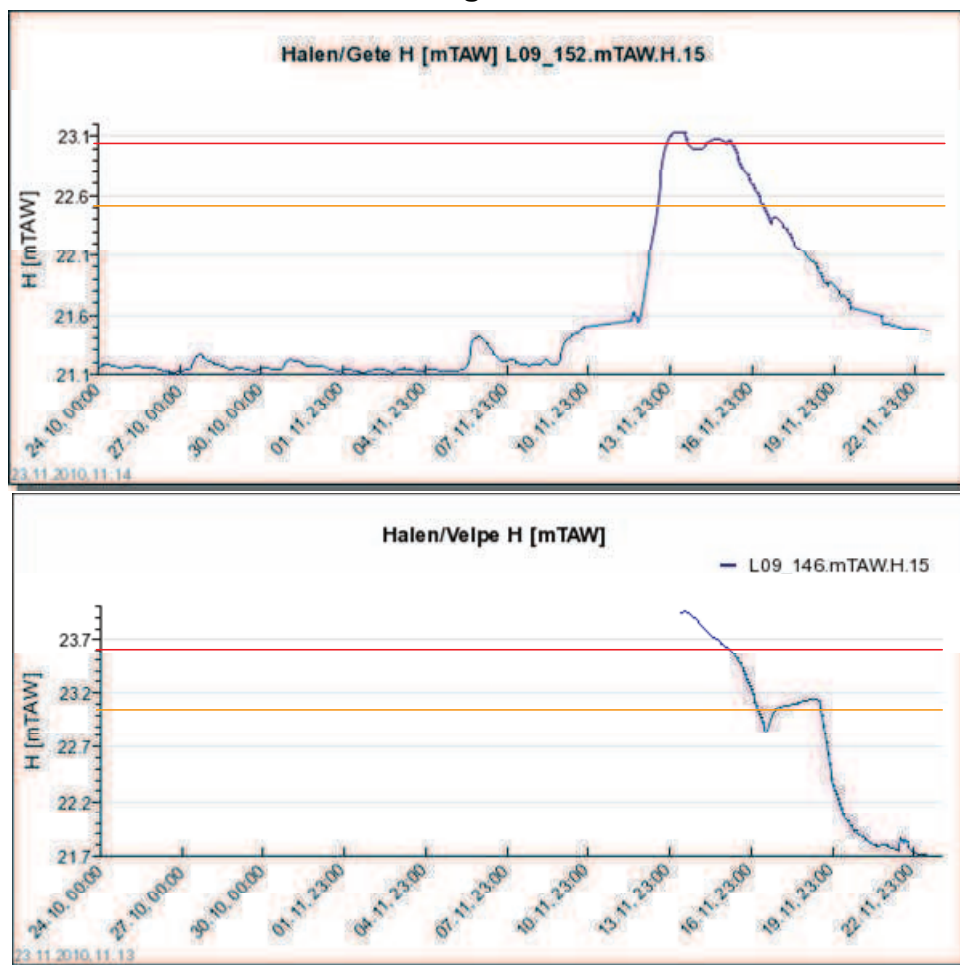
<i>Actie 12 uit het bekkenbeheerplan (uitvoeringsfase): Het nemen van de nodige maatregelen om de lagere onbebouwde zones van de Wingewijk in te schakelen als noodoverstromingsgebied.</i> <i>Actie 34 uit het bekkenbeheerplan (uitgevoerd): Bouwen van een winterdijk aan de linkeroever van de Demer ter hoogte van Rotselaar.</i>

- Het gebied van de Winge blijft een zeer overstromingsgevoelig gebied. Verdere verharding in overstromingsgebied wordt hier best vermeden. Deze redenering dient mee opgenomen te worden bij de beoordeling binnen ruimtelijke ordeningsprocedures optiek omtrent uitbreiding van het industriegebied ter hoogte van het Wingepark.
- Het bekkensecretariaat ontving naar aanleiding van de overstroming verschillende vragen ivm het Wingegebied, meer bepaald ivm de omgeving van het Dunbergbroek. De argumentaties van verschillende partijen en voorgestelde oplossingen gaan niet in dezelfde richting. Het bekkensecretariaat zal, in het kader van het Integraal Project Winge initiatief nemen om de verschillende partijen bij elkaar te brengen om tot een oplossing te komen.

<i>Actie 148 Opstarten van een Integraal Project Winge</i>
--

2.2. Kritieke wateroverlast ter hoogte van Halen

2.2.1. Evaluatie overstrooming

- Globaal genomen worden de overstroomingen in Halen veroorzaakt door de Velpe (overstromingen zijn gesitueerd in de volledige vallei van de Velpe). Belangrijke opmerking hierbij is uiteraard dat door het bufferen van het water in de Gete opwaarts Halen, de Velpe ter hoogte van Halen sowieso ontlast zal worden.
- Het gecontroleerd overstromingsgebied van Hoeleden (900.000 m³) stroomopwaarts Halen op de Velpe, was op korte tijd volledig gevuld.
- Specifieke knelpunten met betrekking tot wateroverlast: effectieve wateroverlast in Halen ter hoogte van Zepstraat, Firmin Jacobslaan, Mosstraat (nadat gecontroleerd overstromingsgebied Hoeleden volledig gevuld was) (zie foto onder Copyright Concentra)

2.2.2. Verdere actie

- De uitvoering van een gecontroleerd overstromingsgebied ter hoogte van de Zepstraat startte in mei 2010. Ten tijde van de overstrooming was dit GOG nog niet volledig afgewerkt, waardoor het nog niet optimaal kon worden ingezet.

Actie 9 uit het Bekkenbeheerplan (uitvoeringsfase): Inrichten van een overstromingsgebied langs de Velpe stroomopwaarts Halen tussen Halen en de Rotemse molen.

- Op de IJzerenbeek (ook Rijnrodebeek genoemd) is in de zomer van 2010 een retentiezone aangelegd met een oppervlakte van 5ha 75a en een bergingscapaciteit van ongeveer 55.000

m³ (interne overloop) tot 70.000 m³ (interne overloop met schotbalken). Onder andere deze waterbergingszone heeft de wateroverlast kunnen beperken.

Actie 09-03/Sp6_2 uit Deelbekkenbeheerplan Velpe (uitgevoerd): Overstromingszone op de Ijzerenbeek in Halen

- Voor de optimale benutting van de gecontroleerde overstromingsgebieden Hoeleden-Halen-Webbekom worden twee bijkomende studies gepland (nieuwe acties gepland):
 - o scenarioberekening voor afstemming tussen de gecontroleerde overstromingsgebieden; zo zal bijvoorbeeld een ontlasting van het gecontroleerd overstromingsgebied van Schulens Broek (door bijvoorbeeld uitbouw van het buitenbekken te Webbekom) het water ter hoogte van Halen niet minder opstuwen en hier beter afvoeren.
 - o bijkomende debietsmeting opwaarts het gecontroleerd overstromingsgebied van Hoeleden;
- Het gebied van de Velpe blijft een zeer overstromingsgevoelig gebied. Verdere verharding in overstromingsgebied wordt hier best vermeden. Zo kan, mits een draagvlak bij de betrokken administraties, het 'signaalgebied' ter hoogte van Bloemendaal via de ruimtelijke ordeningsprocedures in bouwvrij gebied worden omgezet.

Actie 4 uit het bekkenbeheerplan (studiefase): Inventariseren van het effectieve bodemgebruik in zones bestemd voor wonen, handel, verblijfsrecreatie of industrie die gelegen zijn in actueel of potentieel waterbergingsgebied of in waterconserveringsgebieden.

De actie "Toetsing Signaalgebieden" (actie 4 Bekkenbeheerplan Demer)

Wat zijn signaalgebieden?

In de bekkenbeheerplannen zijn drie soorten watergevoelige gebieden afgebakend: **actuele waterbergingsgebieden** (worden momenteel reeds aangesproken bij hoog water), **potentiële waterbergingsgebieden** (zouden kunnen aangesproken worden bij hoog water) en **waterconserveringsgebieden** ("sponsgebieden" waar de neerslag van nature lang wordt vastgehouden). Deze gebieden werden getoetst aan **nog niet ontwikkelde, "harde" gewestplanbestemmingen** zoals bijvoorbeeld woongebied en industriegebied. Daar waar een nog niet ontwikkelde harde bestemming samenvalt met een waterbergings- of waterconserveringsgebied spreekt men van een **signaalgebied**.

Doel van de actie?

Deze actie wil een **proactieve toetsing** uitvoeren voor een aantal belangrijke signaalgebieden. De belangrijkste signaalgebieden worden in detail geanalyseerd door de opmaak van gebiedsspecifieke **fiches**. In deze fiche zal een uitgebreide toetsing gebeuren aan het watersysteem en de juridische/beleidsmatige toestand om te komen tot een conclusie en een **suggestie** te doen **naar toekomstige ontwikkeling**. Het is de bedoeling dat de resultaten van de actie (de fiches) zullen worden **ingebracht in planprocessen** van ruimtelijke ordening en een **ondersteuning voor vergunnings- en adviesverlenende instanties** vormen.

Werkwijze?

Het Demerbekken bevat meer dan 1800 signaalgebieden wat maakt dat er een **selectie, clustering en prioritering** dient te gebeuren. Niet alle signaalgebieden zijn immers even relevant om te toetsen, sommigen zijn ondertussen bebouwd. De

prioritering zal enerzijds gebeuren op basis van grootte en anderzijds op basis van gebiedsspecifieke knelpunten en potenties (bv. frequente overstromingen, inspelen op lopende planprocessen). De **input van de waterloopbeheerders** is dan ook belangrijk voor de selectie en prioritering van de signaalgebieden. De opmaak van de fiches gebeurt door het **bekkensecretariaat**, met nodige terugkoppeling naar **ambtelijk bekkenoverleg** en **bekkenraad**. Het **bekkenbestuur** keurt de fiches goed.

2.3. Beperkte wateroverlast en natuurlijke waterberging in de valleien van Getes en Melsterbeek

2.3.1. Evaluatie overstroming

- Overstromingen in volledige valleigebied van Grote Gete, Kleine Gete, Vloedgracht, Melsterbeek (zie foto watering Sint-Truiden pagina 1)
- De wateroverlast was hier eerder beperkt doordat een groot deel van de Getevallei als natuurlijk overstromingsgebied heeft gewerkt.
- Informatie van watering Sint-Truiden:
 - o Na de ochtendpiek van zaterdag 13 november zijn de elektromechanisch gestuurde gecontroleerde overstromingsgebieden in Niel (Molenbeek -Gingelom), Aalst (Melsterbeek-Sint-Truiden), Bevingen (Cicindriabeek-Sint-Truiden) en Halmaal (Molenbeek -Sint-Truiden) beginnen werken. De gecontroleerde overstromingszones in Bernissem (Melsterbeek-Sint-Truiden), Stayen (Molenbeek Sint-Truiden) en in het Speelhof (Trudobronbeek Sint-Truiden) zijn in de loop van de namiddag ingeschakeld. De overstromingszones op de Betzerebeek en de Krommaesbeek zijn ook in de loop van de namiddag beginnen bufferen. De overstromingszone in Halingen Velm werd vooral na de tweede piek goed gevuld.
 - o De grasstroken, dammen en erosiepoelen verspreid over het gebied hebben vertragend, bufferend en filterend gewerkt.
 - o Er was nog veel bergingscapaciteit over. Het onbebouwde werd tijdens zo'n storm niet beschermd. Een zeer slecht gelegen woning in Terbiest heeft wateroverlast gehad, één koe is verdronken. Zonder ingrepen zouden zeker Velm, Halmaal, Melveren, Metsteren en Runkelen in de problemen zijn gekomen. Indien het nog langer had geregend, zou het problematisch geworden zijn vanaf Grazen tot aan de samenvloeiing Gete-Melsterbeek.

2.3.2. Verdere actie

- Het bekkenbeheerplan vermeldt meerdere overstromingsgebieden in het Getegebied. Doelstelling hiervan is wateroverlast verder stroomafwaarts ter hoogte van Halen en Diest mee op te vangen.

Actie 24 uit Bekkenbeheerplan (haalbaarheidsfase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied langs de Kleine Gete stroomopwaarts Zoutleeuw ter hoogte van het mondingsgebied van de Dormaalse beek.

Actie 25 uit Bekkenbeheerplan (haalbaarheidsfase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied langs de Grote Gete stroomopwaarts Drieslinter tussen Drieslinter en Neerlinter.

Actie 26 uit Bekkenbeheerplan (studiefase): Aanduiden van een overstromingsgebied langs de Grote Gete stroomopwaarts Neerlinter ter hoogte van de Late Broeken.

Actie 27 uit Bekkenbeheerplan (studiefase): Aanduiden van een overstromingsgebied langs de Grote Gete stroomopwaarts Tienen.

- Voor één van deze gebieden wordt in het kader van ruimtelijk structuurplan Vlaanderen een RUP gefinaliseerd. Dit geeft mogelijk meer kansen om in dit gebied te komen tot een verdere optimalisering van de natuurlijke waterberging.

Actie 23 uit het Bekkenbeheerplan (haalbaarheidsfase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied langs de Gete in het mondingsgebied van de Gete en de Melsterbeek.

- Verdere focus en uitbouwen van de maatregelen van erosiebestrijding zoals voorzien door de Watering van Sint-Truiden; onder andere "Ruimte voor water langs de Ruel- en Philippebeek" (Rummen Geetbets) om piekdebieten en modderstromen tijdens zomeroverstromingen op te

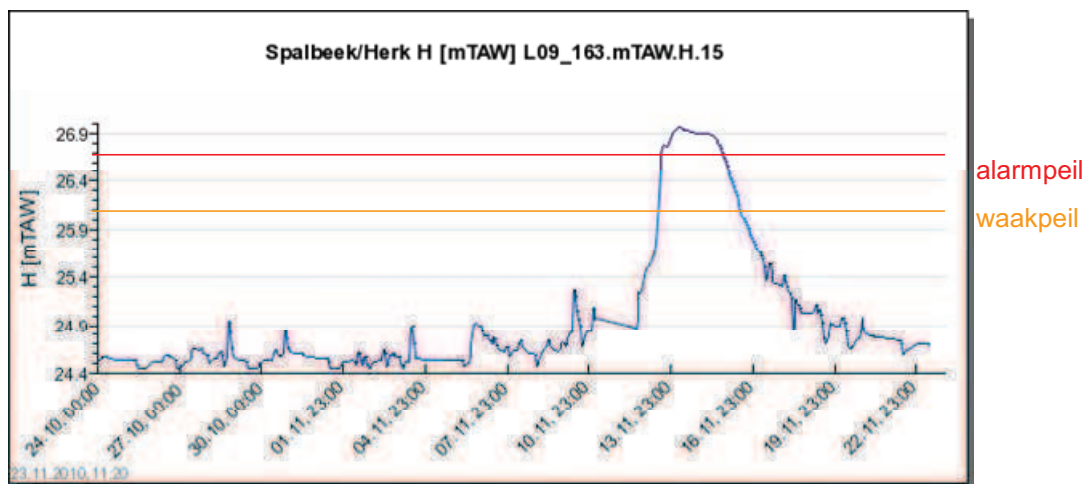
vangen. Dit project vindt aansluiting bij het deelbekkenbeheerplan van de Melsterbeek (met name in “Spoor 6: Kwantitatief, kwalitatief en ecologisch duurzaam waterlopenbeheer”).

- In het kader van het kleinstedelijk gebied Tienen wordt een onderdeel ‘de Gete door Tienen’ voorzien, waarbij het voorzien in extra natuurlijke waterberging wordt meegenomen.
- Nieuwe bijkomende acties zijn gepland:
 - o Zoutleeuw: realiseren van terugslagkleppen ter hoogte van de Prof. Verdeyenstraat (Kleine Gete);
 - o Zoutleeuw: optimaliseren van de regeling van de stuwen op de Kleine Gete en Vloedgracht;

2.4. Bepaalde wateroverlast en natuurlijke waterberging aan Herk en Mombeek

2.4.1. Evaluatie overstroming

- Natuurlijke overstromingen in volledige valleigebied, met een potentieel voor meer natuurlijke waterberging en vertraagde afvoer door verruwing van de waterloop.
- Wateroverlast beperkt:
 - o Herk: opwaarts Jardinstraat te Alken
 - o Kleine Herk: Hasseltse Dreef Prik&Tik te Stevoort

2.4.2. Verdere actie

- Het bekkenbeheerplan vermeldt meerdere overstromingsgebieden langs de Herk en de Mombeek. Doelstelling hiervan is wateroverlast in het gebied zelf en verder stroomafwaarts ter hoogte van Halen en Schulen mee op te vangen. Het overstromingsgebied van Stevoort is al in uitvoeringsfase en zal dus in de nabije toekomst mee helpen wateroverlast voorkomen.

Actie 16 uit bekkenbeheerplan (uitvoeringsfase): Inrichten van een overstromingsgebied langs de Herk ter hoogte van Stevoort.

- Ook de overstromingsgebieden in Alken/Wellen (grote beemd) en Herten bevinden zich al in een verdere fase.

Actie 17 uit bekkenbeheerplan (studiefase): Inrichten van een overstromingsgebied langs de Herk stroomopwaarts van Alken – Grote Beemd (Russelt).
Actie 18 uit bekkenbeheerplan (studiefase): Inrichten van een overstromingsgebied langs de Herk stroomafwaarts van Herten.

- De overstromingsgebieden in de Mombeekvallei hebben een hoog potentieel om natuurlijke overstromingen, structuurherstel en vertraagde afvoer en natuurontwikkeling te combineren. Ook de overstromingsgebieden in Alken/Wellen (grote beemd) en Herten bevinden zich al in een verdere fase.

Actie 19 uit bekkenbeheerplan (haalbaarheidsfase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied langs de Mombeek stroomafwaarts Wimmertingen – Oftingen.
 Actie 20 uit bekkenbeheerplan (haalbaarheidsfase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied langs de Mombeek stroomafwaarts van Alken.
 Actie 21 uit bekkenbeheerplan (haalbaarheidsfase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied langs de Mombeek stroomopwaarts Wimmertingen.
 Actie 22 uit bekkenbeheerplan (haalbaarheidsfase): Aanduiden en inrichten van een overstromingsgebied langs de Mombeek stroomafwaarts Vliermaal.

- Voor de vallei van de Herk werd door het bekkensecretariaat een voorstel uitgewerkt om te voorzien in extra natuurlijke waterberging ter hoogte van Borgloon en Wellen. Dit voorstel wordt op korte termijn verder bekeken door de waterbeheerder met het oog op uitvoering.

Actie 2 uit bekkenbeheerplan (uitvoeringsfase): Onderzoeken van de mogelijkheden tot ecologisch herstel en waterconservering op de Herk ter hoogte van Borgloon en Wellen.

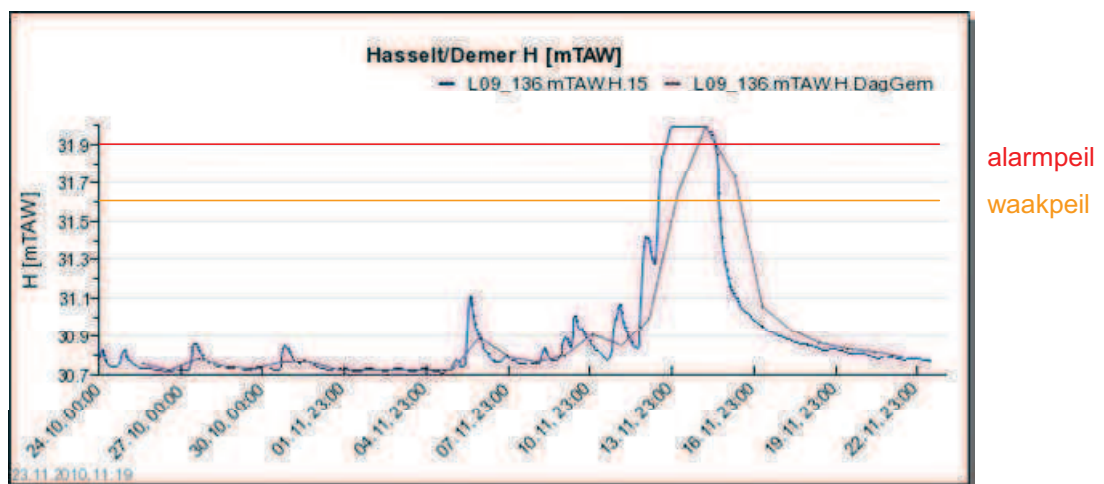
- Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren diende in samenwerking met het bekkensecretariaat een strategisch project in voor het gebied van Herk en Mombeek. Binnen dat strategisch project, dat begin 2011 zou moeten opstarten, wordt op een integrale manier gekeken naar oa. meer mogelijkheden voor natuurlijke waterberging en natuurlijkere (en dus trager afvoerende) waterlopen in dit gebied. Het strategisch project is een vervolg op voorbereidend werk in het kader van enerzijds het integraal project Herk en Mombeek (bekkensecretariaat) en anders het GLE project Mombeek (Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren)

Actie 6 uit bekkenbeheerplan (uitvoeringsfase): Herk en Mombeek – Blauw Lint, Groene Parels.
 Actie 150 Opstarten van een Integraal Project Herk en Mombeek

2.5. Kritieke wateroverlast langs de Demer in Hasselt en verder stroomopwaarts

2.5.1. Evaluatie overstroming

- Ernstige wateroverlast ter hoogte van Syntra (zie foto onder (copyright Concentra)).
- Ernstige wateroverlast ter hoogte van Campus Diepenbeek.

2.5.2. Verdere actie

- Een directe beveiliging via plaatselijke ophoging van de oevers (ter hoogte van kwetsbare gebieden zoals campus en Syntra) is aangewezen en werd opgenomen in de noodmaatregelen van de waterbeheerder (VMM AOW).
- Het gebied rondom de campus van Diepenbeek blijft een overstromingsgevoelig gebied. Verdere verharding in overstromingsgebied wordt hier best vermeden. Zo kan, mits een draagvlak bij de betrokken administraties, het 'signaalgebied' stroomopwaarts de campus via de ruimtelijke ordeningsprocedures in bouwvrij gebied worden omgezet en kan worden nagegaan of optimalisatie van waterberging mogelijk is.

Actie 4 (signaalgebieden) uit het bekkenbeheerplan (studiefase): Inventariseren van het effectieve bodemgebruik in zones bestemd voor wonen, handel, verblijfsrecreatie of industrie die gelegen zijn in actueel of potentieel waterbergingsgebied of in waterconserveringsgebieden.:

2.6. Optimale werking van de gecontroleerde overstromingsgebieden van Webbekom en Scholen

2.6.1. Evaluatie overstroming

- Optimale werking Schulensmeer: op 14/11/2010 om 17u was het binnenbekken voor 90% gevuld, en werd gestart met de vulling van het buitenbekken.
(totale bergingscapaciteit: binnenbekken 1.600.000 m³; buitenbekken 5.500.000m³)
- Optimale werking Webbekomsbroek op 14/11/2010 om 17u was het binnenbekken voor 90% gevuld, en werd gestart met de vulling van het buitenbekken.
(totale bergingscapaciteit: 3.500.000 m³ (waarvan binnenbekken 1.600.000 m³ en buitenbekken 1.900.000 m³))

Opmerking: De waterpeilen van Demer kunnen (deels) worden gereguleerd door de geleidelijke leegloop van de gecontroleerde overstromingsgebieden te Schulen en Webbekom. Zolang het maximum peil van deze gecontroleerde overstromingsgebieden niet overschreden is, kan met andere woorden overstroming van de Demerbedding stroomafwaarts de gecontroleerde overstromingsgebieden worden voorkomen.

Dit geldt voornamelijk voor Diest gezien “de grote steunbeur” (stuw te Diest) nu een vaste constructie is en er dus geen groter debiet kan doorgelaten worden. Het Ontwikkelingsplan Demer speelt hier een belangrijke rol om de opwaartse gebieden te vrijwaarden. Indien stroomafwaarts van Diest water wordt geborgen, kan na wijzigingen aan “de grote steunbeur” ook meer water afgevoerd worden naar de Demervallei. Hierdoor is er meer veiligheid voor afwaarts gelegen gebieden.

Als tegenkanting dienen de waterlopen stroomopwaarts de gecontroleerde overstromingsgebieden (o.a. Velpe, Gete, Herk te Halen) vertraagd af te voeren naar de gecontroleerde overstromingsgebieden met de bijhorende wateroverlast.

2.6.2. Verdere actie

- Optimalisatie van gecontroleerde overstromingsgebieden van Schulen en Webbekom.
-

Actie 28 uit het bekkenbeheerplan (studiefase): Optimalisatie van het gecontroleerd overstromingsgebied 'Webbekom' (uitvoering in verschillende fasen.)

Actie 29 uit het bekkenbeheerplan (studiefase): Optimalisatie van de veiligheidsvoorzieningen van het Schulensmeer – Begijnenbroekstraat, Schalbroekstraat en Vroentestraat / Neerstraat - Kiezelweg.

- Bijkomende actie: Voor de optimale benutting van de gecontroleerde overstromingsgebieden Hoeleden-Halen-Webbekom worden twee bijkomende studies gepland waaronder een scenarioberekening voor afstemming tussen de gecontroleerde overstromingsgebieden. Vanuit integraal waterbeleid zijn hier kansen voor de aanleg van een meer natuurlijk overstromingsgebied (met de minimum waterkwaliteit als randvoorwaarde).

2.7. Hoogwater in de Demer stroomafwaarts gecontroleerde overstromingsgebieden van Webbekom en Schulen

2.7.1. Evaluatie overstroming

- De Demer heeft ter hoogte van Aarschot gedurende 6 dagen tot 30 cm boven het alarmpeil gestaan. Beelden van september 1998 kwamen bij vele inwoners van Diest, Zichem, Testelt, Messelbroek en Aarschot terug naar boven:

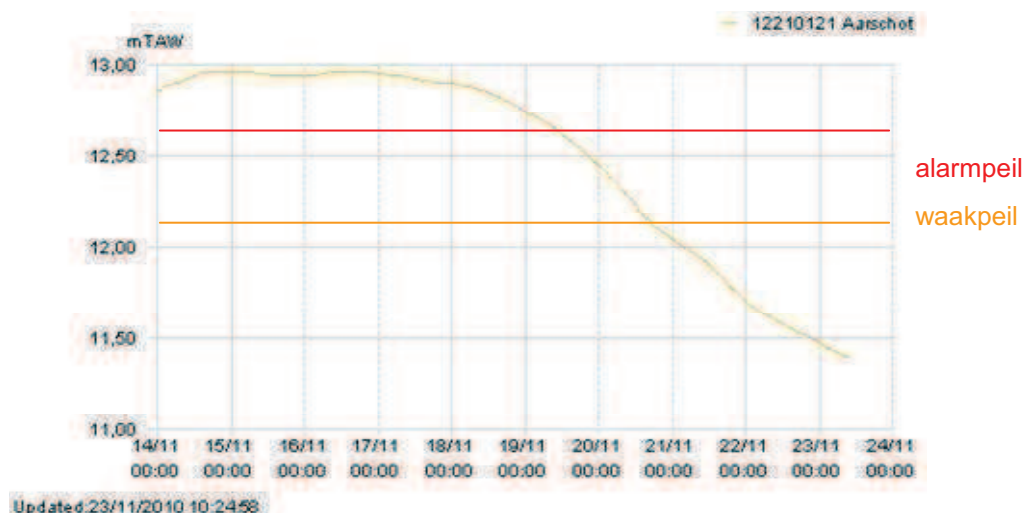
Het Nieuwsblad - donderdag 18 november 2010 Auteur: Clara Mertens

Demerbroeken doen dienst als bufferbekken

Het niveau van de Demer in Testelt daalt traag maar zeker

"Aan de Dijk in Testelt raast het water vlak onder de brug door. De Demer staat ook aan de Maagdentoren in Zichem nog steeds zeer hoog. 'De Demerbroeken hebben nogmaals de stad Aarschot van overstroming gevrijwaard,' zegt Manu Vlaeyens van Natuurpunt."

- Ondanks deze alarmerend hoge waterstanden van de Demer hebben er in de woonkernen en bebouwde ruimtes geen noemenswaardige overstromingen voorgedaan in de Demervallei stroomafwaarts Webbekom.
- Het waterpeil van de Demer stroomafwaarts Diest wordt gereguleerd door het leeglopen van de gecontroleerde overstromingsgebieden in Schulen en Webbekom (zie verder gecontroleerd overstromingsgebied van Schulen).
- In de onbebouwde Demervallei zijn bepaalde natuur- en landbouwgebieden ondergelopen (en hebben een bufferende werking gehad voor het overtollige water). Dit enerzijds door het overstromen van de Demer juist stroomopwaarts Langdorp waar geen verhoogde dijk aanwezig is. Anderzijds ten gevolge van het overstromen van de zijrivieren die niet in de Demer konden afstromen (overstroming van de Demerbroeken tussen Zichem en Testelt, Doodbroek op de linkeroever ter hoogte van Messelbroek, landbouwgronden en natuurgebied Achter Schoonhoven op de linkeroever ter hoogte van Rillaar).

2.7.2. Verdere actie

- Uitvoeren van het Ontwikkelingsplan Demer volgens het FIN scenario uit het bekkenbeheerplan.

Actie 30 uit het Bekkenbeheerplan (studiefase): Herinrichting van de Demervallei tussen Diest en Zichem.

<i>Actie 31 uit het Bekkenbeheerplan (studiefase): Herinrichting van de Demervallei tussen Zichem en Aarschot.</i> <i>Actie 32 uit het Bekkenbeheerplan (studiefase): Herinrichting van de Demervallei tussen Aarschot en Werchter.</i>
--

2.8. Geen wateroverlast langs de Begijnebeek

2.8.1. Evaluatie overstroming

- In tegenstelling tot de grote overstromingen in 1998 langs de Begijnebeek te Diest, was er hier geen wateroverlast in 2010.
Reden hiervoor is dat het toestromende oppervlaktewater via een verdeelwerk zodanig kon geregeld worden dat de Begijnebeek maximaal ontlast werd via de Leugebeek (en zo werd afgevoerd naar het gecontroleerd overstromingsgebied van Webbekoms Broek) en in het stadscentrum van Diest geen wateroverlast veroorzaakte. Bij meer langdurige hoge waterstanden wordt een verdere afleiding via Leugebeek onhoudbaar en zijn veel hogere pieken langs de Begijnebeek door de woonkernen in Diest te verwachten.

2.8.2. Verdere actie

- Geplande gecontroleerd overstromingsgebied langs de Begijnebeek opwaarts Diest.

<i>Actie 13 uit het bekkenbeheerplan (studiefase): Inrichten van een overstromingsgebied langs de Begijne(n)beek ter hoogte van Kloosterberg.</i> <i>Actie 14 uit het bekkenbeheerplan (studiefase): Inrichten van een overstromingsgebied langs de Begijne(n)beek stroomopwaarts het verdeelkunstwerk.</i> <i>Actie 15 uit het bekkenbeheerplan (studiefase): Inrichten van een overstromingsgebied langs de Begijne(n)beek ter hoogte van Theuma.</i>

- Link met het openleggen van de oude Demerbedding doorheen het stadscentrum van Diest (project *Demer en Diest*). Het openleggen van deze bedding zorgt voor bijkomende berging van regenwater dat op de verharde oppervlakte valt van de stad en wegens hoogwater van de nabijgelegen waterlopen niet kan afvloeien. Door de openbedding wordt hiervoor een tijdelijke buffering voorzien.

3. Wat heeft wel gewerkt: de overstromingsgebieden

3.1. Leren uit wat heeft gewerkt: het modelvoorbeeld van de bescherming van Leuven

Natuurlijke overstromingsgebieden en **gecontroleerde overstromingsgebieden** hebben zeer veel water opgehouden dat anders nog meer waterellende had veroorzaakt in woon- en industriegebied.

Beide spelen een belangrijke rol:

- De **natuurlijke overstromingsgebieden** ontvangen en vertragen het merendeel van het overtollige beekwater en spelen ook een belangrijke rol inzake biodiversiteit, landschap en open ruimte, zachte recreatie ...
- Hoe meer de waterloop 'verruwd' is, hoe meer het piekwater vertraagd wordt afgevoerd, waardoor wateroverlast elders wordt voorkomen.
- Wanneer dit niet volstaat, vervullen de **gecontroleerde overstromingsgebieden** in tweede fase de belangrijke rol om te voorkomen dat het water in bewoond gebied terecht komt.

Een modelvoorbeeld van het samengaan **van beide types overstromingsgebieden** is de bescherming van Leuven in de Dijlevallei, die ook dit keer perfect heeft gewerkt.

De bescherming van Leuven als model van integraal waterbeleid

Tijdens de recente overstromingen behoeft het natuurlijk overstromingsgebied in de Dijlevallei stroomopwaarts Leuven gecombineerd met het gecontroleerd overstromingsgebied in Egenhoven Leuven van wateroverlast. Om de piekdebieten op te vangen en het overstromingsgevaar in Leuven te beperken, werd een natuurontwikkelingsscenario voor waterbeheersing uitgewerkt, in combinatie met de aanleg van een gecontroleerd overstromingsgebied in Egenhoven als laatste fase, net voor de Dijle Leuven binnenstroomt. Dit natuurontwikkelingsscenario is tot stand gekomen na jaren van overleg met de verschillende betrokkenen (VMM-Afdeling Operationeel Waterbeheer, ANB, INBO, Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw, VMW), en geldt als een voorbeeldproject voor Vlaanderen. Het omhelst een vrij meanderende rivier in contact met haar natuurlijke overstromingsvlakte in de vallei, bovenstrooms Leuven tot de grens met Wallonië. De in het bekkenbeheerplan van het Dijle-Zennebekken afgebakende oeverzone (tot de samenvloeiing met de Demer) zorgt er mee voor dat de Dijle ook in de toekomst vrij zal kunnen blijven meanderen.

De Dijle stroomopwaarts Leuven is één van de weinige rivieren in Vlaanderen die zijn vrij meanderend karakter en natuurlijke ontwikkeling heeft kunnen behouden. Een nulbeheer zorgt er daar voor dat natuurlijke processen hun gang kunnen blijven gaan, en bevordert de verruwing van het rivierkanaal. De recente overstromingen in Vlaanderen hebben aangetoond dat de manier waarop langs de Dijle aan waterbeheersing wordt gedaan de meest natuurlijke, maar bovenal de meest efficiënte manier is. Het is dan ook belangrijk dat dit systeem behouden blijft en verfijnd wordt met de ervaring van de afgelopen periode. Mogelijk kan er nog meer water op deze manier in de vallei geborgen worden. De manier van waterberging in de Dijlevallei is een voorbeeldproject voor Vlaanderen, dat hopelijk navolging krijgt in de rest van Vlaanderen, bijvoorbeeld langs de Demer.

In het Demerbekken heeft op een vergelijkbare manier de combinatie van natuurlijke en gecontroleerde overstromingsgebieden zijn werk gedaan.

Brede **natuurlijke overstromingsgebieden** in de bovenlopen van de Zwarte Beek, Winterbeek, Laambeek, ... bufferden en vertraagden de intense neerslag vanuit de regenpiek Midden en Noord Limburg. Maar ook de valleien van de Getes, Velpe, Herk en Mombeek... hielden veel water op, net zoals de natte natuurgebieden van Schulensbroek ('buitenbekken') en de, Demerbroeken.

De **gecontroleerde overstromingsgebieden van Schulen, Webbekom en Hoeleden** werden efficiënt benut en gecoördineerd gebruikt door de waterbeheerder.

De **combinatie** van beide types overstromingsgebieden werkt, maar er mag hierin zeker nog meer geïnvesteerd worden:

- a. in gecontroleerde overstromingsgebieden: door de waterbeheerder
- b. afstemming gecontroleerde overstromingsgebieden: waterbeheerder
- c. multifunctionele natuurlijke overstromingsgebieden: door water- en landbeheerders, via ruimtelijke ordening en via de integrale projecten

4. Concrete aanbevelingen en actieprogramma

(1) Aan het bekkensecretariaat wordt gevraagd om initiatieven te nemen inzake extra acties en versnellen van geplande acties in de volgende **focusgebieden** van deze watersnood:

- a. Focusgebied **Winge**
 - i. Algemeen : berging stroomopwaarts Winge
 - ii. Verschillende geplande initiatieven
 - iii. Initiatief bekkensecretariaat inzake Signaalgebied & alternatieven uitbreiding industriegebied Winge zoeken buiten overstromingsgebied
 - iv. Initiatief bekkensecretariaat (thematisch ambtelijk overleg)
- b. Focusgebied **Halen**
 - i. Algemeen : berging stroomopwaarts Halen
 - ii. Gecontroleerd overstromingsgebied in uitvoering: Zepstraat Halen
 - iii. Initiatief bekkensecretariaat inzake Signaalgebied
- c. Focusgebied **Hasselt / Diepenbeek**
 - i. Algemeen: onderzoeken mogelijkheden berging stroomopwaarts Demer en/ of aanpakken beperkingen verder afwaarts (verder te onderzoeken)
 - ii. Initiatief bekkensecretariaat inzake (groot) signaalgebied
 - iii. Initiatief bekkensecretariaat: opstarten project (bijeengbrengen betrokkenen en zoeken naar middelen) voor eventuele verder initiatieven inzake de inrichting van dit signaalgebied

Aan de betrokken administraties en Minister(s) wordt gevraagd om aan de acties in deze focusgebieden de nodige aandacht, middelen en mogelijkheden te geven.

(2) De door het bekkenbestuur² als prioritair aangewezen projecten moeten snel worden opgestart. Aan de betrokken administraties en Minister(s) wordt gevraagd om deze **prioritaire projecten** de nodige aandacht, middelen en mogelijkheden te geven.

- a. **Ontwikkelingsplan Demer** (voorbereidend werk via uitgebreide studies en strategisch project)
 - i. Hogere garantie tegen wateroverlast o.a. in Zichem, Aarschot
 - ii. Meer marge creëren voor gecontroleerde overstromingsgebieden van Schulen en Webbekom (en dus minder opstuwing in valleien van Gete, Velpe, Begijnenbeek)
 - iii. Versnellen uitvoering Ontwikkelingsplan Demer zoals voorzien in FIN scenario bekkenbeheerplan
- b. **Demer en Diest**: water in de stad project met aandacht voor waterkwantiteitsproblematiek in de binnenstad.
- c. Integraal Project **Herk en Mombeek** (uitgewerkt RUP, actief integraal project, strategisch project) en bijbehorende projecten

(3) Aan het bekkensecretariaat en de betrokken administraties wordt gevraagd om, in het kader van de **speerpuntgebieden** (Hulpe/Zwart Water/Grote Beek/Winterbeek en zwarte beek) de aspecten waterkwantiteit en vertraagde afvoer mee te nemen.

(4) De acties uit de **bekkenbeheerplannen**³ moeten verder worden uitgevoerd. Er is al één en ander gebeurd, maar het mag nog **meer en sneller**. Aan het bekkensecretariaat wordt gevraagd om

- a. in het kader van het voortgangsrapport aan de actiehouders van waterkwantiteitsgerelateerde en/of integrale projecten te vragen wat er nodig is om de projecten uit bekkenbeheerplan en deelbekkenbeheerplan tegen het einde van de planperiode (2013 of 2015) gerealiseerd te krijgen.
- b. Dezelfde oefening te maken voor de eigen (integrale) projecten (zowel voor eigen inbreng als voor de bijdrage van andere actoren in deze projecten).

² In het kader van de advisering van de investeringsplannen

³ Evenals de acties uit de deelbekkenbeheerplannen, die onderdeel uitmaken van de bekkenbeheerplannen en de acties uit de bekkenvoortgangsrapporten..

- c. Waar nodig voorstellen te doen inzake facilitering van vastgelopen projecten of projecten met een hoog potentieel.
 - d. In deze oefeningen tevens te prioriteren.
- (5) Aan het bekkensecretariaat wordt gevraagd om in de **integrale projecten** uit het bekkenbeheerplan verder multifunctioneel uit te werken, met specifiek aandacht voor:
- a. De optimalisering van hun werking als natuurlijk overstromingsgebied.
 - b. De combinatie hiervan met het verwezenlijken van specifieke instandhoudingsdoelstellingen.
 - c. Het nemen van maatregelen om bij toekomstige overstromingen de piekwaterafvoer nog meer te vertragen door onder andere verdere 'verruwing' van de waterlopen en aangepaste erosiebestrijdingsmaatregelen.
 - d. Het vinden van extra middelen en mogelijkheden om de integrale projecten verder te verwezenlijken.
- Aan alle betrokken administraties en beleidsniveaus wordt gevraagd om het bekkensecretariaat hierin mee te ondersteunen.
- (6) Aan het bekkensecretariaat wordt gevraagd om te onderzoeken op welke manier de gemeenten kunnen gesensibiliseerd worden op het vlak van projecten inzake onder andere **infiltratie**. Hierbij kan gefocust worden op goede lokale voorbeelden (vb: gemeentelijke verordeningen).
- (7) Op ruimtelijke ordeningsvlak moet streng voorkomen worden dat er nog in valleigebied wordt gebouwd. Dit kan onder andere door een gedegen toepassing van de **watertoets**.
- (8) Aan het bekkensecretariaat wordt gevraagd om de oefening van de **signaalgebieden** verder (en indien mogelijk uitgebreider) uit te werken en aan het bekkenbestuur voor te leggen.

Aan mevrouw Joke Schauvliege
Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur
en Cultuur
P.a. CIW-secretariaat

CIW-sec@vmm.be

Brugge,
O.Ref.:

13 december 2010
KabGouv12/23/PB6885d

Mevrouw de minister,

Ik meld goede ontvangst van uw schrijven d.d. 2 december 2010, ref. K37-U-10-, betreffende de recente overstromingsproblematiek.

U gelieve hierbij de inventaris te vinden betreffende de situatie van de provincie West-Vlaanderen van november 2010. Deze nota werd opgemaakt door de directeur van de Dienst Waterlopen van de provincie.

Betreffende de grootste knelpunten inzake wateroverlast in de provincie heb ik bij diezelfde directie navraag gedaan naar de stand van zaken van uitvoering van een aantal eertijds (in 2005) dringend door het Vlaams Gewest uit te voeren werken. Uit deze evaluatie blijkt dat vooral volgende dossiers nog een dringende uitvoering vragen.

1. Knokke-Heist – Isabellavaart
(1° cat. – VMM – Afdeling operationeel Waterbeheer)

De gemeente Knokke-Heist is urbanistisch in volle expansie. Dit geldt niet enkel voor de kustzone van Knokke, Het Zoute, Duinbergen en Heist, maar ook voor de deelgemeente Westkapelle die middenin het poldergebied gelegen is. De meeste riooloverstortdrempels liggen amper op +2M40 TAW waardoor bij hevige neerslag terugstuwing optreedt van polderwater naar het rioolsysteem met problemen van wateroverlast in de bewoonde gebieden.

Op korte termijn is de ruiming van de Isabellavaart aangewezen om het bufferend vermogen te vergroten. Daarnaast zou de installatie van pompen hetzij aan de monding van de Isabellavaart en de Zwinnevaart of de mogelijkheid tot bemaling aan de sluis van het Leopoldkanaal een verhoogde veiligheid bieden voor dit zeer laaggelegen afwateringsgebied.

Contactpersoon: Marianne Algoed

De ruimingswerken aan de Isabellavaart en Zwinnevaart zijn gepland voor 2011.

Voor de pomp op het Leopoldskanaal met rechtstreekse bemaling op zee is uit modelleringstudies gebleken dat dit meer dan wenselijk is. Dit stond tot op heden nog op geen enkel programma. Wel staat een noodpompgemaal op het programma om $2 \times 5 \text{ m}^3/\text{s}$ over te pompen van het Leopoldkanaal naar het Schipdonkkanaal. Hiervoor is in 2010 een bouwvergunning aangevraagd.

Een pomp met voldoende capaciteit om bij doodtij en/of hoogwater rechtstreeks op zee te pompen is echter meer dan noodzakelijk voor de afwatering van de regio van de nieuwe Oostkustpolder maar ook voor de afwatering van het Zuidervaartje via het Leopoldskanaal ten behoeve van de beveiliging van Brugge.

2. Kortemark: bedijking dorpskern Kortemark
(Krekelbeek - Handzamevaart: 1^e categorie – VMM – Afdeling operationeel Waterbeheer)

De aangelegde bedijking door VMM – Afdeling operationeel Waterbeheer werd uitgevoerd op een beschermingspeil van +8m75 TAW en hield rekening met maximaal geregistreerde waterstand van +8m05 TAW. De overstromingen van de dorpskern Kortemark in 2005 liepen op tot een peil van +9m20 TAW. De Nieuwstraat, Stationsstraat, Lichterveldestraat, Krekelbergstraat en de wijk Wilgenhove liepen hierbij onder water.

Uit onderzoek blijkt dat de bestaande waterkering moet worden aangepast. Aansluitend en achter de bestaande bedijking, wordt vanaf de spoorweg Adinkerke-Gent (thv de koker) tot aan de Lichterveldestraat over een lengte van circa 500m een bijkomende bedijking voorzien. Het bestaande beschermingspeil van +8m75 TAW wordt verhoogd tot minstens +9m50 TAW, zodoende wordt ook nog een buffercapaciteit gecreëerd van 30.000 m^3 ;

Deze nieuwe bedijking moet op heden nog gerealiseerd worden. Naar het schijnt zou dit dossier in het stadium van grondverwerving zitten. De benodigde grond is door de provincie gratis ter beschikking gesteld, door de werken aan het bufferbekken dat in november 2010 opgeleverd werd, en ligt te wachten op de terreinen.

Uw antwoord tegemoetziend verblijf ik,

met de meeste hoogachting,

Paul BREYNE
Gouverneur van West-Vlaanderen.

Contactpersoon: Marianne Algoed

Evaluatie wateroverlast 13 en 14 november 2010

- Ardoole
 - Bufferbekken Izegemstraat stond volgens de gegevens van de technische dienst redelijk vol.
 - Toekomstig bekken ter hoogte van de Berlingmolenstraat.
De beek was juist gemaaid en doordat het wel veel geregend had, maar over een lange periode waren er ter hoogte van de Berlingmolenstraat geen problemen.
- Beernem
 - De keersluis werd op 13/11 rond de middag gesloten
- Dentergem
 - De brandweer van Tielt moest uitrukken naar Dentergem waar de Speybeek buiten haar oevers trad. Dat gaf problemen in twee straten: aan de Herpelpas, waar een aardappelverwerkend bedrijf even bedreigd werd en in de Puymoortelstraat.
- Ingelmunster
 - Bufferbekken Lendelededebeek: De ingreep heeft zijn nut bewezen in Ingelmunster, buffer heeft goed gewerkt.
 - Werken Lokkebeek. Geen problemen geweest.
 - Na een debriefing met bespreking van alle tussenkomsten van TD en brandweer – hebben we hoofdzakelijk nog overlast gehad langs de waterloop L.7.16.2 die uitmondt in de Gistelbeek – de uitgevoerde aanpassing ter hoogte van de monding blijkt niet voldoende, opnieuw stond op verschillende plaatsen de wegenis onder water (en heel wat aanliggende velden). Graag eens inhoudelijk bekijken en evalueren of er geen bijkomende maatregelen getroffen kunnen worden om die problemen te beperken of volledig op te lossen
- Izegem
 - Bufferbekken Bosbeek: werken zijn nog in uitvoering. Het bekken is volgelopen en er zijn geen problemen geweest.
- Meulebeke
 - De brandweer van Meulebeke kon zich gelukkig grotendeels beperken tot preventieve ingrepen. Alleen in de Bonestraat diende zaterdag gepompt te worden om een vakantiehuis te vrijwaren. Meest kritieke punt was opnieuw de buurt van de Randweg en de Fabriekstraat. De weiden langs beide kanten van de weg Meulebeke-Tielt stonden blank, maar de weg moest dit keer maar gedeeltelijk afgesloten worden.
- Oostkamp
 - Bufferbekken Polderstraat: is op zaterdag 13 november beginnen vollopen. Het water heeft niet in de Polderstraat gestaan. De recente werken (bijkomend aangelegde berm) naar aanleiding van de wateroverlast van 27 augustus 2010 en het bekken hebben dus hun dienst bewezen.
 - Bornebeek: zaterdag 13 november stond de Hazelaarstraat (Erkegem) onder water
 - Velddambeek: stroomopwaarts de Vrijgeweidestraat zou er zich toch wat wateroverlast voorgedaan hebben. De gemeente vraagt om eventueel buffer te voorzien in de weiden van de VLM (landinrichting Brugse Veldzone)
- Oostrozebeke
 - In de Hulstestraat stond het water bij één huis tot aan de dorpel.

- Pittem
 - Bufferbekkens Claerhoutmolenstraat: De bufferbekkens zijn volledig vol gelopen. De Claerhoutmolenweg en Claerhoutdreef werden afgesloten. Vermoedelijk stond het niet in de huizen.
- Roeselare
 - Waterspaarbekken Beltem: Op zaterdag 13 november liep het water rond 17u in de Plasstraat terwijl het bekken nog niet gevuld werd. De buurtbewoners hebben dan de Inlaat opengedraaid, waardoor het water in het bekken begon te lopen. Rond 18u werd dan met de aannemer het gat boven de schuif dichtgemaakt zodat er enkel nog water onder de schuif door kon. De inlaat werd terug dicht gedraaid en de uitlaatopening werd met de helft verkleind. Het water was daarna snel van de straat verdwenen en liep nu wel over de berm het bekken in.
 - De brandweer kreeg er een twaalfstal oproepen. Meest kritieke punt was de Regenbeekstraat in Rumbeke, waar het overtollige water van de Regenbeek in het kanaal gepompt moest worden.
- Ruiselede
 - Waterbeheersingswerken Poekebeek Kruiswegestraat: De hoogte van de Poekebeek in de Kruiswegestraat was van die aard dat het water over het wegdek liep; maar er zijn nooit woningen bedreigd. Ter hoogte van de dwarsing met de Bruggestraat kunnen we wederom vaststellen dat sinds de werken een 3-tal jaar geleden de situatie veel verbeterd is. De Poekebeek was buiten haar oevers getreden, maar nooit van die aard dat het water over het wegdek liep of woningen bedreigde.
- Staden
 - Kalibreringswerken Mandel en recente maaiwerken Bombebeek hebben volgens de technische dienst zeker hun nut bewezen. Concreet hebben ze vrijdag 12 november rond 17u00 de Ielboomstraat ter hoogte van de Bombebeek moeten afzetten voor het verkeer, gezien de weg was ondergelopen. Zondagvoormiddag 14 november rond 10u00 was de weg terug vrij. Dit geeft aan dat we toch zeker wat betreft de Mandel geen overschot aan berging hebben en het stroomgebied verder een aandachtspunt blijft.
 - In de deelgemeente Westrozebeke waren er geen problemen en het bufferbekken langs de Cardijnlaan te Staden (3de categorie) heeft puik gewerkt.
- Tielt
 - De brandweer van Tielt verdeelde duizend zandzakjes. In het centrum van de stad liepen een paar kelders onder water. In Aarsele werden een aantal afgelegen straten voor het verkeer afgesloten. Dat was onder meer het geval in de Goed Te Karelstraat, Kleine Ruiseledestraat, Waterwalstraat en de Snephoekstraat.
- Wingene
 - Waterbeheersingswerken ter hoogte van de wijk Ter Vloet. Volgens de technische dienst zijn er in de wijk geen problemen geweest. De keermuur heeft zijn werk gedaan.
- Zedelgem
 - Bufferbekken Pierlapont heeft niet moeten functioneren.
 - De oeversverstevingswerken aan de Kerkebeek te Loppem ter hoogte van de Lekpot hebben hun werk gedaan. Er zijn aldaar geen overstromingen vastgesteld bij de bewoonde eigendommen. Anders was het gesteld met de bouwput van de in oprichting zijnde gebouwen

aan de andere kant van de Kerkebeek (allicht volgelopen met water afkomstig vanaf de achterliggende Rollewegbeek).

- Wat we wel vaststelden was dat het natuurlijk overstromingsbekken achter de Groene Meersen – voor wat er na de ophogingen achter Ter Loo nog van overblijft – (tussen Zaggebroekstraat en Moubeek) onder water gekomen is en buiten zijn oevers getreden is over de Zaggebroekstraat, maar dat leverde weinig of geen problemen op.
- Op de overige beken kenden we wel hoge peilen, maar nergens zijn de beken ver buiten hun oevers getreden buiten de gekende plaatsen aan de Groene Meersen (Moubeek), Vijverskasteel en omgeving (Kerkebeek), Zeedijkweg (stroomopwaartse zijde richting bufferbekken – Kerkebeek), deels langs Veldbeek (stroomopwaartse zijde Ruddervoordsestraat), + deels ook ter hoogte van geplande lokatie bufferbekken op Plaatsebeek aan dwarsing met “Molenstraatje” waar doorstroming niet optimaal was (hetgeen ook een zekere vorm van stroomopwaarts bufferen vormde en voor het centrum derhalve positieve gevolgen had).
- Wat wel opviel bij een rondrit van de technische dienst, was dat er wel nog mogelijkheden tot bergen zijn op de Langendijkbeek ter hoogte van de E 403 (maar dat is een probleem dat nog verder met AWW diende besproken te worden).
- De technische dienst heeft nog enkele suggesties met betrekking tot realisatie van kleine ingrepen stroomopwaarts de Hollevoordsestraat, Rozeboomstraat, Aartrijksestraat, Hoge Rokersstraat en Zeeweg Noord op de Moubeek; stroomopwaarts de Koning Albertstraat, de Boudewijn Hapkenstraat en de Boutensdreef op de Veldbeek en stroomopwaarts de Kronestraat op de Zabbeek.
- Schouwing waterstanden op de Grote Kemmelbeek & Dikkebusbeek.
 - Alle watersystemen in het gebied functioneren normaal. De grote Kemmelbeek te Vlamertinge staat nog net binnen zijn oevers, het bufferbekken wordt nog niet aangesproken.
 - De Dikkebusvijverbeek werkt op volle capaciteit; meer kan niet geloosd worden om een nieuwe woonwijk thv de omloopstraat niet in gevaar te brengen. De buffercapaciteit in Dikkebusvijver staat op 20cm van vol.
- Menen en Kortrijk
 - In samenspraak met de brandweer worden de watersystemen op de Geluwebeek en de Weimeersbeek gevolgd. De brandweer kan na de nodige aanwijzingen de systemen onder controle houden.
- Zwevegem
 - De Keibeekvallei (overstromingsgebied) komt volledig onder en de buffer vult zich volledig op. De enige reserve is nog de buffer tussen de dijk en de woonwijk “ter Winkels”. De brandweer van Zwevegem wordt toelating gegeven om de schuif op grondgebied Kortrijk thv de Doornikseweg dicht te draaien om de toevoer te beperken. De brandweer van Kortrijk werd door mij op de hoogte gebracht om ingeval van moeilijkheden op Kortrijk te kunnen tussenkomen. Verder werd de overlooptdempel van de dijk met zandzakjes tot 30cm verhoogd. Alles werd in samenspraak tussen de Burgemeester en Gouverneur in gereedheid gebracht om de bewoners van de lager gelegen wijk de mogelijkheid te geven te evacueren.

Nadien is het waterpeil niet meer toegenomen.

- De Slijpebeek kwam buiten haar oevers ter hoogte van de Ellestraat, De buffer opwaarts de oude spoorweg liep over. Er werd hier ter beveiliging van de bedreigde woningen, door de hulpdiensten 10.000l/min weggepompt naar het hoger gelegen kanaal.

Twee woningen werden getroffen in het afwaartse gedeelte in de Meiweg. Ter hoogte van de Avelgemstraat werd de duiker tijdelijk afgesloten en het water geborgen in de hoger gelegen weide.

- Meulebeke:

- Devebeek en Bonebeek thv pittemstraat, Randweg, Veldstraat, brouckenstraat, Ter Borch
Waterpeil stroomopwaarts pittemstraat $\pm 18,00$ m TAW (slechts 40 cm lager dan juli 2005)
Randweg gedeeltelijk onder water.
Problemen beperkt, wellicht door de reeds uitgevoerde werken aan de Devebeek stroomafwaarts.

- Lichtervelde:

- Drielindenbeek
Schuif thv berm ingesnoerd, bekken bijna vol (± 12.000 m³), peilverschil van ± 1 m stroomafwaarts.

- St-Henricus:

- Hazelbeek bufferbekken
Laag waterpeil bufferbekken, te bespreken met Lichtervelde

- Kortemark:

- Spanjaardbeek bufferbekken
Max. waterpeil van $\pm 7,50$ m TAW, nog ongeveer 15 cm over vooraleer bufferbekken wordt aangesproken

- Handzame/Zarren:

- Handzamevaart.
Broeken redelijk gevolgen. Thv. Steenstraat overstort van Werkenbroek naar Esenbroek in werking.

- Torhout:

- Koebeek
Geen problemen vastgesteld, wellicht was de grote massa aan water dan al weg.

Provincie Oost-Vlaanderen

Joke Schauvliege
Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en
Cultuur
Koolstraat 35
1000 BRUSSEL

uw brief :
uw kenmerk :
ons kenmerk :
bijlagen : 1
betreft : **evaluatie watersnood**
inlichtingen : Els Van de Kauter
tel. : 09 267 80 16
fax :
e-mail : els.van.de.kauter@oost-vlaanderen.be

Gent, 21 december 2010

Geachte minister,

Het is de gewoonte dat ik na een grote ramp snel een grondige evaluatie van de aanpak laat maken door mijn diensten. Gelet op de positieve ervaringen die deze evaluaties in het verleden met zich meebrachten heb ik er bij mijn diensten op aangedrongen om ook uit de watersnood van november nog voor het einde van 2010 de nodige lessen te trekken.

Een werkgroep, bestaande uit specialisten in zowel crisis- als waterbeleid, kwam hierbij tot 18 lessen of aanbevelingen, die ik u in bijlage meegeef. Ik bezorg u hierbij ook de presentatie die deze aanbevelingen omkadert.

De aanbevelingen met betrekking tot het crisisbeleid (nrs. 1 t.e.m 5) wijzen op de noodzaak om in de provinciale crisiscel, naast de hulpdiensten, ook de waterbeheerders te verenigen. Wat de nv Waterwegen en Zeekanaal (voor de bevaarbare waterlopen) en de provinciale dienst Integraal Waterbeleid (voor 1.600 km onbevaarbare waterlopen) betreft, was dit is de voorbije crisisperiode gelukt. Vooral de terreinkennis van de provinciale vertegenwoordiger in de crisiscel was van onschatbare waarde. De Vlaamse Milieumaatschappij (belangrijk netwerk van onbevaarbare waterlopen) ontbrak echter. VMM repliceerde inmiddels door te verwijzen naar een communicatiefout en garandeert hun aanwezigheid in de toekomst.

Ook de samenwerking met de lokale crisiscellen is belangrijk. De inzet van meer dan 3000 hulpverleners en duizenden vrijwilligers bewijst het welslagen van hun werk. Uit de aanbevelingen 4 en 5 blijkt dat het samenwerken met vrijwilligers moet worden ondersteund en gestructureerd. Ook het inschakelen van de landbouwsector, die het nodige materiaal zoals pompen en tractoren ter beschikking heeft, moet proactief gebeuren. De vraag kan hierbij ook gesteld worden of het niet nuttig zou zijn om op lokaal niveau een rampenroefing te organiseren waar jeugd- en landbouworganisaties bij

J...

betrokken worden. Het zal de zelfredzaamheid en de interactie tussen hulpdiensten en vrijwilligers bevorderen.

De evaluatie leverde ook enkele belangrijke aanbevelingen op met betrekking tot de samenwerking met de waterbeheerders (nrs. 6 t.e.m 13). Een goede afstemming in de schoot van de provinciale crisiscel is in deze zeer belangrijk. Verdere uitbouw van de overstromingsvoorspeller voor de volledige provincie, het inventariseren van de wachtbekkens en uitwateringsconstructies van de onbevaarbare waterlopen in de bevaarbare waterlopen en de noodzakelijke afstemming inzake het beheer zijn aanbevelingen die voor de toekomst zeer waardevol kunnen zijn.

Tenslotte leverde het rapport ook belangrijke aanbevelingen naar het integraal waterbeleid op (nrs. 14 t.e.m 18). Vooral de situatie rond de Dender was tijdens deze crisisdagen precair. Dit leverde een aantal aanbevelingen op specifiek voor de situatie van de Dender. Het uitgangspunt hierbij is dat, gelet op de afhankelijkheid van de tijlwerking op de Zeeschelde, het bufferen en het aldus geven van meer ruimte aan het water even belangrijk is als het afvoeren van het water. Naast het moderniseren van de stuwen op het Vlaams grondgebied is het creëren van buffercapaciteit zowel aan de Vlaamse als aan de Waalse zijde van de Dender belangrijk. Dit zal natuurlijk alleen maar kunnen als er grensoverschrijdend tussen de gewesten onderling gesproken wordt om gemeenschappelijk maatregelen te nemen. Vermits waterlopen geen grenzen kennen moet dit mijns inziens noodgedwongen leiden tot afspraken tussen Vlaanderen en Wallonië over infrastructuurwerken en het afstemmen van het watersysteem.

Hoogachtend,

André Denys
gouverneur

An aerial photograph showing a residential area with several houses and a large body of water, likely a river or a flooded area. The water is brown and murky. The houses are mostly white with dark roofs. Some houses have red roofs. The surrounding area is green with trees. The text is overlaid on the top half of the image.

Lessen uit de watersnood van 13 tot 17 november 2010

Persconferentie 17 december 2010
Crisiszaal – Federaal Huis

Crisisbeleid

De Oost-Vlaamse provinciale crisiscel is dé plaats waar veiligheidsdiensten en waterdeskundigen samenwerken.

Hulp- en veiligheidsdiensten

- Brandweer
- Medische diensten
- Politie
- Civiele bescherming en Defensie

- Oost-Vlaanderen heeft 3.380 km onbevaarbare en 622 km bevaarbare waterlopen

Waterbeheerders in crisiscel

- Provinciebestuur Oost-Vlaanderen (1.600 km onbevaarbare waterlopen)
- W&Z (622 km bevaarbare waterlopen)

Ontbrak in crisiscel

- VMM (180 km onbevaarbare waterlopen)

Crisisbeleid

Spinnenwebstructuur

provinciale en gemeentelijke crisiscellen

Waterramp van 13 tot 17 november

4.000 schadedossiers in 54 gemeenten

Provinciale crisiscel

Vertegenwoordigers van alle hulp- en veiligheidsdisciplines + communicatie

21 gemeentelijke crisiscellen actief

Aalst, Beveren, Deinze, Denderleeuw, Erpe-Mere, Gent, Geraardsbergen, Kruibeke, Lebbeke, Lierde, Lochristi, Lokeren, Maarkedal, Melle, Moerbeke, Ninove, Oosterzele, Oudenaarde, Sint-Gillis-Waas, Wetteren, Zwalm

Crisisbeleid

Inzet

3.000 hulpverleners en duizenden vrijwilligers

- Brandweer: 1.750
- Het Rode Kruis: 150
- Politie: 350
- Civiele bescherming: 300
- Defensie: 200
- Technische diensten: 250

Crisisbeleid

Lessen 1 tot 5

1. Gelijktijdig opstarten en functioneren van de provinciale en lokale crisiscellen.
2. De provinciale crisiscel beslist over bovenlokale hulp- en veiligheidsdiensten.
3. Inschakelen van pompen via landbouw en externe bedrijven.
4. Vrijwilligers inschakelen in lokale crisisstructuur en preventief voorzien in verzekeringspolis.
5. Eerstelijnsaanpak optimaliseren (zandzakjes, raadgevingen aan burgers, zelfredzaamheid stimuleren, opvolgen overstromingsvoorspeller)

Samenwerken met de waterbeheerders

Bevaarbare waterlopen (622 km)

Waterwegen en Zeekanaal nv

Beheert o.m. Schelde, Leie, Dender, Ring- en Moervaart, en de kanalen Gent-Terneuzen, Gent-Oostende, Schipdonk- en Leopoldskanaal.

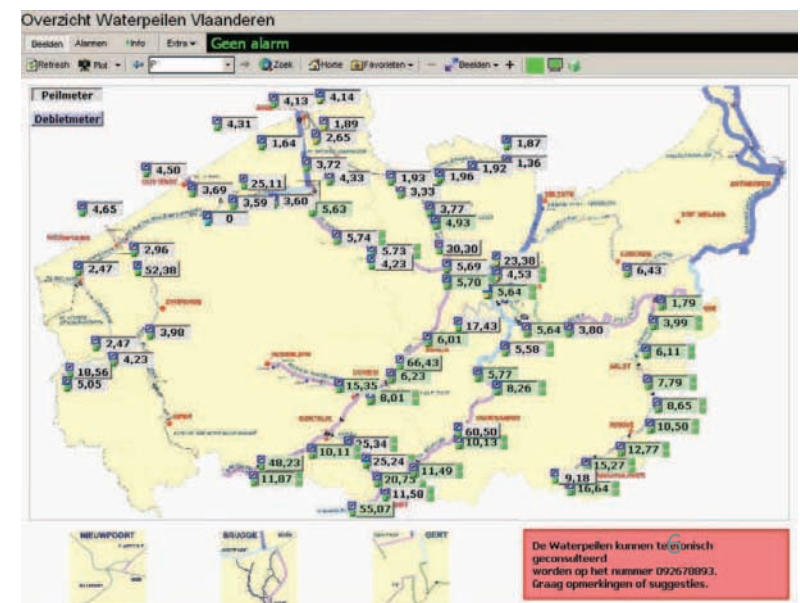
De tijwerking op Noordzee, Westerschelde en Zeeschelde is bepalend voor het regelen van de afvoer van het ganse watersysteem.

Dilemma in de nacht van zondag op maandag: te grote afvoer van de Leie via Ringvaart in KGT, kon leiden tot een overbelasting van de Moervaart en overstroming in Lokeren.

Les 6

Het evenwichtig afstemmen van de tijwerking op het watersysteem is cruciaal.

De beslissingen genomen in de provinciale crisiscel, via nauw overleg met W&Z, zijn bindend voor de lokale besturen.

Samenwerken met de waterbeheerders

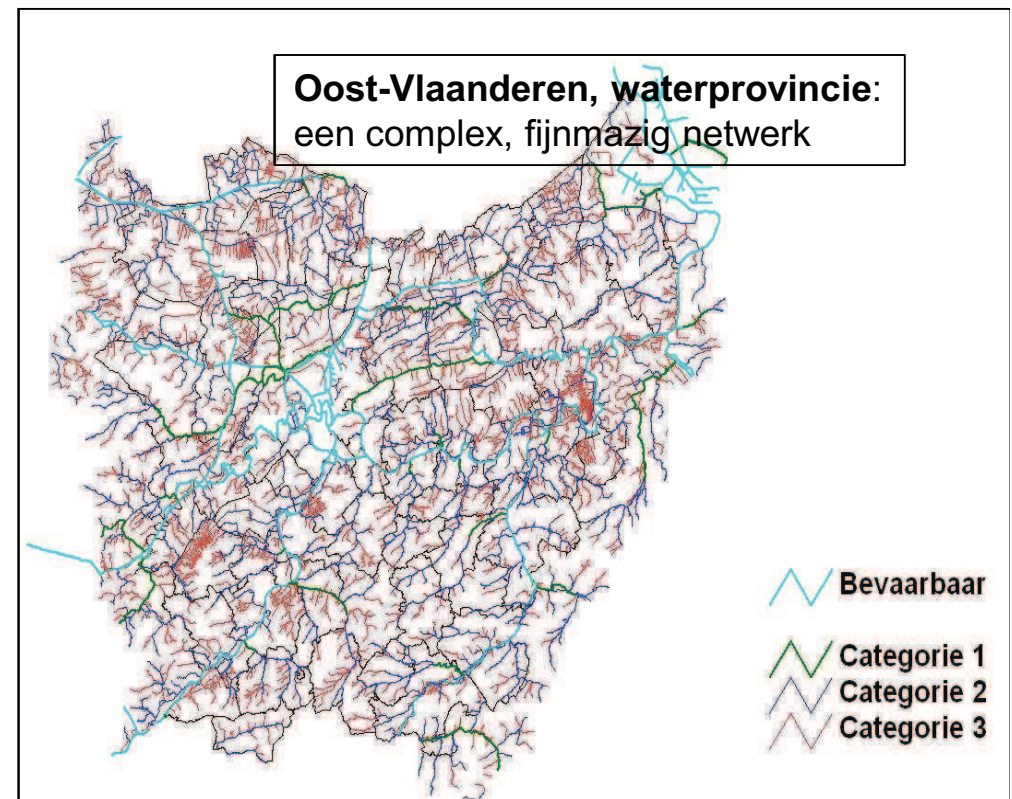
Onbevaarbare waterlopen

Provinciebestuur Oost-Vlaanderen

- 850 km onbevaarbare waterlopen in eigen beheer.
- Financiert en ondersteunt de besturen van Polders en Wateringen voor het beheer van 750 km onbevaarbare waterlopen.
- Kenniscentrum op het terrein
- Ervaringsdeskundige Luc De Winne is vast lid van de provinciale crisiscel bij overstromingen.

Les 7

Het kenniscentrum van de provincie, gebaseerd op een goed evenwicht tussen “planners” en “doeners”, is cruciaal voor een goed crisisbeleid.

Samenwerken met de waterbeheerders

Onbevaarbare waterlopen

Vlaamse Milieumaatschappij

- Beheert 180 km onbevaarbare waterlopen, o.m. Zuidlede, diverse Molenbeken, Kalkense Vaart, Kanaal van Stekene, Zwalm.
- Beschikt over een performante overstromingsvoorspeller.
- In Oost-Vlaanderen is deze gedetailleerd uitgewerkt voor het Denderbekken.

Les 8

VMM moet proactief en rechtstreeks overstromingsvoorspellingen bespreken met de provinciale crisiscel.

Les 9

Bij provinciale fase moet VMM een vertegenwoordiger afvaardigen in de crisiscel.

Les 10

Versnelde gedetailleerde uitbouw van de overstromingsvoorspeller voor de volledige provincie.

Samenwerken met de waterbeheerders

Interactie tussen beheerders van bevaarbare en onbevaarbare waterbeheerders

Les 11

- Inventarisatie en noodzakelijke afstemming van de afvoerstrategie en het beheer van de wachtbekkens tussen de verschillende waterbeheerders.

Les 12

- In kaart brengen van uitwateringsconstructies die de waterafvoer van de onbevaarbare waterlopen naar de bevaarbare regelen.

Samenwerken met de waterbeheerders

Polders en Wateringen: kennis benutten

Polders en Wateringen

- Beheren 750 km 2de categorie en 650 km 3de categorie onbevaarbare waterlopen.
- Tijdens deze crisis hebben ze hun terreinkennis opnieuw bewezen.

Les 13

De terreinkennis van polders en wateringen moet benut, maar afgestemd worden op het beleid van de provinciale crisiscel.

Integraal waterbeleid

Inschakelen van de bekkenstructuren

- Het integrale waterbeleid is trapsgewijs opgebouwd via deelbekkens, bekken en stroomgebieden.
- In Oost-Vlaanderen zijn er 5 bekkenbesturen waar alle actoren hun acties onderling afstemmen (Bovenschelde, Benedenschelde, Gentse Kanalen, Dender en Leie).
- Het doel van integraal waterbeleid is om wateroverlast en watertekorten te vermijden, de waterkwaliteit te verbeteren, de scheepvaart en de waterrecreatie te optimaliseren, rekening houdend met alle aspecten van ecologie, landbouw en landschap.

Les 14

De bekkenbesturen moeten minder planmatig en meer operationeel werken. De bekkencoördinatoren worden gevraagd om een draaiboek (diensten, nummers, bevoegdheidsdomeinen van alle diensten betrokken bij waterbeleid) te maken, ten dienste van de lokale crisiscellen.

Integraal waterbeleid Dender

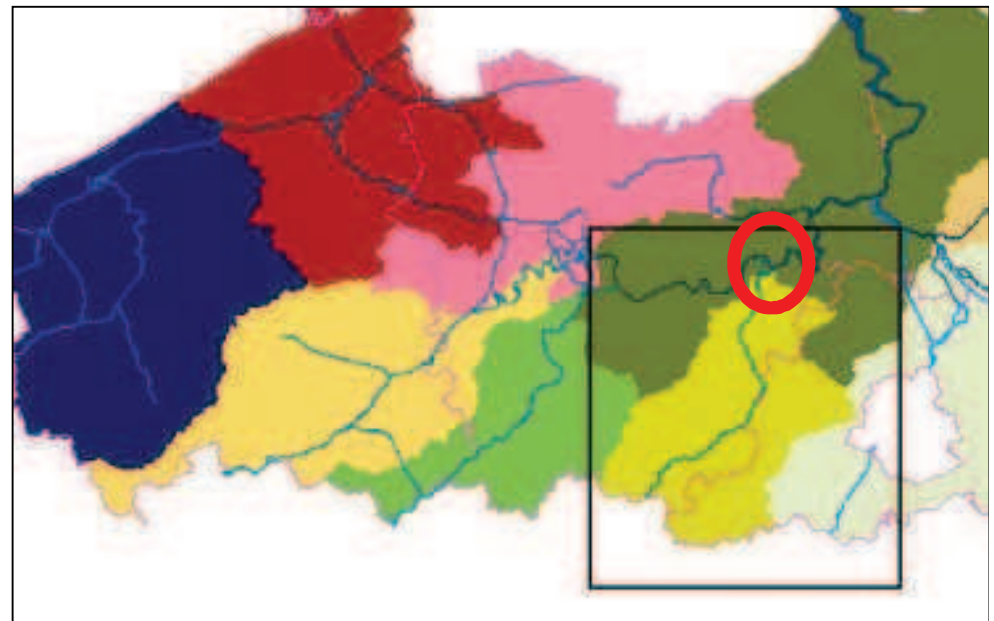
- Tijdens deze waterramp was de Dender onze grootste zorg.
- Er zijn duidelijke tekortkomingen vastgesteld op het vlak van infrastructuur en gestructureerd grensoverschrijdend overleg.

Les 15

Moderniseren van de stuwen is essentieel voor een goed waterbeheer van de Dender op Vlaams grondgebied.

Les 16

Door de afhankelijkheid van de tijwerking op de Zeeschelde is het creëren van buffercapaciteit (o.m. op het grondgebied van Wallonië) even belangrijk als de waterafvoer voor het oplossen van de waterproblematiek van de Dender.

Bufferen is even belangrijk als waterafvoer

Integraal waterbeleid

Model van grensoverschrijdende samenwerking

Les 17

Gezien waterlopen geen grenzen kennen, is er nood aan afspraken en samenwerking omtrent de grensoverschrijdende effecten.

Les 18

Een model van grensoverschrijdende samenwerking moet rekening houden met 4 types grenzen:

- bekkengrenzen
- grenzen tussen de Vlaamse provincies
- gewestgrenzen
- landsgrenzen

Onze ervaring leert ons dat:

- beslissingen en afstemmingen die de grenzen van de bekkens en tussen de Vlaamse provincies overschrijden, het best worden genomen door de provinciegouverneurs.
- beslissingen en afstemmingen die de grenzen van de gewesten en het land overschrijden het best worden genomen door de federale crisiscel.

De 18 lessen uit de waterramp van november

Crisisbeleid

1. Gelijktijdig opstarten en functioneren van de provinciale en lokale crisiscellen.
2. De provinciale crisiscel beslist over bovenlokale hulp- en veiligheidsdiensten.
3. Inschakelen van pompen via landbouw en externe bedrijven.
4. Vrijwilligers inschakelen in lokale crisisstructuur en preventief voorzien in verzekeringspolis.
5. Eerstelijnsaanpak optimaliseren (zandzakjes, raadgevingen aan burgers, zelfredzaamheid stimuleren, opvolgen overstromingsvoorspeller).

De 18 lessen uit de waterramp van november

Samenwerken met waterbeheerders

6. Het evenwichtig afstemmen van de tijwerking op het watersysteem is cruciaal. De beslissingen genomen in de provinciale crisiscel, via nauw overleg met W&Z, zijn bindend voor de lokale besturen.
7. Het kenniscentrum van de provincie, gebaseerd op een goed evenwicht tussen “planners” en “doeners”, is cruciaal voor een goed crisisbeleid
8. VMM moet proactief en rechtstreeks overstromingsvoorspellingen bespreken met de provinciale crisiscel.
9. Bij provinciale fase moet VMM een vertegenwoordiger afvaardigen in de crisiscel.
10. Versnelde gedetailleerde uitbouw van de overstromingsvoorspeller voor de volledige provincie.
11. Inventarisatie en noodzakelijke afstemming van de afvoerstrategie en het beheer van de wachtbekkens tussen de verschillende waterbeheerders.
12. In kaart brengen van uitwateringsconstructies die de waterafvoer van de onbevaarbare waterlopen naar de bevaarbare regelen.
13. De terreinkennis van polders en wateringen moet benut, maar afgestemd worden op het beleid van de provinciale crisiscel.

De 18 lessen uit de waterramp van november

Integraal waterbeleid

14. De bekkenbesturen moeten minder planmatig en meer operationeel werken. De bekkencoördinatoren worden gevraagd om een draaiboek (diensten, nummers, bevoegdheidsdomeinen van alle diensten betrokken bij waterbeleid) te maken, ten dienste van de lokale crisiscellen.
15. Moderniseren van de stuwen is essentieel voor een goed waterbeheer van de Dender op Vlaams grondgebied.
16. Door de afhankelijkheid van de tijwerking op de Zeeschelde is het creëren van buffercapaciteit (o.m. op het grondgebied van Wallonië) even belangrijk als de waterafvoer voor het oplossen van de waterproblematiek van de Dender.
17. Gezien waterlopen geen grenzen kennen, is er nood aan afspraken en samenwerking omtrent de grensoverschrijdende effecten.
18. Een model van grensoverschrijdende samenwerking moet rekening houden met 4 types grenzen: Bekkengrenzen, grenzen tussen de Vlaamse provincies, gewestgrenzen, landsgrenzen

Onze ervaring leert ons dat:

- beslissingen en afstemmingen die de grenzen van de bekkens en tussen de Vlaamse provincies overschrijden, het best worden genomen door de provinciegouverneurs.
- beslissingen en afstemmingen die de grenzen van de gewesten en het land overschrijden het best worden genomen door de federale crisiscel.